

The Project Gutenberg eBook of Novelleja I

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Novelleja I

Author: Samuli Suomalainen

Release date: February 19, 2007 [eBook #20621]

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK NOVELLEJA I ***

Produced by Tapio Riikonen

NOVELLEJA I

Kirj.

Samuli S.

K. E. Holm, Helsinki, 1876.

SISÄLLYS:

Näytelmä

Kaks kertaa kaks

"Tallellahan on!"

Kesäinen tarina

Kesäkylvyiltä

Hallayönä

NÄYTELMÄ.

— "Mutta, *Michel*, milloinka sinä viimeinkin suostut viettämään tyttäreemme kihlajaisia? Kohta on koko vuosi kulunut siitä kuin paroni Alfons pyysi Beatricen kättä ja sai lupauksen häneltä sekä meiltä. Mutta miks'ei voi asiaa loppuun ajaa?" Näin puhui Rauhalinnan vanha kreivinna miehellensä. Rauhalinnan vanhalle kreiville, aina kun he illallisen syötyänsä olivat istahtuneet kamiinin eteen tai kesällä kuistille. Ja Rauhalinnan vanha kreivi napsautti nuuskarasiaansa ja vastasi:

— "Kärsimystä, kärsimystä! Olenhan sanonut, että valmistan odottamatonta huvitusta, surpriisia!"

— "Mutta olisihan jo parhainkin surpriisi ennättänyt tulla vuodessa valmiiksi. Ihmiset rupeavat jo puhelemaan yhtä ja toista, sillä kaikki tietävät kumminkin heidän antaneen lupaukset toisilleen."

— "Kärsimystä! Puhukoot nyt mitä hyvänsä; toista he sitten sanovat, kun saavat osansa tuosta surpriisista." Ja hyvin salaperäisenä nuuskasi kreivi uudelleen ja lisäsi:

— "Kärsimystä, kärsimystä vaan!... Mutta nyt on aika, *mon ange*, sinun mennä levolle, ja minua odottaa työ?"

— "Mikä työ?"

Kreivi lähestyi rouvaansa, koetti tehdä kasvonsa veitikkamaisiksi, napsautti sormillaan ja sanoi:

— "Surpriisi!" Ja sitten hän nauroi, niin että peruukki oli päästä pudota.

— "Hyvää yötä, *Amelie*" sanoi hän sitten ja läksi työkammioonsa, mutta ovella hän vielä seisalti, kääntyi ympärinsä ja heittäen rouvallensa mitä makeimman heittosuukon, virkkoi:

— "Kärsimystä!"

Ja salista kuului vielä selvään, kuinka kreivi pois mennessään naurahteli.

Mutta kreivinna astui pahoilla mielin tyttärensä lepokammioon.

— "No, *maman*, onko mitä uutta?"

— "Ei muuta kuin 'kärsimystä ja surpriisia' vaan."

— "*Fi donc*, kuinka pappa on" — neiti yritti sanoa: paha, mutta hän oli liian nöyrä lapsi, joka ainoastaan ajatteli niin, mutt'ei koskaan sanonut pahaa isästään, sen vuoksi hän sanoi: "kummallinen."

— "Hän on tosiaankin" — kreivinna yritti sanoa: vanhuuden höperö, mutta hän oli liian nöyrä aviopuoliso, joka ainoastaan ajatteli niin, mutt'ei koskaan sanonut pahaa miehestänsä; sen vuoksi hänkin sanoi: "kummallinen."

Ja kummallinenhan olikin Rauhalinnan vanha kreivi. Hän oli ylhäistä sukua ja oli nainut ylhäisestä suvusta, ja tuon ylhäisen rakkauden pantiksi oli heille syntynyt lapsi, jo ennen mainittu Beata, niinkuin hän kasteessa nimitettiin, vaikka mamma aina sanoi lastansa kauniimmalla nimellä: Beatrice. Tätä lastansa kreivi rakasti suuresti; — siinä ei mitään kummallista. Paljon hän rakasti vanhoilla päivillään vanhaa rouvaansakin, — eikä siinäkään mitään niin kummallista ole. Mutta kummallinen hän oli sittenkin rakkaudessaan, sillä hän rakasti lastaan liian lapsellisella tavalla, niinkuin kohta saamme kuulla.

Beatrice ei ollut kaunis, sillä hän oli isäänsä, ja isä oli niitä ihmisiä, joita luodessaan luonto ei ole käyttänyt kaikista hienoimpia työkaluja. Beatrice ei ollut kaunis, mutta oli kumminkin rikkaan kreivin tytär, — ja se on paha asianhaarain yhdistys. Hän oli tullut jo siihen ikään, jolloin tyttönen ei enää tyydy nukkeihinsa, jolloin kultainenkin koti tuntuu altaalta, jolloin hän, sanalla sanoen, toivoo itsellensä kumppalia ilossa ja surussa, myötä- ja vastoin-käymisessä. Mutta vähänpä oli toivoa elonkumppalin saamisesta, sillä, niinkuin sanoin, Beata ei ollut kaunis ja kumminkin ylhäistä sukua. Oman pitäjän ja ulkopitäjäinkin nuoret aateliset olivat kaikki esteellisesti sivistyneitä. Jokainen heistä arveli itseksensä tällä tavalla: "Jos nyt naisin jonkun, joka ei ole kaunis, niinkuin esimerkiksi Beatan, niin miten kävisi? Ensimmäisenä iltana, kun astuisin rouvani kanssa saloniin, nostaisivat kaikki lorgnettinsa meihin päin ja sanoisivat: nuorella paronilla ei ole makua. Ja semmoista ei kunnan aatelmies voi sietää." Niin he arvelivat, nuoret aateliset, sillä he olivat, niinkuin minä jo sanoin, esteellisesti sivistyneitä miehiä. Siitäpä syystä ja ainoastaan siitä Beata neitona eli, neitona vanheni. Mutta jospa nyt neiti Beata olikin ulkomuodoltaan vähän epä-esteetillinen; jospa hänen nivuksensa olivatkin punertavia (mamma sanoi niitä kultakuttreiksi); jospa hänen nenänsä muoto ei ollutkaan mikään laina maailman kultuurikansoilta, vaan oli umpisuomalaisesti kippura; jospa hänen suunsa olikin semmoinen, että hän harvoin uskalsi nauraa; jospa silmät olivatkin taivas tiesi minkä väriset ja sitä paitsi peräti pienet; jospa hän käyttikin sormikkaita n:o 7 3/4; — niin eikö hänellä ollut muita suljoja, esimerkiksi sielun ja varsinkin varallisuuden? — Herrainen aika! Oli kyllä paljonkin! Ja niillä argumenteilla kreivinna koettikin kaikin mokomin saada aatelinuorukaisten esteetillisiä perusteita kumotuiksi, jos ei muuta, niin ainakin *hänen* tyttärensä, tuon kultakuttrisen Beatricen, suhteen. Kreivinnalla, niinkuin täysikasvuisten neitosten mammoilla aina, oli näet hartaimpana toivona, saada hypittää polvillansa pieniä enkeleitä heidän lapsensa lapsen haamussa. Ja tuossa todistustavassaan käyttihe kreivinna hyvin hienosti. Kun oli vieraita heillä, ja puhe kääntyi joskus soittoon, silloin kreivinna huokasi:

— "Niin, mutta ei mikään ole niin kaunista kuin Mozartin Hugenotit."

— "Ei, *maman*", oikaisi Beata. "Hugenotit on Meyerbeerin."

— "Niin vainenkin; minä aina sekoitan Mozartin ja Meyerbeerin, sillä minä ihailen heitä yhtä paljon kumpaakin: heillä on niin paljon yhtäläisyyttä. Soitithan eilen meille Hugenotteja ja minä oikein itkin."

Ja sitten kohteliaisuudesta vieraat pyysivät Beataa heidänkin tunteitansa liikuttamaan.

Ja Beata soitti ja soitti oikein hyvin. Tahtoisinpa nähdä mitenkä pienikätiset neitokset ottavat allegrossa useampia oktaaveja peräkkäin; Beatalta se sitä vastoin sujui aivan hyvin: ilmankos hänellä täytyikin olla sormikkaissa n:o 7 3/4!

Kaikki olivat ihastuneet Meyerbeerin kappaleesta, ja vihdoin pyydettiin kreivinnatakin soittamaan jotain, esim. Mozartilta.

— "Ah, *messieurs* ja *mesdames*", sanoi kreivinna ja loi silmänsä maahan kuin seitsentoistavuotias tyttö, "minä olen jo unohtanut niin paljon, minulla on näinä viime vuosina ollut paljon puuhaa, niin ettei ole ollut aikaa soiton harjoittamiseen."

Tosiaankin kreivinnalla oli niin paljon toimitusta, ett'ei hän joutanut soittamaan, ja kun hän joskus istahti pianon ääreen, silloin hän ei muistanut muuta kuin "Ukko Noak" ja "Kukkuu, kukkuu," ja nekin soitti hän yhdellä sormella.

Tuon tuostakin kreivinna kutsui mammoja katsomaan niitä sametti- ja silkkikankaita, kulta- ja hopeakaluja, joita Beatrice taas oli saanut isältään lahjaksi syntymäpäivänänsä. Ja mammat ihailivat ja ylistelivät ja kotia tultuaan kertoivat rakkaille pojillensa niistä ihanuuksista; mutta aatelisten nuorukaisten esteetilliset perusteet eivät horjahtaneet. Sulhasta ei kuulunut, ja Beata oli jo kahdeksankolmatta vanha. Epätoivo oli jo täyttää Rauhalinnan vanhan kreivin, vanhan kreivinnan ja vanhaksi tulevan neiti Beatan.

Tulipa viimein pitäjään apulaiseksi nuori, vasta Porvoosta päässyt, pappismies. Hänen ulkonäköönsä minun ei tarvitse erittäin ruveta kuvaamaan. Hän oli aivan sennäköinen kuin nuoret apulaispapit tavallisesti ovat: kalpeat kasvot, sileäksi kammattu vaalea tukka, silmälasit, musta nuttu, valkea huivi ja musta huopahattu. Hän rupesi käymään Rauhalinnassa, ja mitä useammin hän siellä kävi, sitä useammin hän katseli Beataa. Kotiin tultuaan pastori laski kätensä sydämmelleen ja kysäsi: "olenko rakastunut?" Mutta sydän ei vielä sykähtänyt mitään vastaukseksi. Kerran — vuosi oli jo kulunut — oli hän ollut Rauhalinnassa, jossa Beata jälleen oli soitellut Meyerbeerin Hugenotteja ja ollut hänen mielestään tavattoman lempeä. Kun nuori pastori nyt kotia tultuaan tapansa mukaan laski kätensä sydämmelleen ja oikein hartaasti kysäsi: "olenko rakastunut?" — niin jopa sykähti sydän, ja sitten se sykähti toisen kerran ja sitten vielä ja sitten ei sykinästä loppua tullutkaan: nuori sielunpaimen oli rakastunut kultakutriseen Beatriceen. Nuori pappismies, niinkuin näkyy, ei ollut mikään esteetillisesti sivistynyt mies.

Siitä pitäin kävi hän hyvin usein Rauhalinnassa, jossa vieraanvaraisuus oli sanomattoman suuri, niinkuin Suomessa tapana on ollut maailman alusta. Hän puheli Beatalle paljon kaunista ja käänsi aina puhettansa rakkauteen. Beata tuon huomattuaan loi aina silmänsä neitsyeellisessä kainoudessa maahan ja sanoi:

— "No, mutta herra pastori!"

Ja herra pastori riemuitsi ja neiti Beata riemuitsi myöskin. Hän oli tosin toivonut itselleen ensin kreivi Albrechtia, sitten vapaherra Fritziä, sitten aatelmies Ruprechtia, mutta kun nämä toiveet eivät olleet toteutuneet, niin rupesi hän huomaamaan nuoren papin olennessa paljon hyvää, ja pastorinrouvan elämä alkoi haamoittaa hänen silmissään varsin viehättävältä, ja kun hän sitten noin sattumalta muisti täyttävänsä pian 30 vuotta, niin nuori pastori näytti vielä paremmalta ja pastorinrouvana-olo vielä viehättävämmältä.

Kreivinna huomasi pian heidän sydämiensä tilan, ja ken voi semmoista tarkemmin huomata kuin mamma, joka toivoo saada polvillansa hypittää pieniä enkeleitä lapsensa lapsen haamussa? Hän oli kyllä ensin hänkin toivonut aatelisia syitä enkelihypitykseen, mutta nytpä huomasi hurskas kreivinna, että sanan julistajalla ja enkelillä on hyvin paljon likeistä yhteyttä. Senvuoksi hän nyt kaikin mokomin halusi, että pastori ja kultakutrinen Beatrice mitä pikemmin astuisivat alttarin eteen ja sitten — Herra siunatkoon niitä pieniä enkeleitä!

Viikon perästä pastori tuli jälleen. Kaunis oli syksyinen ilta, tähdet tuikkivat taivaalla, ja pastori istahti Beatan kanssa jasmiini-majaan. Pastori nosti viimein kätensä ylös ja lausui:

— "Neiti Beata!"

— "Herra pastori!"

— "Minä katselen noita tähtiä."

— "Ja minä katselen myös."

— "Ja minä ajattelen, miks'ei minun nimeni ole Beatus."

— "Miksi niin? Teidän nimenne on Moses, ja se on hyvin kaunis," sanoi neiti.

— "Kiitos! Mutta Beatus merkitsee: autuas. Minä tahtoisin olla autuas!"

— "Kuinka ihana ajatus!"

— "Niin! Ja Beata merkitsee myös: autuas. Ja silloin taivaan tähdet näkisivät tässä kaksi autuasta ihmistä."

— "Voiko autuaita olla maan päällä?"

— "Voi kyllä, kun rakkaus heidän sydämmensä sitoo."

— "No, mutta herra pastori!"

— "Niin, neiti; autuuden esimakua tunnen aina, kun olen läheisyydessänne, ja autuas olisinkin, jos —"

— "Jos!?"

— "Jos teidän sydämissänne olisi samoja tunteita minua kohtaan kuin minun sydän parassani on teitä kohtaan, neiti Beata."

Neiti ei vastannut, hän vain nypli hyppysillään kukkasta kädessään, ja nyt vasta hänen mielessään oikein ihanalta näyttikin tulevaisuus papin rouvana.

— "Beata, sinä et vastaa!" kuiskasi pastori kotvasen kuluttua ja otti neitoa kädestä.

— "Beatus! Mitä vastaisin enää?" kuiskasi neiti, ottamatta kättään pois.

— "Minä uskallan siis toivoa, että taivaan tähdet näkevät tällä hetkellä — — —"

— "Kaksi autuasta!"

— "Amen!" sanoi eräs ääni heidän takanaan. Sen sanoi Rauhalinnan vanha kreivinna, joka aivan sattumalta oli lähestynyt jasmiini-majaa ja aivan sattumalta kuullut heidän puheensa.

Ja sinä hetkenä kaksi autuasta olentoa vanhoivat toisillensa ikuisen rakkauden, ja sitä olivat todistamassa Rauhalinnan vanha kreivinna ja taivaan kirkkaat tähdet.

Niin, rakkaus oli tunnustettu molemmin puolin ja vahvistettu kreivinnan "amen" sanalla, mutta "pamaus" puuttui vielä; se piti saataman Rauhalinnan vanhalta kreiviltä, ja — sitä pamausta!

— "Ei, ei, ja tuhat kertaa ei," sanoi vanha kreivi, kuultuaan rouvaltaan koko asian. "Min'en salli mitään *mesalliance'a*, minä."

— "Mutta pastorihan on oikein hyvä mies. Hän on nuori, hän on sivistynyt, hän on oppinut, hän on..." ja nyt luetteli kreivinna semmoisen rekisterin pastorin hyvistä avuista, että itse pastorikin olisi ihmeteltyt,

— "Mutta vaikka hän olisi vielä enempi ja vielä sitäkin enempi, niin hän on pappi ja torpan poika, *Mon Dieu*, kun ajattelen, mitä sanoisivat sukulaistemme!"

— "Mutta, *Michel*, muista toki, että Beatrice, näin meidän kesken sanoen, on," — kreivinna katsahti ympärilleen, eikö muka kuka kuuntelisi — "kohta 30 vuotta vanha."

— "Vaikka 90!" kiljasi kreivi. "Minä vaan en salli, että tyttärestäni tulisi nunna."

— "Nunna!?"

— "Niin, nunna jonkun pastorin kanssa."

— "No mutta, *Miche!* Mieheensä kiinni-sidottu vaimo ja nunna: — mikä eroitus!"

— "*Amelie*, sinä saatat kärsimykseni katkeamaan! Viimeinen sanani on: tuosta liitosta ei tule mitään." Ja kreivi raapasi päätään oikein vihoissaan, niin että peruukki siirtyi toiselle korvalle. Oikein aviollisella rakkaudella kreivinna korjasi sen entiselle asemalle ja sanoi:

— "Minä jätän siis lapsemme onnen sinun käteesi. Pastori tulee piakkoin itse puhumaan asiasta, Mieti tarkoin, mitä teet," Kreivinna meni.

Kohta senjälkeen ilmoitti palvelija kreiville pastorin tuloa.

— "Pyydä sisään," käski kreivi.

Ja sisään astui pastori, kasvot entistä vaaleampina, ja luultavasti siitä syystä näytti nuttakin mustemmalta. Arka hän oli luonnostaankin, tuo nuori apulainen; kummakos olikaan, että hän, tullessaan pyytämään ylpeältä kreiviltä hänen tytärtänsä, hieman vavahteli pelosta.

Kreivi pyysi istumaan.

Pastori istui, pyöritellen uutta huopahattuansa, uskaltamatta sanaakaan virkkaa, ja mitä enemmän hän hattuansa pyöritteli, sitä enemmän sekaantuivat hänen ajatuksensa; hän ei muistanut kuolemakseenkaan, millä sanoilla hänen piti alkaman puheensa.

— "Kuinka voitte, herra pastori?" kysyi viimein kreivi kohteliaasti.

— "Kiitos! kyllä minä voin hyvin, se tahtoo sanoa minä en voi yhtään hyvin, se tahtoo sanoa minä voisin oikein hyvin, jos minä voisin..." ja nyt hän sekaantui taas ja pudotti maahan uuden huopahattunsa.

— "Olettepa hajamielinen tänään."

— "Niin, minun ilmoituksessani on sydän, se tahtoo sanoa minun sydämmessäni on ... ymmärrättehän, herra kreivi?"

— "Ymmärrän. Se tahtoo sanoa, minä en ymmärrä ollenkaan. Mutta jos teillä on jotain sanomista, niin olkaa hyvä ja puhukaa rohkeasti vaan, herra pastori," sanoi kreivi ystävällisesti.

Tämä rohkasi nuoren sielunpaimenen mieltä ja hän alkoi:

— "Herra kreivi! Paavali sanoo: parempi on..."

— "Niin, kyllä hän sanoo niin."

— "Kuinka? Tiedättekö te, mitä Paavali sanoo?"

— "En tiedä tarkoin, mitä Paavali sanoo, mutta minä arvaan, mitä Moses tahtoo sanoa Paavalin sanoilla. Kreivinna on puhunut minulle kaikki."

Voi kuinka iloinen oli nyt pastori, kun kuuli tehtävänsä jo tehdyksi! Tuntui hänestä kuin olisi taakka pudonnut hänen hartioiltaan. Koko viime yön hän oli viettänyt unetta, ajatellen vaan, mitenkä saisi asiansa oikein esitellyksi. Ja nyt oli jo kreiville koko asia tunnettu; kreivinna oli siis käynyt miestänsä ennakolta valmistamassa: tuo hyvä kreivinna, joka oli todistanut jasmiiini-majassa kahden autuaan sielun rakkauden! Nyt oli pastori rohkea.

Hän nousi ylös ja virkkoi:

— "Herra kreivi! Te tiedätte siis, että minä rakastan neiti Beataa; minä halajan häntä aviopuolisokseni ja minä halajan..."

— "Mutta minä — suokaa anteeksi — en halaja," tiuskasi kreivi.

Ja nyt oli pastorin rohkeus jälleen haihtunut, kun hän näin äkki arvaamatta kuuli tuon sanan; haihtunut oli rohkeus, ja uusi huopahattu oli jälleen maassa.

— "Herra kreivi, minä en ymmärrä oikein..."

— "Vai niin? Ettekö ymmärrä sitä, että isän tahto vaikuttaa asiassa jotakin ja että minä paneudun vastaan teidän ja Beatan naimista?"

— "Mutta mistä syystä?" kysäsi pastori ihmetellen, "vaimonhan pitää luopuman isästä ja äidistä ja mieheen kiinni sidottu oleman!"

— "Mutta suutarin pitää pysyä lestissänsä."

— "Jassoo!!" sanoi pastori. Hänellä ei ollut tapana sanoa tuota sanaa, mutta milloin hän sen sanoi, silloin oli jotain merkillistä tapahtunut. Hän oli toivonut saada omakseen naisen, jota hän rakasti, hän oli viime yönä sielunsa silmillä nähnyt kauniin perhekuvan, hän oli nähnyt provastin hyviä tuloja ja pullean provastinnan ja pulleaposkisia provastin-alkuja, yhden, kaksi, kolme ja neljäkin ja kukaties kuinka suuren siunauksen; kreivin ystävällisyys oli vielä enemmän rohaissut häntä ja — nyt oli kaikki kumossa. Senvuoksi hän vielä kerran sanoi hyvin painavasti:

— "Jassoo!! Nyt ymmärrän syyn kieltoon. Voikaa hyvin, herra kreivi!" Ja sen sanottuaan pastori meni, mutta ovelta hän kääntyi takaisin, hän oli näet unohtanut uuden huopahattunsa lattialle ja ovesa hän vielä sanoi itseksensä:

— "Jassoo!!!"

Kuinka kauan pastori lie surrut ensimmäistä rakkauttaan, sitä en tiedä. Mutta sen vaan tiedän, että hän piakkoin muutettiin toiseen pitäjään — niinkuin apulaisia tavallisesti muutellaan, luultavasti sentähden, että he oppisivat tuntemaan Suomenmaata, jonka maantietoa he eivät ole ennättäneet heprean-kielen tähden lukea sittenkuin koulussa. Sen myöskin tiedän, että hänellä oli vielä kerran tilaisuus sanoa jassoo. Uudessa pitäjässä hän nimittäin rakastui — ja nyt kauniit lukijattareni oikein kuorissa veisaavat: voi noita miehiä! — rakastui erään kauppiaan tyttäreensä. Myöntymyksen sai hän kohta neidolta itseltään. Isän luo mennessään oli hän, nyt jo kokenut mies, hyvin rohkea ja oli varustanut oikein mahtipontisen puheen. Mutta tuskin oli hän ennättänyt sanoa vähän sinnepäinkään, niin isä lankesi hänen kaulaansa ja riemuissaan huudahti: — "Ottakaa hänet, hyvä pastori, ottakaa Herran nimeen!"

Ja tämä vastustelemattomuus kummastutti pastoria, näissä asioissa kokenutta miestä, niin kovin, että hän lausui sangen painavasti:

— "Jassoo!"

Ja sitten hän nai ja oli onnellinen, ja kaikki entiset unelmat provastin tuloista, pulleasta provastinnasta, pulleaposkisista provastin-alueista j.n.e. toteutuivat.

Mutta miten kävi Rauhalinnassa? Beata suri kauan, kun taaskin hänen toivonsa oli mennyt; kreivinna suri myös, kun enkelit jäivät hypittämättä, ja kreivi oli pahoillaan, että joku pastori oli ollut vähällä tulla hänen vävykseen. Mutta aatelista ei kuulunut, ja Beata oli jo 30 vuotta vanha. Epätoivo rupesi taas valloittamaan, mutta — ah! niinkuin taivaasta pudonnut enkeli tuli nyt pitäjään muuan nuori paroni Alfons, joka oli perinyt huononpäiväisen maatilan täällä. Tämä Alfons herra oli ollut monta vuotta ulkomailla ja saanut siellä kaikenlaisia valistuneita käsityksiä kaikenlaisista valistuneista asioista. Hänen maatilansa oli huono, se piti siis saataman paremmalle kannalle. Mutta mistä varoja? Luottamusta hänellä ei ollut, tilaan ei kukaan kiinnikettä olisi ottanut? Tuosta pulasta pelastivat hänet ulkomailla saamansa valistuneet käsitykset: hän päätti naida. Rikas morsian kun oli tarjona Rauhalinnassa, teki kreivi itsensä tutuksi taloon, ja pian sai hän valloitetuiksi kaikkien sydämmet puoleensa, ensin kreivinnan, sitten kreivin ja sitten Beatan. Hän oli kaunis mies, osasi puhua niin paljon kaunista ulkomailta, hänellä oli kaunis barytoni-ääni ja hän soitti Meyerbeerin Hugenottejakin oikein kauniisti. Entäs hänen käytöksensä? Kreivinna sanoi, että hän on koko mies täynnä noblessia ja elegansia ja että hän on spirituelli ja — sanalla sanoen hän oli gentleman. Ja kun he sitten noin illalla soittivat Beatan kanssa Hugenotteja à *quatre mains*, ja kun paroni tuon tuostakin loi Beataan katseen täynnä ihastusta, ja kun hänen sydämmestään pääsi syvä huokaus, silloin kreivinna ja kreivi, istuen sohvalla, katsahivat toisiinsa säihkyvin silmin.

— "Hän on *charmant*," kuiskasi kreivinna.

— "*Charmant!*" kuiskasi kreivi.

Ja sitten he vielä yhdessä kuiskasivat:

— "Oikein *charmant!*"

Ja niin tuli kerran kaunis ilta. Tähdet tuikkivat taaskin taivaalla; paroni ja Beata istuivat jasiinimajassa kahdenkesken. Ja siinä puheli paroni kauan aikaa hyvin kauniisti. Viimein hän lausui:

— "Ihana Beatrice! Usein olen kysynyt itseltäni, miksi elän vielä, miks'en kuollut etelämaan heikumalliseen ihanuuteen tahi miks'en kuollut taistellesani Algerian tiikerien kanssa. Miksi säästi minua kohtalo ja viskasi minut tänne kylmään Pohjolaan? Ja minä olen saanut viimeinkin vastauksen. Täällä kylmässä Pohjolassa olen löytänyt palavimman rakkauteni esineen. Neiti" — ja nyt laskeutui paroni polvillensa — "minä rakastan teitä, niinkuin koskaan on voinut rakastaa nuorta aatellisneitoa

nuori aatelismies, joka" ... paroni yritti sanoa: joka on saanut ulkomailla valistusta, mutta niin hän ei kumminkaan sanonut, vaan jatkoi: "joka, nähtyänsä eteläisen ihanimpia kukkia, on täällä kylmässä Pohjolassa kumminkin löytänyt kukan, jonka rinnalla eteläisen ihanuudet kalpenevat, vaalistuvat, raukeavat tyhjiin. Neiti, siinä vilpitön rukoukseni; minä odotan mitä te siihen sanotte."

— "Amen!" huusi nyt kuin kerran ennenkin eräs ääni heidän takanaan. Se oli kreivinna, joka taaskin aivan sattumalta oli lähestynyt jasmiinimajaa ja aivan sattumalta kuullut heidän puheensa.

— "Amen!" riemuitsi hän, "niin sanoo tyttäreni, minä tiedän sen, vaikka hänen kainoutensa ei salli sen sanan tulla sydämmestä ulos, ja 'amen' sanon minäkin!"

Ja niin sitten lupasivat sillä hetkellä kaksi autuasta sielua toisilleen ikuisen rakkauden, ja sitä olivat todistamassa Rauhalinnan vanha kreivinna ja taivaan kirkkaat tähdet.

Rakastuneet menivät sitten soittamaan Hugenotteja, mutta kreivinna, onnensa tunteiden ylenpalttisuudessa, riensi kreivin kammioon ja tuskin oli oven saanut auki, niin jo huudahti:

— "Michel! Michel!_ Sanathan sinäkin amen!" ja kreivinna lankesi miehensä kaulaan ja suuteli häntä, mitä ei ollut tehnyt 20:een vuoteen. Kovin kummastui kreivi, keskeytettynä näin äkkiä. Hän pyykkäsi suutansa ja oudostuneena kysyi:

— "Pitääkö minun sanoman amen, ja mihin?"

— "Mihin? Siihen kauniisen rukoukseen!"

— "Herran tähden, *Amelie*, mitäs puhutkaan?"

— "No, voi, voi, kun et sinä ymmärrä! Tiedä sitten, että minä omilla korvillani kuulin, kuinka kauniisti hän rukoili. Hän sanoi ensin, kuinka kuumassa etelän maassa on paljon tiikerejä ja jalopeuroja, ja kuinka siellä kasvoi daadeleja ja palmuja ja muita Afrikan kukkia ja kuinka hän sitten oli tullut kylmään Pohjolaan, jossa oli niin lämmin ja kaikista kauniimpia kukkia ja ... ja ... en minä osaa niin sanoa, kuinka kauniisti hän rukoili, ja sitten hän kysyi mitä hän siihen sanoo ja hän sanoi amen ja minä sanoin amen ja sinun pitää myös sanoa amen."

Jo nyt Rauhalinnan vanha kreivi säikähti. Kaksi neljäntäkymmentä ajast'aikaa oli hän elänyt Ameliensa kanssa onnellista avioelämää. Kreivinna oli aina ollut niin lempeä ja hiljainen. Mutta nyt äkkiä hän oli läähättäen tullut suutelemaan miestänsä, ja hänen silmänsä paloivat niin kummallisesti ja tuo sekanainen puhe — huh! Kreivin mielessä heräsi hirveä ajatus: olisiko rakas *Amelie* yht'äkkiä tullut hupsuksi? Kreivi hyppäsi tuoliltaan, hän vapisi, hänen silmissään musteni; hän tarttui päähänsä molemmin käsin ja jupisi itseksensä:

— "Mitäs tämä nyt merkitsee? Tiikerit ja jalopeurat ... Afrikan kukkasat ... Pohjolan kylmä lämmin ... ja hän rukoili ja hän kysyi ja hän sanoi amen ja hän sanoi amen ja minun pitää sanoa amen... *Amelie*, kuinkahan on sinun laitasi taikka kuinkahan on minun laitani, mutta jompikumpi on meistä hullu."

— "Ei, ei, me olemme molemmat hulluja ja pelkästä ilosta; ah, jos sinä vaan olisit kuullut..."

— "Mutta selitä, hyvä ihminen, mikä sinun on!"

— "Olenhan jo tuhat kertaa kahden minuutin kuluessa sanonut, että tuo *charmant* Alfons on tunnustanut rakkautensa!"

— "Sinulleko?" ja taas musteni kreivin silmissä.

— "*Michel*, sinä olet sukkela tän'iltana. Salli minun vielä suudella sinua! Beatricelle hän sen tunnusti, Beatricelle!"

Nyt ymmärsi kreivi asian.

— "Huh!" huokasi hän helpommin. "Minä luulin taivas tiesi mitä tapahtuneeksi."

— "Sanathan amen?"

— "Olen valmis antamaan lapseni tuolle kunnon miehelle; mutta hän tulkoon tekemään formaalisen pyynnön."

Ja huomenna paroni teki sen. Hän pyysi kreiviltä sanomattoman suurta onnea itsellensä, saada ihanan Beatricen käden, Beatricen, joka oli hänen sielunsa pyhyys j.n.e. j.n.e.

— "Herra paroni!" sanoi kreivi juhlallisesti. "Te tahdotte ryöstää pois minulta vanhain päivieni ilon,

ainoan riemun, mun Beatrice lapseni. Minun pitäisi oikeastaan kysymän teiltä: rakastatteko vilpittömästi lastani? Mutta minä tunnen teidät kunnan mieheksi ja senvuoksi en minä sitä kysy."

— "Hyvä on, kun et kysy," ajatteli paroni, mutta ääneensä sanoi hän:
"Teidän hyvä ajatuksenne minusta on kallis aarre minulle."

Ja he puristivat toistensa kättä, tuleva appi ja tuleva vävy.

Ennenkuin he saliin läksivät, meni kreivi pöydän ääreen ottaakseen nuuskarasiaansa. Samassa lankesivat hänen silmänsä eräälle kirjalle, jonka selässä oli kultakirjaimilla: "Molière." Kreivi pysähtyi ja lienee saanut jonkun äkkinäisen ajatuksen, sillä hän jäi seisomaan paikalleen, eikä aikaakaan, niin nousi hymy hänen huulillensa, hänen silmänsä välähtelivät, hän napsautti sormiansa ja lausuen: "tämä on ihanata!" läksi paronin kanssa saliin.

Siellä hän yhdisti sitten Beatan ja paronin kädet ja piti pienen puheen. Vanha kreivi oli liikutettu ja hän olisi mielellään lausunut jotakin jumalista tahi jonkun virren värssyn. Hän kyllä kävi kirkossa, niinkuin kreiveillä meidän maassa on tapana, mutta nyt niinkuin ihmeeksi hän ei muistanut muuta kuin: "Maa suur' ja avara, ja kaikk' sen tavara." Mutta se ei nyt oikein olisi sopinut. Lopuksi kreivi lausui:

— "Lapset, te olette nyt kihlatut, mutta teidän kihlauksenne pidämme kumminkin vielä salassa. Minussa on nimittäin herännyt kaunis ajatus. Minä tahdon valmistaa teille ja koko pitäjälle surpriisin, odottamattoman huvituksen. Se vaatii kumminkin aikaa; malttakaa siis vähän ja luvatkaa, ett'ette puhu kihlauksestanne mitään kellenkään."

Kaikki lupasivat sen.

Parin päivän perästä kumminkin kreivinna uskoi tämän asian kuiskuttamalla rouva A:lle, vaan ei kellenkään muulle. Parin päivän perästä kertoi rouva A. sen rouva B:lle, vaan ei kellenkään muulle. Tämä taas teki samoin rouva C:lle, ja niin kulki asia suurena salaisuutena rouvalta toiselle, kunnes koko pitäjän aatelinen rouva-aapelus oli läpikäyty.

Kului viikkoja, kului kuukausi, kaksi, jopa kolmekin, mutta kreivi ei vieläkään sallinut kihlajaisia viettää. Joka ilta istui hän lukittujen ovien takana hyvin myöhään saakka; kreivinna ei ollut utelias, mutta sattumalta hän kumminkin usein hiipi oven taakse ja pilkisti avaimen reiästä. Mutta kreivi oli, luultavasti myöskin sattumalta, tukkinut sen puumulilla sisästä päin, niin ett'ei näkynyt mitään. Tuo nyt oli harmillista! Kreivinna kuunteli, hengitystään pidättäen, mutta ei kuulunut muuta kuin kynän rapinaa ja paperin kahimisesta. Ja kun kreivinna joskus illalla käänsi puhetta sinne päin ja tiedusteli mieheltään asiaa, silloin tämä hyvin salaisena virkkoi:

— "Kärsimystä! Minä valmistan surpriisiä!"

Vihdoin ruvettiin pitäjässä jo vähitellen epäilemään koko asiasta. Naurahdeltiin Rauhalinnan "tulevalle surpriisille, josta ei tule mitään" j.n.e.

Viisi kuukautta oli ummelleen kulunut, niin eräänä aamuna tuli kreivi aamias-pöytään erinomaisen iloisena. Hän hymyili, hän tervehti rouvaansa sanomattoman lempeästi, hän suuteli tytärtänsä otsaan ja, pitäen kultakutrista päätä käsissänsä, sanoi:

— "Mun oma lapseni! Pian loppuu odottamisen aika, sillä surpriisi, jota olen valmistanut, on jo..."

— "Valmis!" riemuitsivat kuorissa mamma ja kultakutrinen Beata.

— "Puoleksi jo!" sanoi kreivi riemuiten.

— "Hm!" sanoi kreivinna, ja Beata sanoi myöskin:

— "Hui!"

— "Niin, se on puoleksi jo valmiina, ja toivon sen piakkoin saavani aivan loppuun. Mutta minun on ensin pariaksi päiväksi mentävä kaupunkiin sitä varten. Minä lähden jo tänään. Sylvester seuratkoon minua."

Ja pian läksi kreivi kaupunkiin Sylvesterin kanssa.

Mutta kuka oli tämä Sylvester, jota ei edes karahteerattu millään kunnianimellä, vaan sanottiin noin vaan yksinkertaisesti: Sylvester? Hän oli kreivin kamaripalvelija, parran-ajaja, vouti, asiamies, viinikellarin päällikkö, sanalla sanoen factotumi. Sylvester oli vanha uskollinen palvelija, ja sen vuoksi kreivi aina otti hänet mukaansa matkoille, sillä hän osasi aina kaikesta hyvin huolen pitää. Sylvester oli vanha ukko, noin 60:n iässä, mutta erinomaisen ketterä vielä. Pieni hän oli kasvultaan, peräti pieni, pienet oli hänellä silmät, pieni oli pää, pienet kädet ja jalat; ihmiset sanoivat, että hänen älynsäkin on

pieni, mutta se oli vaan pelkkää parjausta. Kaikki oli miehessä pientä, paitsi nenä, joka oli niin iso ja paksu, ett'en oikein osaa sanoakaan kuinka iso ja paksu se oli. Kaiken isoutensa ja paksuutensa lisäksi se vielä oli tumman punainen. Ihmiset sanoivat sen tulleen punaiseksi viinan juomisesta, Sylvester kun muka oli kreivin viinikellarin päällikkö, mutta se oli pelkkää parjausta sekin. Päinvastoin hän piti oikein tarkan huolen isäntänsä viinistä. Joka päivä hän kävi kellarissa kumminkin kolme kertaa katsomassa, oliko kaikki niin kuin olla piti. Mutta ihmeellistä: vaikka hän niin uutteraan siellä kävi, hän ei voinut estää rottia särkemästä viinipulloja; joka viikko meni niitä rikki pari kolme kappaletta. Ja oikein sydämmen surulla Sylvester, antaessaan joka kuukausi tiliä viinikellarista, valitti herrallensa:

— "Armollinen herra, kaikki on hyvin, mutta rotat ovat taas särkeneet 20 putelia; oikein minua kummastuttaa se rottain voima."

Kreivi ei voinut olla nauramatta tuolle rottain voimalle, jonka hän hyvin ymmärsi. Mutta mitä huoli rikas kreivi muutamista kymmenistä puteleista? Kaikessa muussa tiesi hän Sylvesterin olevan oikein esimerkillisen palvelijan. Leikillään hän kumminkin virkkoi:

— "Pane sinä pyydyksiä niille hitoille."

— "Olen pannut, armollinen herra; mutta ne mahtaa olla hirmuisia rottia, kun eivät käy satimeenkaan, pulloja särkevät vaan, niin että on oikein kauheata."

Niin uskollinen viininvartija oli Sylvester, mutta mitäs tehdä, kun kellarissa oli niin pahoja rottia!

Sylvesterin nenä oli tunnettu ympäri koko pitäjän, ei ainoastaan punaisuuden, vaan myös aivastamisen tähden. Harvoin tosin Sylvester aivasti, mutta — herrainen aika sitä aivastusta! Ensimmäin rupesi nenä juureltansa vähän värähtelemään hienoin värein, ne uudistuivat ja tiheytyivät; vähitellen mutistui suukin, silmät menivät kiinni ja koko Sylvester oli niin happamen näköinen kuin etikasta nostettu kurkku. Tässä asemassa oli hänen naamansa hetkisen, vaan sitten alkoi tuo jättiläinen ihmisellisten nenäin seassa kohota ylöspäin, verkalleen, verkalleen, kunnes ei koko pienestä päästä näkynyt muuta kuin tuo nenällinen jättiläinen. Pieni nykäys vielä, ja sitten kuului räjähdys hirveä ja sitten semmoinen "peräkaneeti" "haa-ah!" Tämä räjähdys oli niin kova, että kun kreivinna ensimmäin kerran sen kuuli, niin hän pyörtöy ja olisi kenties kauankin ollut pyörreksissä, mutta kohta aivasti Sylvester jälleen ja kreivinna heräsi. Ja heräähän sitä semmoisesta.

Niinkuin sanottu, kreivi läksi kaupunkiin ja otti Sylvesterin mukaansa, ja Sylvester läksi hänen kanssaan ja otti mukaansa kaikki pienuudet ja ison nenänsä, joka oli niin tumman punainen ja joka aivasti niin merkillisen kovaa.

Mitä asiaa oli kreivillä kaupunkiin? Hän oli näet tänä-aamuna tulleistä sanomalehdistä lukenut, että Suomalainen Teateri oli tullut läheiseen kaupunkiin. Tuon luettuansa oli kreivi lausunut: "Tämä tulee kuin taivaasta!" ja päättänyt paikalla lähteä matkalle. Kaupungissa hän oli kaksi päivää ja istui innokkaimpana kuulijana ja innokkaimpana taputtajana teaterissa. Hän tutustui regissöörin kanssa ja tiedusteli häneltä tarkoin kaikenlaisia asioita. Kutsuipa hän koko teaterin jäsenet pulskiin pitoihin ja tilasi teaterin osakkeita 20 kappaletta.

Lopuksi hän vielä pyysi regissöörin luokseen majapaikkaansa ja siellä he juttelivat milt'ei aamuun asti. Suurimmalla ystävällisyydellä saattoi kreivi viimein vieraansa pois ja oli niin iloinen, että kun Sylvester tuli auttamaan häntä riisumassa, taputti kreivi häntä olalle ja sanoi:

— "Sinä vanha, uskollinen Sylvester."

— "Armollinen herra!"

— "Tähän asti ovat rotat särkeneet viinipulloja..."

— "Oikein kauheasti."

— "Eivätkä mene satimees?"

— "Ei, jos halkeais!"

— "Särje sinä tästä puolin itse jo ennakolta pari putelia, niin ehk'eivät rotat enää särje."

— "Jaa, mutta kenties se auttais!"

— "Auttaa varmaan." Ja kreivi nauroi oikein sydämmen pohjasta ja lisäsi:

— "Sinä vanha, uskollinen Sylvester!"

Kreivillä oli lysti ja Sylvesterillä oli lysti. Mutta kaikkein lystintä oli regissöörillä. Mikä häntä nauratti?

Niin, kukas sen tietää, mikä niitä herroja naurattaa, ne ovat jo sellaista nauravaa väkeä. Mutta erinomaisen pilkalliselta vaan hänen naurunsa näytti.

Vaan koittipa viimeinkin merkillinen päivä Rauhalinnan kreivilliseen taloon. Koko viime yön oli lampun nähty palavan kreivin kammiossa. Aamulla hän oli kutsuttanut luokseen Sylvesterin ja käsenyt hänen paikalla mennä kutsumaan paroni Alfonsia.

Alfonsin tultua kutsui kreivi saliin kreivinnan, Beatan, Alfonsin ja Sylvesterin.

— "Lapset," lausui hän juhlallisesti, "nyt on surpriisi viimeinkin valmis." Niin lausui kreivi ja katsahti ylpeällä riemulla läsnäoleviin, minkä vaikutuksen se muka tekisi heihin.

Kreivinna huokasi:

— "No viimeinkin!"

Beata sanoi:

— "Armas *papan!*"

Paroni Alfons ei tiennyt oikein mitä sanoa. Surpriisin odottaminen ei ollut hänestä tuntunut yhtään ikävältä. Hän oli saanut kreiviltä, tulevalta apeltaan, runsaasti varoja lainan nimellä, oli pannut maatilansa hyvään kuntoon ja arveli — ulkomailla saamainsa valistuneiden käsitysten mukaan — sopivaksi, että surpriisi viipyisi vaikka hyvinkin kauan ja vaikka vielä sitäkin kauemmin. Mutta nyt näkyi asiasta kumminkin loppu tulevan, sen ilmoitti kreivin sana. Paroni ajatteli ensin, ett'ei hän sanoisi mitään, mutta kohteliaisuudesta hän virkkoi, kumartaen:

— "Mikä onni!"

Sylvester avasi silmänsä suuriksi, niin suuriksi kuin vaan pienuus salli, ja sanoi hyvin painavasti:

— "Soo-o!"

Kreivi katseli sanojensa vaikutusta ja varmemmaksi vakuudeksi sanoi uudestaan:

— "Niin, nyt on surpriisi valmis!"

Ja sitten hän sanoi sen vielä kerran.

Nyt vasta ryhtyi hän selittämään koko asian. Samana päivänä, jolloin hän oli suostunut Alfonsin formaaliseen pyyntöön, oli hänessä herännyt ajatus, viettää ainoan lapsensa, tuon kultakutrisen Beatricen, kihlajaiset jollakin erinomaisella tavalla. Hän oli huomannut Molière'n pöydällänsä ja siitä oli hänen mieleensä iskenyt toimittaa *näytelmä* kihlajaispäiväksi. Ja sitten oli kreivi ruvennut haeskelemaan sopivaa kappaletta, vaan viimein tullut siihen päätökseen, että hän itse kirjoittaisi sopivan näytelmän. Hän kun oli sen saanut melkein valmiiksi, niin oli Suomalainen Teateri tullut läheiseen kaupunkiin. Sinne piti kreivin mennä saamaan "inspirationia" ja tiedustelemaan regissööriltä, miten paraiten saisi seuranäytelmän pidetyksi. Ja nyt se oli — valmis! Kreivi oli kirjoittanut näytelmän. Määrättyinä päivinä kutsutaan koko pitäjän aatelineen herrasväki pitoihin, joissa heitä aivan *à propos* kutsutaan näytelmää katsomaan. Osallisiksi näytelmään tulevat Beata ja Alfons, kreivi ja kreivinna sekä Sylvester, siis oman talon väkeä vaan, jott'ei asia ennen aikojaan tulisi tietyksi. Näytelmä loppuu, niinkuin kaikki näytelmät, rakastuneiden yhtymisellä ja isän siunauksella, mutta näytelmällisen siunauksen perästä astuu kreivi esille ja ilmoittaa, että tämä on todellinen kihlaus.

— "Kuinka ihanata!" sanoi Beata.

— "Tämä on gigantillinen aate!" huusi Alfons pathos'ella, siten jo osoittaen, että hänessä oli kyllä näyttelijän kykyä.

— "*Michel*, sinussa on Meyerbeerin nero!" lausui kreivinna.

Sylvester katsoi myöskin sopivaksi sanoa jotakin; hän lausui juhlallisesti:

— "Totisesti, tämä on enempi kuin Meienpeer!"

— "Vaan, lapset," puuttui taas kreivi puheeseen, "aika rientää, meidän täytyy kiirehtiä saada valmiiksi kaikki viikon kuluessa. Uusi liiteri tehdään väliaikaiseksi teateriksi."

— "Jaa," tiesi Sylvester sanoa, "me olemme jo palkanneet paraimmat timpermannit." Hänellä oli tapana, niinkuin vanhoilla palvelijoilla aina on, puhuen toimistansa, käyttää "me" sanaa, niinkuin he ja

isäntä olisivat yksi ainoa eroittamaton persoona.

— "Niin," jatkoi kreivi, "ja Alfons, joka sanoo käyneensä maalaus­koulua Düsseldorfissa, auttaa meitä maalaamaan dekorati­oneja. Eikö niin?"

— "Mitä kernaimmin!" sanoi Alfons ja koetti muistella, milloin ihmeeksi ja kummaksi mokoma vale häneltä oli päässyt.

— "Esiripussa tosin on vaikein asia," sanoi kreivi, "mutta sen teemme sinisestä kankaasta ja liimaamme siihen kultatähtiä. Sehän on *superbe!*"

— "Ja sitä varten toimme me riisin kultapaperia kaupungista," sanoi Sylvester ja pyyhkäsi nenällistä ihmettensä.

— "Mutta roolit, roolit," lausui Alfons: "antakaa kirjoitettaviksi ne, minä menehdyn halusta saada uudistaa näyttelijätaidettani."

— "Kuinka? Te olette siis pelanneet?"

— "Niin, vähäisessä seuranäytelmässä. Meitä oli Milanossa useampia taideniekkoja ruhtinattaren Braganza Flagellinin luona. Siinä päätimme pelata seuranäytelmää. Ja se onnistuikin vällän hyvin. Ruhtinatar itse tuli minua kiittämään; komplimentteja sain myös herttualta della Cruttacellalta ynnä monelta muulta. Sanoivat minun pelanneen hyvin luonnollisesti."

— "Mikä rooli teillä oli?"

— "Italialaisen bravon elikkä rosvon."

— "Niinkö!" kiljasi kreivi riemuissaan, "sitten on kaikki *magnifique!* Teidän tulee nytkin pelata rosvoa."

— "Ah!" sanoi Sylvester ihastuneena; "se sopii tosiaankin vällän verrattomasti, koska nuori herra pelaa niin luonnollisesti ryöväriä."

Ylenkatseellisen silmäyksen loi paroni Alfons mokomaan komplimentin tekijään, ja arveli itseksensä: "vanha höperö."

— "Minä en ole säästänyt aikaa enkä vaivoja, lapseni," lausui kreivi. "Roolitkin olen itse kirjoittanut." Ja nyt hän antoi kullekin hänen roolinsa. Sylvester se kumminkin sai paksuimman pakan.

— "Jaa, tämäkö minulle?" kysyi hän säikähtyneenä, luullen, että hänen tulee lukea ulkoa koko tuo paksu kirja.

— "Niin, sinun tulee olla nimittäin suf­lööri!" — Ja nyt selitti kreivi näytelmän sisällyksen.

Crescentia (Beata) on ihana ruhtinatar, joka rakastaa sanomattomasti nuorta ruhtinasta Antoniota (Alfons). Mutta Antonio hänen mielestään on liian hempeä, hänessä ei muka ole sitä keskiajan ritarillisuutta, jota ruhtinatar usein romaaneissa on ihail­lut. Hän tekeytyy tahallansa kylmäkiskoiseksi sulhastansa kohtaan, herättääkseen vaan hänessä suurempaa toime­liaisuutta. Kauan kestää sulhanen tätä, vaan viimeinkin hän arvaa ihanan ruhtinattaren tahdon. Hän selittää asian salaa morsiamen vanhemmille ja vihkii heidät salaisuuteen. Hän nimittäin tahtoo kerrassaan poistaa morsiamestansa mokomat oikut. Heidän ja sulhasen yhteisestä sopimuksesta ilmoittavat vanhemmat eräänä päivänä morsiamelle sen sanoman, että he, nähtyänsä Antonion leväperäisyyden, ovat päättäneet antaa hänelle kiellon. Ruhtinatar rukoilee hänen puolestansa, mutta vanhukset eivät peräydy. Pian sen jälkeen tapaa A. morsiamensa yksinään. Hänkin on saanut tiedon vanhempain kiellosta ja nyt hän on aivan toinen ihminen. Nyt hän vasta osoittaa rakkautensa. Vanhemmat ovat kieltäneet, mutta löytyyhän vielä keino jäljellä — karata. Epätoivon riivaamana kysy hän, uskaltaisiko morsiamensa seurata häntä. Haa! Kuinka ihanalta näyttää nyt neidon mielestä hän! Neito suostuu, vavahtelevin sydämmin, ja ensi yönä he päättävät karata. Siihen loppuu ensimmäinen näytös.

Seuraavassa näytöksessä ovat ruhtinas ja hänen morsiamensa synkässä metsässä. Tuuli vinkuu ja ukkonen käy. Morsiamen mielestä tämä on aivan kuin romaanissa ja hänestä tuntuu ihanalta. Sulhanen sanoo kumminkin lähtevänsä katsomaan, eikö missään mökkiä näkyisi. Morsian jää yksikseen. Häntä rupeaa kauhistuttamaan, sillä A. vii­pyy kauan. Viimein kuuluu oksain rapina ja esiin tulee — hirmuista! — partasuinen rosvo (sulhanen valevaatteissa.) Nyt vasta neitoselle hätä käteen! Rosvo on oikein julma. Hän sanoo olevansa suuren rosvojoukon päällikkö. Hän sanoo mieltäneensä näin kauniisen impeen ja tahtovansa ottaa hänet aviopuolisokseen. Neito yrittää huutamaan, vaan rosvo sanoo, että hänen maksaa vaan aivastaa, niin silloin tulee hänen joukkonsa, ja kuka takaa sitten miten neidon käy? Neito vaiken­nee, mutta kun rosvo tahtoo häntä suudella, rupeaa hän epätoivoissaan huutamaan. Silloin rosvo

täyttää uhkauksensa, hän aivastaa, ja samalla astuu esiin metsästä — morsiamen vanhemmat; samalla myös rosvo heittää pois valepukunsa ja seisoo katuvaisen morsiamensa edessä. Nyt lupaa morsian heittää pois mielestänsä kaikki ritarilliset oikut. Vanhemmat antavat siunauksensa, ja siihen loppuu toinen näytös.

Mutta nyt ottaa isä (kreivi) rakastavien kädet ja julistaa kokouneelle yleisölle, että hänellä muka on ilo tosiaankin antaa siunauksensa paroni Alfonsille ja tyttärelensä Beatalle ja pyytää yleisön lähtemään jälleen teaterista saliin ja juomaan siellä malja heidän onnekseen.

Semmoinen oli näytelmän sisällys, ja kaikkien mielestä se oli ihana. Sylvesteriltä oikein silmät vettyivät.

Ja tästä puolin oli Rauhalinnassa puuhaa. Harjoituksia oli useampia kertoja päivässä. Salvumiehet tekivät uudessa teaterissa näyttölavaa. Alfons maalaili dekoratiorneja, ja milloin toiset eivät oikein hyväksyneet hänen taideteoksiansa, silloin hän selitti tämän olevan Düsseldorfin koulun mukaista. Sylvester liimaili paperisia kultatähtiä siniselle esirippukankaalle. Kreivinna ja Beata lukivat roolejansa ja pitivät huolta puvuista.

Viikon kuluttua oli kaikki valmis. Airuet kulkivat ympäri pitäjän kunnioituksella kutsumassa koko pitäjän aatelista herrasväkeä tekemään Rauhalinnalle sen kunnian, että kunnioittaisivat sitä läsnäolollansa ensi keskiviikkona klo 8 illalla.

Samana aamuna oli Rauhalinnassa pidetty viimeinen harjoitus ja kaikki käynyt hyvin. Vielä oli vähän laittelemista, liiterin ulkoseinä koristettiin lipuilla ja kuusilla; sisään tuotiin tuoleja ja penkkejä, seinille asetettiin kynttilöitä. Sufloorin koju päällystettiin harmaalla paperilla. Sylvester tahtoi siihenkin liimaista pari kultatähteä, se kun oli oleva hänen kunniasijansa, mutta ei sallittu. Ja niin oli kello 7 aikana kaikki valmis. Odotettiin vieraita sykkivillä sydämillä. Beata osasi roolinsa ulkoa; hän laitteli pukuaan. Kreivinna kävi käskyjä antamassa. Alfons seiso peilin edessä ja koetteli asettua oikein sopivaan pathos-asemaan. Mutta kaikista rauhattomin oli Sylvester. Näytelmä taskussa käveli hän edestakaisin perheentuvassa ja jos joku palvelija tuli häneltä jotain kysymään, vastasi hän ylpeästi:

— "Mene tiehes, tomppeli; minulla on tässä muutakin ajattelemista." Ja tuon tuostakin poikkesi hän viinikellariin särkemään pullollisen, ennenkuin rotat sen tekisivät.

Vaan jo kuului aisakello lehtokujalta. Rengit hyppäsivät vastaan. Kreivi ja kreivinna juhlapuvuissa tulivat kuistille ja saattoivat vieraansa sisään. Ensiksi tullut oli kreivi Kaarle, Rauhalinnan kreivin veli, rouvansa kanssa. Tämä Kaarle kreivi oli täysi vastakohta veljellensä. Suora mies hän oli, sanoi sanottavansa aina vilpistelemättä, usein sievistämättäkin. Nauru oli hänen huulillaan aina, sillä hänen puheenpartensa oli: "jok'ainoa naurettu hetki lisää tuuman elonlankaan." Sanottiin hänen olevan sivistystä vailla, ja saattoi ollakin niin: kova oli hänellä ollut pää, hän ei ollut mitään oppinut; mutta rautaruukkiansa hän hoiti miehen lailla, saneli alinomaa lystimäisyyksiä ja nauraa hohotteli. Ainoa vika hänessä oli se, että hän, maisteltuansa vähän liiemmäksi, meni vähän liiallisuuksiin lystimäisyyksillensä. Usein saivat neitokset punastua hänen sukkeluuksilleen, joille hän tavallisesti itse nauroi kaikista enimmin; usein suututti hän pitäjän nuoria aatelisia, mutta kukaan ei voinut olla häneen kauan suutuksissa. Etiketistä hän ei tiennyt mitään; suoraa oli hänessä kaikki. Tämä oli ensimmäinen vieras.

Heti ensimmäisten tervehdysten jälkeen meni hän veljensä kanssa tämän kammioon, ja piippuun pannaan sanoi kovasti ja naurusuin kuin ainakin:

— "Kuule, Mikko, mitä hullutuksia sinä taas olet aikonut? Mutta missäs tikut on? Ahaa, tuolla noin!"

— "Kuinka niin?" kysyi veli.

— "Niinpä niin! Teateriahan sinä aiot tänään pelata? Ei tule veikkonen mitään! Hiis, kuinka sinun piippusi on tukossa!"

— "Teateria? kuka niin sanoi?"

— "Minä."

— "Mistäs sen tiedät?"

— "Tiedän, mitä koko pitäjä tietää; timpermannit kertoivat meidän ruukkimiehille, ne minulle, minä muijalle, muija ystävälle ja yksi sanoo ystävälle, ystävä koko kylälle! Hahaha!" ja Kaarle kreivi nauroi entiseen tapaansa. "Mutta," lisäsi hän, "käskepäs Sylvesterin tuoda tänne pullollinen hyvää Bordeaux'tasi. Käske tuoda tänne sinun kamariisi vaan, minä täällä hiljalleen sitä tyhjentelen. Hahaha! Mutta kas tuollahan Sylvester astuukin niin totisena, kuin ei olisi rotat särkeneetkään tänään pulloja!

Astu tänne sinä vanha, uskollinen Sylvester, Rauhalinnan juomanlaskija! Käypäs mulle pullollinen vanhaa Bordeaux'ta. Ei totta toisen kerran sinun nenäsi pienene ollenkaan!" Ja Kaarle kreivi kaikessa ystävällisyydessä napsautti hyppysillään Sylvesterin nenälliseen ihmeeseen. Kaarle kreivissä oli erinomainen halu napsauttaa siihen joka kerta kuin vaan sen näki.

Sylvester ei rakastanut Kaarle kreiviä juuri noiden ystävällisyyksien tähden, jotka olivat liiankin käteen taikka oikeammin nenään tuntuvia. Äkäisenä toi hän viinipulloja useampiakin.

Rauhalinnan kreivi tunnusti nyt veljellensä näytelmän olevan tosiaankin hankkeissa ja pyysi veljensä olemaan tänä iltana jonkun aikaa isäntänä.

— "Minnes sinua sitten viedään?"

— "Minun täytyy olla mukana näyttelemässä."

— "Sinunko? Sinäkö vanhoilla päivilläsi kometiantiksi? Juokse järveen!"

— "Ei nyt juosta järveen eikä suohon!" tiuskasi Rauhalinnan kreivi.

"Asia on nyt kerran niin, ja sinun pitää auttaa minua, jos olet veli!"

— "No, no, Mikko, älä suutu! ilmanhan minä vaan sanoa pälyyttelen." Ja Kaarle kreivi otti veljeänsä kaulasta, suuteli häntä ja sanoi: "kyllä sinä olet hyvä mies, Mikko, mutta lapsi sinä olet. Vaan sano, missä voin auttaa; sen teen kernaasti."

— "Vieraiden kokoonnuttua katoamme me vähäksi aikaa, Amelie, Beata, Alfons ja minä. Me pelaamme, näet. Sylvesterillä lähetän tiedon, milloin kaikki on valmis, ja sitten pyydät sinä kohteliaasti vieraita astumaan teateriin."

— "Liiteriin, niinkö, hahaha!"

— "Teateriin! kuuletko, ihminen, teateriin?" tiuskasi jälleen veli.

— "No, niin, niin, teateriin. Hyvä! Tehdään niin. Minä rupean isännäksi. Mutta saakelin hyvää sinun viinisi vaan on. Hahaha!"

Vähitellen kokoontuivat vieraat, yksi toistansa aatelisempi. Rouvat kuiskuttelivat keskenänsä, nuorukaiset samoin ja vanhukset myös, ja kaikki puhelivat vaan näytelmästä, sillä kaikki tiesivät asian. Rouva A. sanoi rouva B:lle, että seuranäytelmät kyllä ovat hyviä, mutta kun on oltu esimerkiksi kuninkaallisessa teaterissa Tukholmassa, niin — — ja muuta hän ei sanonut, veti vaan alahuulensa vähän kurttuun. Rouva B. oli samaa mieltä. Hän arveli, ken kerrankin on nähnyt Pietarissa franskalaisia artisteja, niin sille on seuranäytelmä myöskin — tuommoinen kurttu alahuulella.

— "Minä puolestani luulen, että koko näytelmästä tulee *fiasco*!" sanoi aatelimies Ruprecht ja kiinnitti lasiansa vasemmassa silmässä.

— "Ei tee mitään, hyvät herrat, ei tee mitään; me saamme komediasta komedian," sanoi Albrecht, pitäjän rikkain nuori herra.

— "Te olette aina yhtä sukkela," sanoivat nuoret miehet kuorissa rikkaimmalle herralle. Ja neitokset mutistivat suutaan ja lempeimmillä silmäin siherryksillä sanoivat:

— "Tosiaankin, sukkelasti sanottu!"

— "Komedia komediasta," kertoi Albrecht entisen sukkeluutensa.

Vaan pianpa katosi talon väki.

Kaarle kreivi huomasi tuon, ja hänen sydämmensä vavahti: hän pelkäsi veljensä joutuvan häpeään. Senvuoksi koetti hän lohdutella itseänsä Rauhalinnan vanhalla Bordeaux'illa.

— "Missäs kreivi on?" kysyi viimein joku.

— "Anteeksi, herrat," sanoi isännän sijainen. "Veljeni meni liit ... tuota noin, hän meni valmistamaan vähäistä huvitusta." Ja itseksensä hän lisäsi: "Mikko parka!"

Äkkiä tuli Sylvester ja kuiskasi hänelle:

— "Herra kreivi, nyt!"

— "Mitäs nyt?" kysyi toinen ja jännitti jo keskisormensa peukaloa vastaan.

— "Kaikki on valmistettu," vastasi Sylvester, väistyen yhä kauemmaksi.

— "Kuule Sylvester, sano oikein totta, ethän sinä isoine neninesi suinkaan ota osaa komediaan?"

— "Entäs jos otettais?" sanoi Sylvester ja ylpeänä läksi tiehensä.

— "No nyt tulee maailman loppu," huusi Kaarle kreivi ja huusi niin kovaa, että kaikki vieraat säikähtäneinä keräytyivät hänen ympärilleen.

— "Mitä tulee? Mitä tulee?" kyseltiin.

— "Maailman loppu tulee, tonttu olkoon!" huusi Kaarle kreivi vieläkin vihoissaan.

Hänen rouvansa huomautti hänelle kumminkin salaa hänen unohduksensa.

— "Hyvät herrat," sanoi kreivi viimein. "Veljeni pyytää, että te tekisitte hyvin ja tarjoaisitte kätenne rouville ja neitosille, saattaaksenne heidät Rauhalinnan liit ... tuota noin — — — teateriin, jossa veljeni pyytää saada tarjota kunnioitettaville vieraillessa vähän näytelmä-huvitusta."

— "Tosiaankin?" huusivat kaikki, ikäänkuin eivät asiasta mitään olisi tienneetkään.

Ja niin astuivat kaikki teateriin ja asettuivat istuimille. Satakunta kynttilöitä paloi seinillä näyttölavalla edustalla, ja tämän äärellä kohoeli Sylvesterin suflöörikoju.

Sininen esirippu kultaisine tähtineen peitti vielä kaikkein pyhimmän. Vieraat naurahtelivat hieman tuolle tähtitaivaalle Rauhalinnan liiterissä, vaan — vai! Näyttämön takaa kuuluu uvertyyri Meyerbeerin Hugenotteihin. Beata ja Alfons soittavat sitä *à quatre mains*. — Soitto loppui, kuului kellon kilinä, ja kahisten nousee esirippu. Puoliväliin nousee se tasaisesti, mutta siitä lähtien nousee vaan toinen puoli. Kauan hinaavat hinausniekat, mutta taivas on tän'iltana itsepäinen, se tahtoo olla vinossa. Salissa rupeaa kuulumaan pidätettyjä naurun tyrskäyksiä.

— "Vetäkää yht'aikaa tomppelit," kuuluu viimein niinkuin maan alta Sylvesterin ääni.

Salissa räjähtää nauru, mutta viimeinkin katoaa ylä-ilmoihin kultatähtinen sinitaivas Rauhalinnan liiterissä. Hiljaisuus vallitsee. Näytelmä alkaa.

Esiripun kujeellinen nouseminen oli tehnyt näyttelijöille vähän häiriötä. Alfons, jonka ensin piti olla esillä, unohti pathos-asemansa ja esiripun noustua oli vielä samassa asemassa, jonka hän oli ottanut, näyttääkseen hinausmiehille, miten yht'aikaa oikein hartaasti pitää vetää. Vaan pian tointuu hän, ja näytelmä menee tavallista kulkuansa. Sylvester tietää, kuinka tärkeä hänen toimensa on. Puikko kädessä seuraa hän rivi riviltä tekstiä ja puhuu muistamattomuudessaan niin kovaa, että salissa kuullaan aina samat lauseet kahdesti. Alfonsin ääni voittaa kumminkin, mutta Beatan ja kreivinnan puhetta ei kuulu paljon ollenkaan; hyvä siis, että Sylvester jo ennakolta ilmoittaa, mitä heidän on sanottava. Kaikki menee hiljaa eteenpäin, kunnes tulee se kohta, jossa Antonio rupeaa ehdottamaan neitoselle karkaamista. Silloin on Alfons jälleen muistanut pathos-asemansa. Hän ei enää puhu, hän huutaa; hän rupeaa pitkin askelin kävelemään näyttölavalla, mutta unohtuu ja astuu liian lähelle Sylvesterin kunniasijaa. Sylvester osaa väistää nenällisen ihmeensä paronin jalkain edestä, mutta hän ei osaa väistää kirjaansa, jota hän pitää näyttölavalla permannolla. Askele vielä — ja kirja lentää sähisten näyttölavalla sivulle.

Nyt Sylvesterille hätä käteen; kauhistuneena sanoo hän aina vaan niin kovaa, että saliin kuuluu:

"Kirja, kirja p—le lensi tuonne noin; potkaiskaa takaisin, muuten hitto perii!"

Mutta Alfons on nyt innoissaan, improvisationi on hänelle luonnonperäistä. Hän puhuu sanoja, joita ei tekstissä ollutkaan.

— "Ei se ollut niin," huutaa Sylvester tuskissaan, ja kylmä hiki peittää hänen nenällisen jättiläisensä. Vaan yhä puhuu Alfons outoja sanoja; — silloin Sylvester tekee huiman päätöksen ja nykäisee nuorasta merkiksi esiripun vetäjille, ja sininen tähtitaivas laskeutuu maahan, katkaisten Antonion innollisen puheen.

Ukkosena pauhaavat nyt salissa käsien taputukset: kukin katsoo velvollisuudekseen täten palkita näyttelijöitä. Sinitaivas nousee uudelleen, ja kumartaen kiittävät pelaajat. Tällä välin on Sylvester ryömimällä kulkenut matalasta majastansa lavan lattian alitse ja pölyisenä ilmaunut näyttämölle. Nyt kuuluu uudestaan taputuksia; esirippu nousee, ja ensimmäisenä yrittää pölyinen Sylvester astua esiin kiittämään hänkin kiitollista yleisöä. Mutta Alfons pidättää häntä nutun liepeestä, niin että kulissien takaa näkyy katsojille ainoastaan tuo koko pitäjässä tunnettu iso punainen nenä, ja bravo kaikuu salista

entistä raikkaammin.

Kovin ahdistettiin Sylvesteriä näyttämön takana. Häntä toruttiin ankarasti siitä, että oli puhunut niin kovaa kojestaan, ja käskettiin toisessa näytöksessä sopottamaan. Sylvester lupasi ja pistihe taas kellariin pulloja särkemään.

Sillä välin kävivät palvelijat tarjoilemassa vieraille virvoituksia. Rouvat puhelivat keskenänsä näyttelijättärien puvuista. Rouva X. arveli, että barégeleninki olisi ollut sopivampi kreivinnalle.

— "*Excusez moi*," väitti kreivinna Z. "musta silkkinen *moiré* olisi pukenut paremmin. Mutta Beatan *tournure* oli liian pieni."

— "Suokaa anteeksi," väitti jälleen rouva X, "nykyjään ei kanneta enää niin isoja *tournurejä*."

— "Älkää pahaksi panko, mutta viimeisessä numerossaan 'Die Modenwelt' puhuu juuri ison *tournuren* puolesta."

— "*Mille pardons, madame*, mutta 'Der Bazar' puhuu päin vastoin, ja luulisin, että Bazar on isompi autoriteeti."

Ja rouvat X. ja Z. jäivät väittelemään, kumpika on etevämpi, "Die Modenwelt" vai "Der Bazar."

Nuorilla miehillä oli jalompia väitöksiä, niinkuin sopii odottaa esteettillisesti sivistyneiltä miehiltä. Yksi arveli, että Alfonsilla oli liian iso pathos; toinen väitti, että pathos oli ollut liian vähäinen.

— "Hän ojensi kättään näin," sanoi Ruprecht, "mutta parempi olisi ollut näin."

— "Ei suinkaan," vastasi Albrecht. "Näin on liian tuhma gesti, parempi olisi näin-ikään."

— "Ei millään muotoa, *messieurs*," väitti eräs kolmas. "Kaikista sopivinta olisi ollut tällä lailla näin."

Ja hän ojensi kätensä innoissaan, mutta vahingoissa sattui Ruprechtin nenälasiin.

— "Herra!" tiuskasi tämä. "Te annatte minulle tyydytyksen!"

— "Määrätkää paikka, aika ja aseet," sanoi toinen hyvin kylmäkiskoisesti.

Ja siinä oli duelli valmis. Pitäjän nuoret herrat — aateliset nimittäin — pitivät usein kaksintaisteluja. Mutta ei ollut vielä veren tilkkaakaan vuotanut niissä. Duellit kävivät päinsä tavallisesti tällä lailla. Määräpäivänä tulivat riitaveljet sekundantteineen sovitulle paikalle. Sekundantit mittasivat 20 askelta, ja pistoolit kädessä asettuivat riitaveljet vastakkain, kuohuillen jalosta, aatelillisesta harmista. Mutta ennenkuin taistelu alkoi, astuivat sekundantit väliin, pyytäen heitä taivaan nimessä sopimaan. Ja jalosti sopivatkin he, ei pelosta — taivas varjelkoon! — ei, mutta pelkästä aatelillisesta jalomielisyydestä. He antoivat toisillensa kättä ja rupesivat sitten yhdessä ampumaan variksia.

Mutta missä oli Kaarle kreivi? Hän ei ollut uskaltanut tulla koko teateriin, hänellä oli niin pahoja aavistuksia veljensä joutumisesta häpeään. Rauhatonna kävi hän pöydän äärestä, jossa jo kolmas Bordeaux-puteli seiso, loppumassa sekin, akkunan luo, nähdäkseen, miten tuolla käy. Saatuaan tämän kolmannen pullon tyhjäksi, tunsu hän vähän rohkeutta itsessään; hän rupesi ajattelemaan, että kenties näytelmä menisikin hyvin. Kaarle kreivi alkoi neljännen "aktin komediastansa," niinkuin hän sanoi, elikkä neljännen putelin ja — merkillisen iloiseksi hän tuli. Hänen päätänsä huimasi hieman, mutta — se oli iloa se.

— "Olenpa vähän pelkuri, minä," arveli hän itsekseen. "Jahka menen minäkin katsomaan teateria."

Ja iloisena — kukaties liiankin iloisena — astui Kaarle kreivi teateriin juuri kuin ensimmäinen näytös oli loppunut. Hän sai kuulla sen menneen hyvin, ja nyt nousi hänen ilonsa ylimmilleen. Silloin juuri tapahtui hänen lähellänsä yllämainittu duellivaatimus.

— "Oikein, hyvät herrat!" sanoi Kaarle kreivi. "Tulkaa jaloon taisteluunne minun pellolleni; minä olen variksista aivan pääsemättömissä. Hahaha!"

Tämä vähän loukkasi esteettillisesti sivistyneitä nuorukaisia, ja jalolla harmilla kääntyivät he häneen selin. Mutta Kaarle kreivi ei ollut tuosta tietääkseenkään. Hänen ilonsa kasvoi suunnattomasti. Koko teateri kajahteli hänen raikkaista nauruistaan, neitosten täytyi monta kertaa nostaa hienot hyvänhajuiset nenäliinansa silmilleen. Tuolla kulki palvelija, kantaen tarjottimella omenia, apelsiineja ynnä muita hedelmiä. Kaarle kreivi otti taskuihinsa pari kolme kutakin sorttia, sillä hän arveli, että jos näytelmä tulee ikävä, niinkuin ne tavallisesti ovat, niin on hänellä edes jotain työtä ajan kuluksi. Varmemmaksi vakuudeksi kävi hän vaan pikimmältään "lopettamassa neljännen aktin komediastansa."

Hän oli juuri ennättänyt valita itselleen sopivan paikan aivan keskikohdalle ja paraiksi saanut lausutuksi erinomaisen sukkelasti: "Kirkko keskelle kylää, hahaha!" niin silloin kuului jälleen pianon säveleitä.

Ne loppuivat, kello kilisi ja tähtitaivas nousi jälleen.

— "Aha!" julisti Kaarle kreivi yleisölle.

Metsäinen seutu näkyy katsojain edessä. Näyttämön takaa kuuluu tuulen vinkuminen. Sinne oli pantu pari renkiä suullansa mukailemaan tuulen vinkumista. Kuuluupa ukkonenkin: vanhaa tynnyriä kolhitaan kangella — illusioni täydellinen!

Näyttelemine käy hyvin, sitä ei häiritse muu kuin Kaarle kreivin selitykset: "oho" ja "aha" ja "äläppäs, poika," "kyllä kai" ynnä muuta sellaista sukkeluutta. — Sylvester kuiskuttaa aivan hyvin. Katsojatkin ovat perehtyneet, he kuuntelevat hyvin tarkkaan. Kreivi Michel näyttämön takana hieroo käsiänsä ja lausukelee itsekseen: *magnifique, superbe!* Tulepa viimein se kohtaus, jossa Antonio ilmautuu rosvona valepuvussa oikullisen morsiamensa eteen. Kuinka häneltä sujuu nyt puhe! Hän muistaa luultavasti rosvonrooliansa Milanossa, hänessä on jälleen improvisationin into. Hän viuhtoo ja vauhtoo, ja koskena valuu puhe häneltä. Kaikki ovat ihastuksissaan. — Tätä olisi piisannut ehkä kuinkakin kauan, mutta Kaarle kreivi, kovin ihastuneena, ei malttanut olla huutamatta, suu täynnä apelsiiniä:

— "Bravo, Alfons, bravo!"

Tämä sekaannus kumminkin sekoitti Alfonsin. Hän katsahti tuohon sivistymättömään huutajaan ja — nyt hänen hengettärensä oli jättänyt hänen; pahempi vielä: hän ei enää muistanut rooliansa. Hän toivoi kumminkin Sylvesterin kuiskaavan hänelle hänen sanottavansa, mutta pitkään aikaan ei kuulunut kojusta mitään. Situationi oli tuskallinen. Viimein päätti Alfons katsahtaa suflöörin kojuun, silmäniskulla käskeäkseen Sylvesteriä kuiskuttamaan. Hän katsahti sinne ja... Mutta nyt kangistuu historioitsijan kynä, kirjoitusmuste hyytyy hirmusta, ja vavahtelevin käsin piirtää historioitsija Rauhalinnan aikakirjaan hirmun hirmuisimman, mitä koskaan on tapahtunut Rauhalinnan tyyneiden vainoiden välillä.

Alfons huomasi, että Sylvesteriltä oli kirja jäänyt syrjälle ja hänen nenänsä ruvennut vavahtelemaan juureltansa. Nyt oli aivastuksen henki taas tullut Sylvesterin päälle Rauhalinnan teaterin suflöörikojuissa. Alfons tiesi, että nyt ei enää mikään voima maailmassa voi pidättää lähenevän ukkosen repeämistä. Sylvester aivastaa pian kojustansa, ja onkos se sitten inhimillistä aivastusta! Kreivinna pyörtyy, Beata pyörtyy, kreivi saa varmaankin halvauksen, katsojat räjähtävät pilkkanauruun, ja näytelmästä tulee täydellinen skandaali. Ja kuka tietää kuinka käy koko kihlauksen? Se ei juuri vaarallista se, mutta Alfonsille oli kreivi luvannut antaa tän'iltana 12,000 markkaa! Nyt hän kenties suutuksissaan ei anna, ja huomenna protestataan kaupungissa paronin vekseli! Huh! kylmä hiki peittää hänet. Tuskissaan kiertää hän käsiänsä ja unohduksissaan parahtaa:

— "Jospa manner mun allani halkeais!"

Katsojat ovat huomanneet jotain erinomaista; huumauksen henki lepää koko aatelisen katsojajoukon päällä Rauhalinnan teaterissa. Kuultuaan nuo kolkot sanat, katsojat säikähtävät. Kaarle kreivi oli juuri puraisemassa apelsiinin puolikasta, mutta säikähtyneenä jää hän liikkumattomaksi, apelsiini huulilla.

Silloin, ah, silloin sävähtää salamana Alfonsin aivoissa "gigantillinen aate." Hän näkee pelastuksen edessään. Hän päättää aivastaa itse samalla kertaa kuin Sylvester; sittenhän kenties katsojat eivät huomaa Sylvesterin aivastusta. Niin! Ja kuuluuhan aivastus itse näytelmään, se on merkinä vanhemmille tulla esille. Tosin näytelmä vähän tulee katkonnaista, mutta kunnia on pelastettu! Kreivinnan ja Beatan ei tarvitse pyörtyä, kreivin ei huoli saada halvausta, katsojat eivät saa syytä pilkkaan, skandaali päättyy loistavasti, ja vekseli tulee maksetuksi.

Nyt on Alfons jälleen haltijoissaan, hän rupeaa puhumaan roolinsa mukaan uhkauksia neidolle, hän puhuu aivastamisesta, katsoen toisella silmällä morsiamensa, toisella Sylvesterin kojuun. Mutta vasta on ennättänyt Sylvesterin aivastus happamuuden-stadiumiin. Nyt vasta rupeaa nenällinen jättiläinen kohoilemaan, verkalleen, verkalleen ylä-ilmoihin.

Katsojat ovat vielä entisessä tilassa, ja yhä on apelsiinin puolikas Kaarle kreivin huulilla. Vaan — nyt räjähtää nauru koko salissa. Suflöörikojuun alta nousee kuni aurinko meren takaa tuo ylt'ympäri maailman tunnettu Sylvesterin nenällinen ihme, nousee nousemistaan, ja satojen kynttiläin valo heiaistuu sen kiiltävältä pinnalta.

Nyt luulee Alfons otollisen ajan tulleen ja aivastaa, mutta vielä yhä kohoilee nenällinen jättiläinen Rauhalinnan suflöörikojusta, ja raikkaammaksi käy nauru salissa.

Neuvottomina astuvat näyttämölle kreivi ja kreivinna, uskollisina rooleilensa.

Kaarle kreivi ei ole ymmärtänyt vielä yleistä naurun syytä. Mutta jo huomasi hänkin, huomasi pienen Sylvesterin ison nenän. Luullen tämän kuuluvan näytelmään, riemastuu hän sukkelasta juonesta, ja — häneen nousee halu tavallisuuden mukaan saada napsauttaa tuota ihmeellistä nenää, niinkuin ainakin. Mutta se kun nyt on kaukana, niin aivan koneellisesti laskee hän huuliltaan alas apelsiinin ja — Vilhelm Teli ei olisi hävennyt tästä heitosta — lipsaus kuuluu salissa, ja samassa kajahtaa Kaarle kreivin ääni: — "Sinä vanha, uskollinen Sylvester!" Yleisö on kuolla naurusta. Neuvottomina vaan seisovat näyttelijät ... mutta jalo harmi täyttää Sylvesterin. Hän on kuullut lipsauksen, vaan mitä siitä? — hän on *tuntenut* sen, ja jalolla suuttumuksella käännäksä hän kojussaan, sanoakseen hävyttömälle vieraalle, että tämä menee liian pitkälle. Suuttumus on poistanut häneltä aivastuksen innon, hän on unohtanut näytelmät, suflöörin kojut, koko maailman, hän muistaa vaan nenällisen häväistyksen koko publiikin edessä. Hän kääntyy päin katsojiin, mutta matala on liiaksi koju, hän ei ylety näkemään ketään, nenä vaan majesteettillisesti verkalleen kääntyy kojun katolla, kantaen vielä merkkejä apelsiinista. Nyt katsojat eivät enää kestä asemillaan, he kimmurtelevat naurunsa tuskissa. Mutta silloin vihastuu Michel kreivi palvelijaansa, joka on saattanut aikaan tällaisen skandaalin. Hänkin unohtaa näytelmän, unohtaa katsojat, unohtaa kihlauksen ja koko maailman, hän näkee vaan tuossa kojun katolla punaisen jättiläisen, joka on tehnyt hänelle ikuisen häpeän, ja tuon jättiläisen hän päättää hävittää. Hän astuu askeleen sinnepäin, mutta Kaarle kreivin onneton apeisiini joutuu hänen jalkansa alle; kuuluu kumea tohaus, sen jälkeen huuto: "alas esirippu," ja niin laskeutuu sininen tähtitaivas ja peittää katsojilta näkymön Rauhalinnan teaterissa.

Vieraat astuivat pois teaterista, mutta kohta tuli tieto, että kreivi on sairastunut vuoteen omaksi. Pian läksivät vieraat senvuoksi pois, jatkaen nauruaan. Kaarle kreiviä harmitti vaan se, että illallinen jäi syömättä: nyt on vielä ajettava kokonainen peninkulma, ennenkuin kotia pääsee. Harmillista!

Mutta Rauhalinnassa oli itku ja hammasten kiristys. Beata itki eikä voinut lohdutusta saada; kreivi Michel makasi vuoteellansa kalpeana. Hän ei puhunut sanaakaan, hänen silmänsä vaan mulkoilivat. Kreivinna istui hänen vieressään ja hieroi hänen ohimoisiaan odekolonilla. Alfons käveli rauhatonna salissa, odottaen miten asia loppuisi. Mutta Sylvester oli säikähdyksissään sytyttänyt lyhdyn ja mennyt viinikellariin särkemään rotilta pulloja. Uskollinen palvelija!

Useampain tuntien kuluttua tointui kreivi. Hän nousi ylös ja kutsui Alfonsin luokseen. Antaessaan hänelle setelipakan, hän sanoi:

— "Paroni, tässä lupaamani laina, sen saatte, tyttärenti ette. Vait! ei sanaakaan enää. Voikaa hyvin!"

Hirmuisen kolkkoa oli kreivin puhe. Alfons lausui, pistettyään ensin rahat taskuunsa:

— "Herra kreivi, te murhaatte täten elämäni." Mutta poismenessään hän naurahti ja sanoi:

— "Hyvä juttu!"

Hän maksoi huomenna vekselinsä kaupungissa ja kertoi ystävilleen siellä kaikenlaisilla koristuksilla skandaalista Rauhalinnan teaterissa. Rauhalinnaan ei hän enää mennyt ja olikin hyvillään siitä, että hän oli saanut toteutetuksi ulkomailla saamansa valistuneet aatteet maatilän parantamisesta.

Mutta kreivi Michel möi pian tämän jälkeen maatilansa ja muutti itäiselle maalle, sillä hän ei sietänyt pitäjäläisten naurua. Sinne muuttivat myös kreivinna ja Beata, ja siellä oli Beata ikänsä loppuun asti neitosena, muistellen pappia, ja Alfonsia ja väliin soitellen Meyerbeerin Hugenotteja. Ja sitä kuullessaan kreivinna tavallisesti aina itki.

Sylvesteristä tietävät aikakirjat kertoa, että Kaarle kreivi otti hänet palvelukseensa, veljensä muutettua pois. Sylvester sittemmin ylisteli aina uutta isäntäänsä, jolla vaan oli se paha tapa, että hän tuon tuostakin napsautti Sylvesterin nenälliseen ihmeeseen.

KAKS KERTAA KAKS.

Kaikki ihmiset pienessä H:n kaupungissa tiesivät Niilo Niemisen olevan rakastuneen. Hän oli nuori mies, filosofian tohtori, historian ja filosofian lehtori vast'ikään uudesti perustetussa seitsenluokkaisessa lyseossa. Hän oli tullut puoli vuotta sitten kaupunkiin, oli tutustunut monen perheen kanssa kaupungissa ja useimmissa perheissä oli tyttäriä parhaassa iässä; kuka ihmettelisikään, jos

kaikki ihmiset (tyttäret tietysti myöskin) arvelivat aivan asian-mukaiseksi, että nuori tohtori ottaisi itselleen elon kumppalin ilossa ja surussa ja kaikessa semmoisessa? H:n neitosissa oli monta kaunista ja hyväsydämmistä; — sehän oli nyt varmaa, että nämä olivat vaikutuksensa tehneet tohtoriin, aivan varmaan.

Hän oli rakastunut, — siitä ei nyt mihinkään päässyt.

Mutta kehen?

Ensi alussa oli kukin mamma, jolla tyttäriä oli, arvellut ja luonnollisestikin, että lehtori Nieminen rakasti hänen tyttärtään; mutta sen koommin kuin Niilo Nieminen rupesi yhä useammin käymään kauppaneuvoksen Krysostomus Olkkosen talossa, täytyi kaikkien yhtyä siihen ajatukseen, että Olkkosen talossa nuoren lehtorin tuleva kainaloinen kana piili.

Niilo Nieminen pyysi kerran kaupungin nuoria herroja, ystäviänsä, laulamaan serenaadiakin Olkkosen neitosille. Kumpaiselle tuo nimenomaan oli tarkoitettu, siitä tosin ei tietoa saanut yksikään ihminen, mutta jok'ainoa ihminen piti nyt uskonkappaleena, että lehtori Nieminen oli rakastunut jompaankumpaan neiti Olkkoseen.

Mutta kumpaanko?

Siinäpä temppu ja pulma sekavan sekava.

— "Tiedän kuin tiedänkin," sanoi pormestarin rouva, "hän on valinnut tuon mustasilmäisen Lauran."

— "Mistäpä sen niin varmaan tiedätte?" kysäsi viskaalin rouva. "Minä päinvastoin luulen hänen pitävän hyvää silmää tuohon veitikkamaiseen Ainaan."

— "Voi serkku kulta!" vastasi toinen; "luuletteko minulla olevan niin vähän huomausvoimaa? Osaan kyllä eroittaa, ketä nuori mies ainoastaan kunnioittaa ja ketä hän oikein rakastaa."

— "Myönnän kyllä teidän erinomaisen tarkkanäköisyytenne," sanoi viskaalin rouva, "mutta ei liene minunkaan silmäni vielä niin vallan vanhat. Muistaakseni oli häämme kaksi vuotta teidän häitteenne jälkeen. Minä näin aivan selvästi viime iltahuveilla, kuinka hän tanssasi valssia kumpaisenkin kanssa. Ainan kanssa tanssiessaan nautti hän sanomattomasti ja Aina nautti sanomattomasti, mutta Lauraa tanssitti hän noin vaan *par gonnessangs*."

— "*Par convenance* tahdoitte sanoa."

— "Niinhän minä sanoinkin."

— "Suokaa anteeksi, te sanoitte..."

— "Enpä sanonut."

— "Ette vainenkaan. Mutta kuulimpa minä, kuinka hän sanoi Lauraa sinuksi, mutta Ainaa hän teititteli. Sen kuulin itse, — eikä liene minun korvani vielä niin vallan vanhat. Häämme oli tosin ennen teidän häitänne, mutta ... hm! ... se ei todista mitään..."

Tuotiin samassa toinen kuppi kahvia.

— "Olkaa hyvä, armahin serkkuni!" pyysi pormestarin rouva.

— "Ei, paljo kiitoksia. Kahvinne on erittäin hyvää, mutta tiedättehän, että minun hermoni ... ja sitä paitsi minun täytyy rientää kotia."

— "Joko nyt?" huokasi toinen armas serkku hyvin huolestuneena.
"Tuhansia terveisiä kotianne, armas!"

— "Paljo kiitoksia! Muistakaa meitä!"

Seurauksena oli, että pormestarin rouva ja viskaalin rouva eivät kahteen kuukauteen käyneet toistensa luona, ja kaikkeen tuohon oli syynä — Niilo herran rakkaus.

Kuinka suurta huolta sentään pikku kaupungin asukkaat pitävät lähimmäistensä onnesta! Ja sanotaan vielä, että kristillinen mieli on laimistunut näinä aikoina!

Mutta kuinka nyt oikeastaan oli laita? Oliko Niilo Nieminen rakastunut?

Hän oli kirjoittanut kuukausi sitten ystävällensä muun muassa näin: "Mitä taas tulee kysymykseesi: ovatko H:n neitokset jo saaneet pääni pyörimään, niin täytyy tunnustaa, että onni alkaa minulle

myhällä. Täällä on eräs kauppaneuvos Olkkonen, jolla on kaksi mitä armainta tytärtä."

Muuta ei kirjeessä ollut tästä asiasta.

Hän oli siis rakastunut, sen hän tunsu itse, sen ilmoittaa tuo kirje, ja sen tiesivät kaikki ihmiset.

Lauraanko vai Ainaanko?

Sitä eivät tieneet ihmiset, sitä ei ilmaissut kirje ja — mikä omituisinta oli — sitä ei tiennyt Niilo herra itsekään.

Niilo oli lujaluontoinen mies, syväoppinen; oma vakava käsitys oli hänellä kaikissa asioissa; sanalla sanoen hän oli oman kannan mies. Hän saattoi teille puhua filosofiasta niin elävästi ja vakuutuksella, että parissa tunnissa saitte tietää kaikki eri filosofilliset systeemat, jopa vähän hänen omaansakin. Suomen kansallisuudesta oli hän kerran väitellyt H:n kaupungin ruotsikiihkoisten kanssa puoli tuntia, ja seurauksena oli se, että nuo H:n kaupungin kultuuriherrat sen koommin pelkäsivät Niilo herraa kuin ruttoa. — Metsäasiasta piti hän kerran eräälle toiselle lehtorille, joka oli ollut suuri metsänhaaskaaja s.o. tukinkauppias, semmoisen saarnan, että tämä säikähtäen heitti metsäkaupat sikseen ja kustansi 10,000 kappaletta pikkukirjoja, jotka selittävät metsän hyötyä. Kaikessa oli hänellä oma kantansa, ja vahva se olikin. Mutta yhtä asiata maailmassa hän ei ymmärtänyt, ja se asia on luokkauskivi monelle. Tuo oli — naiset.

Naiset, naiset! Mitä ihmeellisiä olentoja lienettekään!

Niilo herra oli ennen Helsingissä ollessaan luullut tuntevansa naisetkin! Hän oli kerran pitänyt luennonkin naisista ja puhunut heistä oikealle ja vasemmalle, torunut heikoiksi ja ajattelemattomiksi ja — en minä oikein muistakaan, mitä kaikkea pahaa hän oli heissä löytänyt, mutta kyllä minun tätini ja kaikki hänen tuttavansa (ja niitä on legiona) hyvin muistavat kaikki eri kohdat ja usein juttelevat suurella "indignationilla" Niilo herrasta. Mutta rauhoittukaa, tätiseni ja koko teidän tuttava-legionanne! Niilo laulaa nyt toista. Ja syynä siihen on se, ett'ei hän ennen tuntenut naisia, nyt hän jo vähän tuntee. Ennen oli hän katsonut naisen kuin "katti kuninkaan silmiin uunin päältä;" nyt hän on ollut heidän parissansa ja — rakastunut.

Laura ja Aina olivat kaksosia; yhdessä olivat syntyneet ja yhdessä aina eläneet; toista ei nähty siellä, missä ei toistakaan ollut. Mutta niin erillaisia luonteiltaan! Laura oli tyyni, arvokas, ylevä kuni kuningatar. Hänen suurista, samettiverhoisista silmistään loisti kirkas äly; sydämmellinen hellyys, innostus paloi niissä kaikkeen hyvään, mutta vastustamaton nuhde vähimpäänkin turhamaisuuteen. Aina taasen oli niin sanoaksemme kerkeään keväimen lapsi. Hänen kasvoillaan oli jotakin, joka poisti pilvet synkimmästäkin mielestä; hellä ääni se kajahti niin lämpimästi jokaisen sydämmessä. Ja sitten nuo silmät! Viskaalin rouva sanoi niitä veitikkamaisiksi, ja semmoisia ne olivatkin, nuo kauniit siniset silmät. Koko hänen olennossaan oli niin paljon kevään-omaista miellytystä, ett'ei ollenkaan ihme, jos jomonen nuorukaisen sydän oli tuntenut tuommoista armaan armasta sulamista, jota seuraa haaveilu ja lempi.

Semmoisia olivat ne sisarukset, joiden parissa Niilo tohtori oleskeli varsin usein.

Ja mitä useammin hän heidän parissansa oleskeli, sitä enemmän hänen täytyi luopua entisistä ajatuksistansa. Laura oli hänelle elävä todistus naisen älystä, järjen jäntevyydestä, joka ei myönnä sitä, että naisen tulee olla miehen orja, miehen mielivallan alainen.

— "Sallikaa kysyäni, neiti, missä tapauksessa teidän mielestänne sivistynyt mies on saanut semmoisen puolison, että hän voi olla onnellinen?" kysäsi Niilo herra kerran.

— "Tuossa nyt taasen miehen itsekkäisyys ilmoitaakse. Kysytte vaan, milloin mies on onnellinen, vaimosta ette mitään puhu."

— "Myönnän sen, ja siis kysyn, minkälaisena avioliitto teidän mielestänne on onnellinen."

— "Silloin kuin naisen sivistyskanta joissakin määrin vastaa miehen sivistyskantaa. Katsokaas, nuo ensimmäiset riemastuksen hetket avioliitossa haihtuvat pian; tuo hurmaavainen autuuden tunne siitä, että on omaksensa saanut sen, jota on rakastanut, se tyyntyy vähitellen hiljaiseen onnellisuuteen. Mutta tähän juuri vaaditaan, että vaimo saattaa ymmärtää ja käsittää miestänsä ja päinvastoin. Kuinka paljon on maailmassa kohtauksia, jolloin mies, väsyneenä töihin ja ponnistuksiin, haluaa rauhaa, lievitystä vaimonsa luona! Millaistapa olisi tila, jos vaimo silloin ei voisi asettua hänen kannallensa, tuntea samaa, kuin hänkin tuntee; millaista olisi tila, jos mies tuon rauhan ja lievityksen sijasta kohtaisi joko typerää haukottelemista tahi mieletöntä turhamaisuutta?"

Niilo herra oli tuommoista usein ennenkin lukenut ja kuullut, mutta nyt hän vasta käsitti sen,

kuullessaan sitä viehättävän naisen huulilta. Hän vaipui ajatuksiinsa, kuvaillen mielessänsä avioelämätä semmoisena, kuin Laura vast'ikään oli esittänyt. Ihanalta se hänestä näyttikin, ja silloin hänen teki mieli luoda Lauraan katse täynnä tuota tunnetta, mutta hän ei uskaltanut: tunsiko Laura häntä vielä, eikö hän voisi pitää sitä vain hetken tuomana?

Tällaiset keskustelut keskeytti hyvin usein Aina, joka, juostuaan puutarhassa tai taitavana emäntänä muka kyökissä, pilkisti äkkiä ovesta sisään.

— "Onkos filosofeilla hyvinkin tärkeä asia esillä?"

Ja vastausta odottamatta sipsutti hän sisään keveänä kuin keijukainen ja kukoistavana kuin ruusu.

— "Mitä maailmaa mullistavia ajatuksia teillä on, herra tohtori ja neiti tohtori, sillä kyllä Laurasta tohtori tulisi aivan varmaan, kun hän vaan menisi Helsinkiin lukemaan, jos ei hän nimittäin sitä ennen tulisi ... hm! — arvatkaas miksi?"

— "Miksi?" kysyi Niilo herra.

— "Jonkun tohtorin rouvaksi! Tralala-la!" Niin laului Aina, silitellen pientä kissanpoikaa, joka alinomaa oli hänen sylissänsä.

— "Sinä olet aina yhtä kevytmielinen," virkkoi Laura.

— "Entä sitten?"

— "Me keskustelimme," virkkoi Niilo väliin, "siitä, millaiseksi onnellinen avioelämä on ajateltava."

— "Ahaa!" huudahti Aina, "kuuluuko sekin filosofiaan? Tiedättekös, mitä minä ajattelen avioelämästä? Minun mielestäni on avioliitto pelkkää suurta, suurta tanssia. Ah! kuinka onnelliseksi minä laittaisin kotini, jos minusta joku huolisi..."

Ja Ainan silmät olivat niin täynnä mitä hilpeintä veitikkamaisuutta, että se hurmasi Niilo herraa.

— "Niin tietäkääs," jatkoi Aina. "Aamulla varhain minä jo menisin kyökkiin, sillä minä en antaisi kenenkään muun keittää kahvia hänelle; itse sen aina tekisin. Sitten minä laittaisin kukkia kahvipöydälle ja varustaisin hänen piippunsa jo valmiiksi; kahvia juotuamme me istuisimme sohvalla ja minä itse sytyttäisin hänen piippunsa. Ja kun hän sitten lähtisi virka-toimiinsa..."

— "Millaisiin?" kysyi Laura.

— "Esimerkiksi — hm! — esimerkiksi, jos hän olisi tilan-omistaja, niin lähtisi hän katsomaan peltojansa, ja sitten minä sanoisin: 'Suo anteeksi, kultaseni, minulla ei ole aikaa seurata sinua, minulla on niin julman paljon työtä maito-kammarissa.' Ja sitten — jaa, mutta yksi asia jäi pois! Ennenkuin hän lähtisi, niin me ensin tanssisimme pienen polkan."

— "Ja kissa soittaisi pianoa," liitti Laura.

— "Ole niin hyvä ja anna kissani olla rauhassa. Me tanssisimme aivan hyvin ilman pianoakin. Ja sitten..."

Tuolla lailla jutellen soinnukkaalla äänellään, oli Aina pian luonut esiin erinomaisen ihanan, hymyilevän eidylikuvan. Ja siinä aurinko niin heleästi paistoi, ja tuulet niin armaasti suhahtelivat. Kukkaset kaikki nyökyttelivät päitään niin onnellisina purosien laineille, ja kaukaa hongat ikivanhoja taruja kertoilivat.

Ja keskellä tuota eidylistä kuvaa Niilo tohtori näki Ainan hymyilevät kasvot ja — hän ei malttanut olla huomatta häneen katsetta, joka ilmaisi hänen tunteensa.

— "Ai, minua houkkaa!" katkaisi Aina äkkiä äänettömyyden; "olin kokonaan unohtaa! olkaa hyvä ja tulkkaa puutarhaan juomaan kahvia."

— "Sinunko se on keittämäsi?" kysyi Laura verkalleen.

Aina punastui hetkiseksi, mutta virkkoi pian jälleen entisellä hilpeydellään;

— "Arvaapas, filosofi, arvaapas!"

Kotia tultuaan täten vietettyjen hetkien perästä oli Niilo herran mahdoton ryhtyä mihinkään muuhun työhön kuin ajattelemiseen. Niin Lauran kuin Ainankin luomat kuvat vaihtelivat hänen edessään vuorotellen. Kumpainenko häntä enemmän miellytti, kumpaisessako hän kauemman aikaa viipyi taikka — kysykäämme suoraan — kumpaisenکو luonne, Lauran vaiko Ainan, sai hänen sydämissään

lämpimämpiä tunteita sykkimään?

Siinä juuri Niilo herran ajatusten aine, siinä hänen miettimistensä ainainen määrä. Ajatteli hän kuinka kauan hyvänsä, vietti hän kuinka monta levotonta hetkeä tahansa, — seuraus oli aina yksi ja sama: hän oli mieltynyt molempiin.

Sillä kannalla olivat asiat, kun viimein taivas lähetti hänen avukseen erään olennon, joka nähtävästi oli selvittävä koko tämän pulman.

* * * * *

Eräänä aamuna, Niilo herran vielä maataessa, astui hänen mataminsa elikkä emäntäpiikansa ensimmäiseen kamariin, jossa varpaillaan hiipien ryhtyi huoneen korjaamiseen. Pianpa kuului ulkoa kovia askeleita, eikä aikaakaan, niin astui sisään muuan nuori, pulska herrasmies, joka nähtävästi ei ollut H:n kaupungin asukkaita. Korkealla äänellä kysäsi vieras:

— "Täälläkö tohtori Nieminen asuu?"

— "Täällä," kuiskasi matami.

— "Onko hän kotona ja missä hänen huoneensa?"

— "Kotona hän on," vastasi matami entistä hiljemmin.

— "Mitä varten te sopotatte, matami?"

— "Hiljaa, hyvä herra, hiljaa Herran tähden; tohtori makaa vielä, hän valvoi koko yön."

— "Se ei ole totta."

— "Ihan toden totta; puhukaa hiljaa, olkaa niin hyvä."

— "No minä olen valmis vaikenemaan, kun vaan sanotte, missä hän sitten on."

— "Hän makaa."

— "Mutta minun täytyy päästä sisään!"

— "Mutta olenhan, hyvä herra, sanonut jo monestikin, että tohtori valvoi koko yön ja tarvitsee sen vuoksi unta."

— "Mahdotonta, tohtori ei ole koskaan valvonut koko yötä."

— "Mutta nyt valvoi. Hän on monta aikaa ollut hyvin kummallinen, aina ajatuksissansa ja hajamielinen."

— "Hän ei siis ole oikein terve, ja minun pitää välttämättömästi päästä hänen luokseen; minä olen tohtori, en sielun tohtori, niinkuin Niilo herra, mutta ruumiin tohtori."

— "Niin mutta..."

— "Ettekö usko? Soisinpa sairastuvan koleraan."

— "Taivaan tähden! Minäkö koleraan?" kiljasi matami.

— "Niin, parantaakseni teidät heti paikalla. Uskoisittenhan sitten. Sanokaa nyt piammiten, missä hänen kamarinsa. Mutta arvaanhan sen itsekin, tuossahan se on."

Ja vieras herra yritti mennä sinne.

— "Mutta, minä sanon..."

— "Mutta saakeli, nyt minua jo harmittaa," tiuskasi vieras ja kursailematta otettuaan matamia vyötäisistä, hennosti kumminkin kuin tanssiin viedäksensä, kiepsautti häntä pari kerrosta ympäri ja astui perähuoneeseen.

Matami jäi keskelle lattiata eikä hämmästyksissään osannut muuta kuin siunata itseänsä hätimmiten.

— "Mitä minun pitää näkemäni!" sanoi vieras, tultuaan Niilo herran makuuhuoneeseen, jossa Niilo herra vielä oli vuoteellaan. "Makaatko sinä, sinä, joka olit valppain mies yliopistossa? Onko sinut tämä viheliäinen kaupunki kokonaan riivannut? Oletko sinä ruvennut pidoissa käymään? Niistähän aina ennen muinoin minulle saarnoja pidit. Oletko sinä... Mutta hiis! Unohdanpa sanoa sinulle hyvää

huomenta."

Ja ennenkuin Niilo herra oli ennättänyt oikein saada untakaan karkoitetuksi silmistänsä, oli vieras rientänyt hänen luokseen, tarttunut hänen käteensä, puristanut sitä ja sitten istahtanut vuoteen laidalle.

— "Ja kerro, kerro nyt juurta jaksain," jatkoi vieras yhteen menoon, "mikä sinua vaivaa."

— "Oma Yrjö ystäväni," pääsi viimein Niilo puhumaan. "Oikeinhan teit minulle sydämmellisen ilon, kun tulit. Kuinka kauan emme ole toisiamme nähneet! Kuinka voit?"

— "Kuinka voin? Hyvin! Kaksi vuotta olin ulkomailla, suoritin sitten tohtori-väitökseni ja ensi työkseni riensin tänne, — siinä minun historiani. Mutta sinä?"

— "Hm! Annas kuu nousen ylös, ennättäähän tuota puhua sittemmin."

— "Ei maar; lepää vaan ja kerro, mikä sinun on. No, mutta hiidessä, missä minun muistini? Kirjoitithan olevasi rakastunut? Kuinka on käynyt? Oletko kihloissa, oletthan kanalja kihloissa! Ja häät?"

— "Kihloissako ja häät?" kysyi Niilo puoleksi säikähtäneenä.

— "Se on tietty! Rakastumista seuraa kihlaus ja sitten tule häät, sehän on asiain tavallinen järjestys. Mutta virkas nyt kumminkin ensin, onko hän kaunis ja armas."

— "On ystäväni, on; ja toinen on myöskin kaunis ja armas."

— "Kuka toinen?"

— "Hänen sisarensa."

— "Ahaa, sinä veitikka! Ymmärränpä yskän. Sinä muka pidät huolen toisesta ja toisen suhteen muistit hyvänä ystäväniä minua. Sepä ystävyyttä, totta tosiaan!"

— "En, ystäväni, en ollenkaan," kiirehti Niilo selittämään.

— "No selitä sitten! *Musa mihi causas memora!* Ei se nyt oikein tainnut sopia, mutta muuta latinaa en muista."

— "Kerronpa sitten. Tule lähemmäs ja anna kätes tänne. Ystäväni! Täällä on kaksi sisarusta."

— "Ymmärrän sen."

— "Ja minä," Niilo herra punehtui kuin impi, "olen rakastunut..."

— "Toiseen; senkin ymmärrän," keskeytti Yrjö.

— "Ja toiseen kanssa."

— "Mutta sitä en ymmärrä. Ihminen saattaa tosin olla rakastunut tavallansa useampiinkin neitosiin, sen minä tiedän omasta kokemuksestani; mutta sinun tapasi ei ole meidän muiden tapaa. Sinä et huikentele, sinä vakaana tietäsi kuljet. Siis en ymmärrä."

— "Oma ystäväni, en minäkään oikein ymmärrä, miten tästä pulasta pääsen; asia vaan on se, että olen rakastunut kahteen."

— "Yhtä haavaa?"

— "Niin."

Suurin silmin katseli Yrjö ystävänsä.

— "Kuules," sanoi hän viimein, "aiotkos naida?"

— "Hm. Niinhän on aikomus."

— "No?"

— "No?"

— "Katsos, ystäväni, jos me kumpikin nyt olisimme Suolajärven rannalla Pohjois-Amerikassa ja sinä sekä minä kuuluisimme kunnioitettavan

Smithin lahkoon, ja nuo kaksi eivät olisi sisaruksia, niin ymmärtäisin sinut; mutta mehän olemme evankelis-lutherilaista seurakuntaa ja...!"

— "Sinulla on aina irvistelemisiäsi; mutta minua ei naurata ollenkaan."

— "Minua vielä vähemmin. Nähdessäni sinussa, ennen niin vakaassa miehessä, tuommoista kaksinaisuutta, joka on minusta niin vento vierasta, täytyy minun suuresti ihmetellä, kummastella, hämmästyä..."

— "Äimästyä, oudostua j.n.e. Sen kyllä uskon ja sitä olen itsekin tehnyt. Ainoa toivoni olet nyt sinä."

— "Millä lailla?"

— "Aioin jo kirjoittaa sinulle, mutt'en tahtonut häiritä sinun väitöspuuhiasi. Aioin kutsua sinua tänne, sillä sinä yksinäsi saatat ohjata minua, sinä yksinäsi saatat osoittaa minulle onnellisen pääsyn tästä epätietoisuuden labyrintistä."

— "Bravissimo!" huudahti Yrjö. "Nyt ymmärrän, ja olisihan minun pitänyt ymmärtää se heti paikalla. Luota minuun, ystäväni; tässä on toinenkin käteni ja tässä olen minä kokonani. Käytä minua, käske minua, minä tottelen, ja sepä merkittävää, ett'en ennen lähtöäni tanssisi sinun kihlajaisissasi. Eläköön rakkaus!"

Oi rakkaus, oi rakkaus...

En muista enempää, kuinka sanat sitten kuuluu, mutta eläköön rakkaus!"

Kuului koputus ovella.

— "Kuka siellä?" kysyi Niilo.

— "Kaks kertaa kaks!" kuului oven takaa. "Uskaaltako tulla sisään?"

— "Ole niin hyvä."

Sisään astui vanhanpuolinen pikkuinen mies, hattu ja hopeaponsinen sauva toisessa ja iso nuuskarasia toisessa kädessä.

Niilo esitti ystävällensä lehtorin Sylvester Sylvestrius'en matematiikin opettajan lyseossa.

— "Hauskaa, hauskaa," puheli Sylvestrius. "Mutta, kaks kertaa kaks, onkos meidän Niilo lehtori sairas?"

— "En suinkaan. Kuinka niin?"

— "Muutoin vaan arvelimme sitä siellä, kosk'et tullut opistoon tänään."

— "Herran tähden, mitäs kello on?" huudahti Niilo.

— "Kaksitoista se on."

Niilo kalpeni; hän ei osannut sanoa enää mitään. Hänelle oli ensi kertaa hänen elämässään tapahtunut se seikka, että oli huolimatonna laiminlyönyt velvollisuutensa.

— "Ei se vaarallista ole," lohdutteli Sylvestrius. "Minä otin tuntisi, ja sillä se oli tehty. Tulethan iltapäivällä?"

— "Kyllä hän tulee," vastasi Yrjö.

— "No niin. Kyllä minä arvaan, mikä nuorta lehtoria vaivaa, mutta asia ei koske minuun, ei ollenkaan, kaks kertaa kaks. Tänäänhän on iltahuvit. Tulettehan, hyvät herrat? Ennen vanhaan pelasit siellä minun kanssani shakkia, Niilo, mutta nyt en pyydäkään. Minä tiedän, että koetat saada mattia toisella tavalla. No niin, nyt täytyy lähteäni. Voikaa hyvin."

Tän'iltana siis menevät Niilo ja Yrjö iltahuveihin; siellä tapaavat he Olkkosen neidot, ja Yrjö herra saattaa asiat selville. Niin päätettiin.

Kaupungin paremman ravintolan sali oli tän'iltana kirkkaaksi valaistu. Paremman, sanoin, sillä H:n kaupungissa oli kaksi ravintolaa, toisessa kävivät, niinkuin sanottiin, "huonommat," toisessa "paremmat" ihmiset. Ja tän'iltana oli paremmilla ihmisillä oleva kirjallis-soitannolliset iltahuvit. Ravintolan isäntä kävi tarkastelemassa kaikki paikat, oliko muka kaikki, niinkuin olla piti, ja torui palvelijata siitä syystä, että tämä oli nostanut liian ison liekin erääsen lamppuun. Tuo tomppele, palvelija

nimittäin, ei ymmärtänyt, että liian suuri liekki vaikuttaa liian paljon kuumuutta. Typerä palvelija! Ei hän myöskään osannut lukuun ottaa sitä, että raffineerattu petroleumi maksaa paljon.

Odoteltiin vieraita.

Ensimmäisenä tuli muutamia oppilaita lyseon korkeimmalta luokalta, jotka heti paikalla menivät sivuhuoneeseen kampaamaan tiellä pörröttyneitä tukkaansa niin viehättävän valloittavaiseksi kuin mahdollista. Kaksi heistä olivat erinomaisen hyviä ystäviä: heillä molemmilla kun oli ainoastaan yksi pari sormikkaita, niin päättivät he tanssia vuorotellen.

— "Minä tanssin ensimmäisen françaïsen Alma Parviaisen kanssa," sanoi yksi.

— "Minä kanssa."

— "Minä myös. Saa nähdä, kuka pikemmin ennättää."

— "Vaiva turha," virkkoi vanhin joukosta, muuan lihava oppilas, joka iän puolesta jo aikaa sitten olisi saattanut olla apulaispappina. "Vaiva turha" kertoi hän vielä.

— "Kuinka niin?" kysyivät muut.

— "Olen pyytänyt hänet jo ennakolta. Tänään tapasin hänet laivasillalla ja pyysin."

— "Joka paikkaan sinäkin kerkeät."

— "Vaikk'ei tuota uskoisi, kun olet niin paksu."

— "Mitä!?" kysyi paksu painavasti.

— "Muutoin vaan."

Tulipa sitten kruununvouti Parviainen yhden rouvansa ja seitsemän tyttärensä kanssa, joista nuorin oli Alma, lyseolaisten silmäterä ja alituinen riidan kapula. Oppilaiset hyökkäsivät auttamaan päällysvaatteita heidän päältään, joka mies tietysti Alman luo; mutta paksu lykkäsi heidät kaikki sivulle ja yksinänsä teki tuon ritarillisen palveluksen. Hän oli diplomaatti, sen huomasivat toverit nyt liian myöhään. Tuo veitikka, näet, auttaessaan Alma neitiä riisumassa, kuului nyt vasta kohteliaasti pyytävän saada tanssia hänen kanssaan ensimmäisen françaïsen.

Sen jälkeen tulivat kauppiaat, veljekset Forsblomit. Vanhempi oli hirveän laiha, nuorempi kammottavan lihava. Heistä kulki kummallinen juttu. Nuorempi oli lihava siitä syystä, ett'ei tehnyt paljoa mitään; vanhempi taas oli laiha sentähden, että teki työtä vieläkin vähemmin.

Pormestarin herrasväki ja viskaalin herrasväki tulivat yht'aikaa.

— "Hm!" sanoi pormestarin rouva; "eivätköhän H:n kaupungin asukkaat voisi toimittaa itsellensä kerrankin oikeata seurahuonetta?"

— "Älkää muuta sanoko," vastasi viskaalin rouva. "Täällä ollaan niin saamattomia, niin *indisbonibel*."

Kauppaneuvos Olkkonen tuli tyttäreineen hänkin, mutta saatettuaan tyttärensä sisään, kääntyi hän tapansa mukaan ja meni sivuhuoneeseen, jossa vanhat herrat viettivät iltansa toti-pöydän ääressä.

Vähitellen keräytyi muitakin vieraita. Tuli Niilo herrakin Yrjö ystävänsä kanssa.

Niinkuin tapana on pikkukaupungeissa tällaisissa tilaisuuksissa, kokoontuvat naiset saliin, vanhat herrat toiseen ja nuoret toiseen sivuhuoneeseen. Salissa vallitsee ensin juhlallinen hiljaisuus; sopottomalla mammat ja tädit juttelevat keskenään päivän tärkeimmistä tapauksista, kihlauksista ja häistä tavallisesti. Neitokset vieläkin hiljemmin haastelevat keskenään — luultavasti samoista asioista. Kerran kun kysyin eräältä nuorelta neitoselta, mikä tämmöisissä tilaisuuksissa on heillä puheenaineena, niin vastasi hän nauraen: "kaikkiapa tahtoisittekin tietää." Minulla on senvuoksi oma ajatus asiasta.

Vanhain herrain kamarissa keskustellaan painavista asioista sielläkin.

— "Sen minä sanon," virkkaa pormestari. "Jos hän nyt myöpi Seppolan kartanon niin vähästä, niin on hän tuhma kuin pessi."

— "Niin, arvatkaas, semmoinen metsä, kuin siinä on!" sanoo tuomari.

"Norjalainen voittaa pelkällä metsällä 40,000 markkaa heti paikalla."

— "Hiis kun ei ihmiset osaa käyttää rikkauttaan hyödykseen," sanoi nimituomari Hakanen.

— "Minä hänen sijassaan rakentaisin tilalle sahan."

— "Ja myllyn."

— "Ja tampin."

Nuorten herrain puolella on puheen aineena vähän runollisempia asioita.

— "Kas kuinka uusi frakkisi istuu hyvin! Missäs teetit sen?"

— "Blomqvist'illa."

— "Kuules, veikkonen," kuiskaa nuori kollega toiselle, "onkos sinulla lainata vähän rahaa minulle?"

— "Ei, veikkonen, ole," kuiskaa toinen vielä hiljemmin, "ei minulla ole kuin pari markkaa."

— "Onko sinulla vis-à-vis'tä"? kysyy tuomarin apulainen.

— "Olishan niitä, mutta minä en voi tanssia tänään."

— "Miks'et? Onko käsniä jaloissa?"

— "Jaloissa sekä jalkineissa."

Vähitellen astuu rohkein joukosta salin ovelle ja vaihtaa salavihkaa lempeän silmäyksen Dulcineansa kanssa. Toinen rohkea asettuu hänen selkensä taakse, ja kotvasen kuluttua on oven suu täynnä mustatakkisia herroja, joitten siinä-olo vaikuttaa neitosissa vähäisiä liikahduksia: ken koettaa asettua profiiliin, ken taas "*en face*," aina sen mukaan kuin ... tietysti sen mukaan, kuinka sopiva on istua.

Tämmöinen joukko oli jo kokounut oven suuhun, kun Yrjö tuli Niilon kanssa sisään. Kohta pyysi Yrjö Niilon esittämään häntä Olkkosen neitosille.

Niilo saattoi hänet saliin Lauran ja Ainan luokse.

— "Sallikaa esitelläni," virkkoi hän, "paras ystäväni, tohtori Yrjö Anttola."

Yrjö teki kumarruksen taiteellisesti.

— "Hauskaa varsin," virkkoi Laura, kohottautuen sijaltaan.

Aina tervehti ääneti ja puuttui pian Niilon kanssa puheluun.

— "Helsingistäkö tulette, tohtori?" kysäsi Laura.

— "Viimeksi sieltä."

— "Kuinka onnellisia ne, jotka saattavat asua Helsingissä!"

— "Mitenkä niin?"

— "Siellähän on niin paljon hyvää ja kaunista, jota me pikku kaupungin asukkaat ainoastaan kangastuksena ihailemme."

— "Ja päin vastoin myöskin, sen vakuutan. Maaseutujen pikku kaupungeissa kohtaa pääkaupunkilainen puolestaan usein semmoista, mitä hän kotonansa ei edes kangastuksenakaan näe."

— "Esimerkiksi?"

— "Esimerkiksi," puhui Yrjö, yhä enemmän vilkastuen, "kun kasvien tutkija salolla kulkiessaan yht'äkkiä huomaa mäen rinteellä ihanan liljan..."

— "Suokaa anteeksi, liljoja ei kasva metsässä."

— "Tavallisesti ei, mutta ken tietää, neitiseni, mitä lämmin etelätuuli saattaa kantaa sylissään! Se tuo joskus liljan siemenen, pudottaa sen kainoon paikkaan, ja siemen..."

— "Surkastuu ja kuolee, ennenkuin on itämäänkään ruvennut."

— "Ei, neiti, ja tuhat kertaa ei!" huudahti Yrjö.

— "Mutta mitä tämä kasviopillinen esitelmä oikein tarkoittaa?"

— "Se on kokemustani vaan. Katsokaas, neitini, luonnon ikuinen kukka on nainen, se on Luojan jaloin työ. Ja minä olen nähnyt noita useita, loistavia kukkia muilla mailla, isoissa ansareissa, ja sen vuoksi, tultuani maan sydämeen, olen suuresti ihastunut, huomattuani siellä liljan, ylevän ja viehättävän."

— "Tosiaankin!"

— "Neitini," virkkoi Yrjö, "tuo oli ihailemani liljan kaunista kieltä."

Laura katsahti terävästi nuoreen tohtoriin ja virkkoi:

— "Te olette Helsinkiläinen. Puhukaamme jostakin muusta."

Tuo katse se nöyryytti häntä, mutta veti samassa niin vastustamattomasti puoleensa, että nuori tohtori tunsii olevansa hyvin hankalassa asemassa.

— "Neitini," jatkoi hän viimein, "sallitteko minulle kunnian saada tanssia teidän kanssanne ensimmäinen *françaisen*?" Hän olisi kenties lisännyt: "ja niin kernaasti tanssisin teidän kanssanne jok'ainoan *françaisen*," mutta hän ei sanonut sitä.

— "Kiitos," virkkoi Laura.

Vaan Niilo tohtori astui puhelavalle esitelmää pitämään. Hän jutteli Kiven "Seitsemästä Veljeksestä," tuosta monen riidan ja väitöksen alaisesta suomalaisesta teoksesta. Myöntäen sen monet vaillinaisuudet, selitti hän sen kansallista arvoa, kertoen montakin ihanan ihanata paikkaa siitä.

Ja hartaasti kuunteli häntä erittäinkin Laura, jopa niinkin hartaasti, että Yrjö tohtori — en tiedä mistä tuo tuli — olisi kernaasti tahtonut olla Niilona, tietääksensä vaan, että Laura häntä tarkasti kuuntelee.

— "Kuulkaas, kuinka kauniisti hän puhuu," sanoi kerran Laura hänelle hiljaa.

— "Se on totta se," vastasi Yrjö, jotain vastatakseen, mutta hän ei ollenkaan ymmärtänyt, minkätähden Niilo juuri tän'iltana niin viehättävästi puhui. Ylipäänsä arveli Yrjö, että koko tuo esitelmä olisi saanut olla pois, jotta pikemmin alkaisi tanssit.

Esitelmän loputtua alkoivat lyseolaiset taputtaa, ja siihen muutkin yhtyivät. Kauppias Forsblom, laiha veli, arveli, että olisi sopinut mainita veljesten tappelua jouluyönä; se muka on loistavin kohta koko kirjassa.

Viskaalin rouva sattui istumaan juuri Yrjö tohtorin toisella puolella. Hän kysäsi:

— "Kukas se on kirjoittanut tuon kertomuksen, josta puhuttiin?"

Yrjö herra oli hyvin ärsytetyillä hermoilla. Hän vastasi lakonillisesti:

— "Walter Scott."

— "Ah niin, se armas Walter Scott," huokasi viskaalin rouva. "Hän ei voi kirjoittaa muuta kuin *delicatesse*."

Laura kuuli tuon.

— "Olettehan veitikka," sanoi hän hiljaa Yrjölle ja katsahti häneen.

Taivas, tuota katsetta!

Ensimmäinen *française* alkoi viimein. Yrjö Lauran ja Niilo Ainan kanssa tanssivat vastatusten.

Mitä keskusteluja Lauralla ja Yrjöllä oli, siitä ei ole varmaa tietoa. Sen tiedän vaan, että Yrjö tanssin jälkeen oli kuin haltioissaan. Mennessään nuorten herrain kamariin astui hän epähuomiossa lihavan Forsblomin jalalle ja pyysi — myöskin epähuomiossa — anteeksi laihalta. Bufetissa aikoi hän käskää itsellensä putelin selterivettä, mutta ajatuksissaan käskikin voileivän. Hän läksi viimein kuistille vilvotteleimaan. Vähän ajan perästä tuli Niilo sinne, haettuansa häntä turhaan joka paikasta.

— "No viimeinkin tapasin sinut," sanoi Niilo.

— "Hm," vastasi Yrjö ajatuksissaan.

— "Mitäs sinä täällä teet?"

Yrjö ei kuullut.

— "Mitäs sinä täällä teet?" toisti Niilo kysymyksensä.

— "Mitäkö teen? Minä ... ja mitäs se sinuun koskee?"

— "Kuinka?"

— "Oletpa vähän hajamielinen, ystäväni," sanoi Niilo tyyneesti.

"Laurako sinut semmoiseksi saattoi?"

Lauran nimen lausuminen koski Yrjööän kuin sähkövirta. Hän heräsi ajatuksistaan ja kiihkeänä tarttui Niilon käteen:

— "Laura, niin kyllä, tuo ihmeellinen tyttö. Haa, hän saattaa tehdä ihmisen hulluksi."

— "Sepä se," naurahti Niilo.

— "Älä naura, rakas ystäväni, älä naura. Sinä luultavasti et oikein tunne häntä. Sinä et ole koskaan katsonut noihin silmiin."

— "Monta kertaa."

— "Ja mitä sanot?"

— "Kauniit silmät."

— "Voi sinua, kylmäveristä, rautahermoista! Kauniit! Voiko semmoisia silmiä sanoa kauniiksi vaan, sinä hidas flegma!"

— "Eiköhän?"

— "Älä sano enää niin, älä, rakas ystäväni, sano enää niin, muutoin ystävytemme hajoaa. Ne ovat taivaalliset! Taivaalliset ne ovat, kuuletko!" ja Yrjö puristi ystävänsä käsivartta.

— "Oikein, ystäväni, oikein. Olet siis vakuutettu, että hän voi tehdä ihmisen onnelliseksi."

— "Haa! Hän vie ihmisen taivaasen, taivaan iloa imehtimään, niin ystäväni," ja Yrjö syleili innostuksissansa ystävänsä.

— "Sinä arvelet siis, että jos minä kosin, niin..." virkkoi Niilo.

Yrjö säpsähti. Hän ei ollut muistanutkaan Niiloa.

— "Kuules, ystäväni," puhui Yrjö: "minä arvelen että ... että ... jätetään huomiseksi."

— "Kuinka tahdot vaan. Olenhan jättänyt asian sinun haltuusi."

Niilo meni takaisin saliin.

Yrjö rupesi ajattelemaan ystävyden velvollisuuksia ja oikeuksia.

— "Niilo on ainoa ja paras ystäväni," arveli hän itsekseen, "se on kyllä totta se. Mutta mitä ihmettä hän antoi asiansa minun haltuuni? Miten minä suoritan tästä pulasta? Taivas, onkohan onni niin hänen kanssaan, että Laura ... vaan ei, minä tulen mielipuoleksi..."

Enempää hän ei saanut jatketuksi, sillä Niilo tuli hyvin kiireisesti hänen luoksensa.

— "Ystäväni," huusi hän, "joudu pian, sinua tarvitaan, tarvitaan lääkäriä, hän pyörtöy vast'ikään!"

— "Kuka?" kysäsi Yrjö kalpeana.

— "Joudu, oma ystäväni: Aina on sairastunut!"

Yrjö riensi heti paikalla naisväen sivuhuoneeseen, jossa Aina makasi tunnotonna sohvalla. Äkillinen pahoinvointi ja kuumuus olivat saattaneet hänelle hetken pyörtymisen; sen vaarallisempaa tuo ei ollut, sen huomasi taitava lääkäri paikalla. Pian sai hän sairaan tointumaan, ja määräsi hänelle rauhaa ja lepoa. Isä hyppäsi hätäyntyneenä kammioon.

— "Mitä taivaan tähden on tapahtunut? Onko mun silmäteräni kipeä ja miksei ole lääkäriä menty hakemaan? Sakari tohtori istuu tuolla perähuoneessa, mutta se kanalja on kiintynyt preferanssiinsa; no, mutta ettekö te mene hakemaan toista, tuota, mikä sen nimi taas on, en muista mitään. Ja mitäs te, nuori herra, täällä teette seisomassa ristissä käsin? Näette, että ihminen on haudan partaalla, ja katsotte noin kylmästi. Voi minua poloista!..."

Ja hätäynyt isä olisi jatkanut tätä kuinka kauan hyvänsä, jollei Laura ja Ainakin olisi tulleet hänen avukseen.

— "Mutta, isä kulta," sanoi Aina, "enhän minä enää ole kipeä; sain vaan äkillisen pyöräytyksen, ja tätä nuorta tohtoria on minun kiittäminen pikaisesta avusta."

— "Oma lapseni, oma pikku tyttöni, — no Jumalan kiitos! Säikähdinpä oikein niin, että täytyy istuani. Hyvä herra," lisäsi hän Yrjölle, "en tunne teitä, mutta minä näen teidän olevan kunnan miehen ja olettehan pelastaneet oman kultusen tyttöni. Mutta onko hän nyt sitten jo ihan terve, niin ett'ei mitään vaaraa enää ole? Sanokaa, olkaa hyvä, sillä tunnettehan te ruumiin kaikki suonet ja muut semmoiset hermot. Olenpa oleva teidän ikuinen velallisenne."

— "Hyvä herra," vastasi Yrjö tyyneesti, "te olette liian hyväntahtoinen. Vakuutan, ett'ei tyttärellänne ole mitään vaaraa; levollisen yön kuluttua tervehtii hän teitä yhtä kukoistavana kuin tänäkin aamuna."

— "Ja minä," virkkoi Aina, "minä vakuutan, että jaksan heti paikalla tanssia valssia kolme täyttä kierrosta. Vai mitä sanotte tohtori?"

— "Neitini," sanoi Yrjö, katsoen kaunista tyttöä, joka oli sohvalla puolilepäävässä asemassa, pää käden nojassa ja hiukset vallattomasti pudonneina otsalle, "jos en olisi lääkäri, niin ensimmäisenä rientäisin pyytämään itselleni kunnian ja ilon saada tanssia teidän kanssanne nuo kolme täyttä kierrosta, mutta — mieleni on paha — minun täytyy esittää teille lepoa ja rauhaa ja, jos tämä esitykseni saapi suosiollisen myöntymisenne, niin huomenna..."

— "Niin, mutta se on vasta huomenna," virkkoi Aina vähän suuttuneena.

— "Kas niin lapseni, nytpä tottelevaisena sairaana lähdet koreasti kotia, ja te, tohtori, käytte, toivoakseni, huomenna sairastanne katsomassa. Eiköhän kumminkin olisi tarpeen keittää selja-teetä tai panna sinappia jalkapohjille, että hän oikein lämpiäisi. Vai ei tarvitse mitään? No niin, te ymmärrätte paremmin ne asiat, mutta olkaa hyvä ja koettakaa pulssia vielä kerran, sillä pulssi on hyvin tärkeä asia."

— "Mutta, isä kulta," lausui Laura, "johan tohtori vakuutti..."

— "Koettakaa vaan, olkaa niin hyvä," sanoi Aina vielä vähän nureillaan; "kenties huomaatte, ett'en huomennakaan voi tanssia."

— "Aina, Aina, mitäs sanotkaan?" puuttui isä puheeseen. "Hyvä tohtori, älkää uskoko, että hän oikein toden perästä vihoittelee; hän on minulla vallaton semmoinen. Lauraseni, pidäpäs huolta, että Aina pukee lämpimästi päällensä."

He lähtivät etuhuoneeseen.

Tohtorin auttaessa Ainaa pukeumassa, virkkoi hänen sorea sairaansa yhä vaan totisena:

— "Tohtorit ovat kaikki pahan-ilkisiä."

— "Minäkin?"

— "Etupäässä."

— "Masentavaista kuulla tuota," sanoi tohtori hyvin alakuloisena.

Niilo tuli sanomaan jäähyväisiä. Hänen äänensä värähteli, kun hän hellästi kysyi Ainalta, luoden häneen lempeän katseen:

— "Kuinka voitte nyt, Aina?"

— "Kiitos, hyvin," vastasi Aina ja, ojentaessaan Niilolle kätensä, punehtui hieman.

Ovella kysäsi Yrjö vielä Ainalta:

— "Sanotteko vieläkin, että *kaikki* tohtorit ovat pahan-ilkisiä?"

— "Panitteko pahaksenne?"

— "Ken voisi panna pahaksensa teidän viehättäviä sanojanne?"

— "Kenties kaikki eivät olekaan pahan-ilkisiä, mutta..."

— "Mutta?"

— "Mutta te olette. *Au revoir!*"

Keijukaisena sipsautti Aina kynnyksen yli ja meni Lauran ja isänsä kanssa kotio.

* * * * *

Kummallinen oli seuraava yö Niilon talossa. Unta ei saanut silmäänsä filosofi enempää kuin lääkärikään. He kävelivät ääneti pitkin lattiata, hyvin totisina, miettiväisinä. Iltahuveista tultuansa olivat he ensin vilkkaasti keskustelleet ja seurauksena siitä kai oli tämä molemmanpuolinen rauhaton kävely, ajattelu ja äänettä.

— "Mutta tästä pitää saada loppu," sanoi viimein Yrjö ja seisahtui.

— "Pitää," sanoi Niilo juhallisesti ja seisahtui myös.

— "Mutta miten?"

— "Sepä se."

Ja ystävät astumaan taas.

— "Ken olisi voinut aavistaakaan tätä!" lausui Niilo kotvasen kuluttua.

— "Minä kaikista vähimmin; mutta semmoiset olennot saattavat tehdä mahdottomatkin mahdollisiksi."

Äänettä jälleen.

— "Kuules ystäväni," virkkoi Niilo uudelleen. "Ottakaamme nyt järki avuksi, älkäämme antako tunnon yksistensä vallita."

— "Tehkäämme niin!"

— "Mitä sanoo tuntosi?" kysyi Niilo.

— "Se sanoo, että olen rakastunut kumpaankin, aivan kuin sinäkin."

— "Entäs järkesi?"

— "Järkeni ... järkeni ... sanoo samaa. Sinun laitasi kai on päin vastoin?"

— "Mitä tarkoitat?"

— "Sitä, että ensin sanoo järkesi ja sitten tuntosi aivan samaa."

— "Totta kyllä."

— "Siltä puolen siis asia selvänä. Mutta nyt on kysymys, kelle kenenkin luonne paremmin sopii. Sinä olet hidas flegma."

— "Ja Laura on samallinen. Aina taas on vilkas, hetken tunteitten lapsi, sangvininen."

— "Ja semmoisen sanovat minunkin olevan."

— "Aivan oikein. No?"

— "Samallaiset luonteet eivät sovellu yhteen."

— "Päinvastoin, nehän juuri sopivatkin. Kant sanoo..."

— "Heitä, veli kulta, Kantit syrjään nyt, sillä Kant ei ollut nainut eikä siis ymmärtänyt oikein näitä asioita. Luonteitten vastakohtaisuus puolisojen välillä näes synnyttää ihanan sulosoinnun, joka on avioelämän onni. Toisen herkkätuntoisuus tasautuu toisen tyyneydessä, ja toisen hitaisuutta elvyttää toisen vilkkaus. Kun taasen molemmat ovat aivan samallaisia luonteiltaan, niin heidän hyvät puolensa tosin astuvat esiin kaksinkertaisessa valossa, mutta samapa on laita hyvin puolten vastakohtienkin."

— "Hm! Melkeinpä sinä olet oikeassa. Mutta mitä apua meillä on näistä filosofioimisista?"

— "Nyt on vielä yksi asia selville saatava: kumpainenko, Laura vai Aina, sinua rakastaa."

— "Ja kumpiko sinua," lisäsi Niilo.

— "Ah, ystäväni!" huokasi Yrjö, ja nyt hän oli hellätuntoinen. "Mitä syitä minulla olisi ajatella semmoista? Sinua ovat he tunteneet kauan aikaa, mutta minä olen vaan yhden illan ollut heidän parissansa. Minulla ei ole toivoja."

Ystävykset heltyivät ja läksivät kävelemään huoneessa käsityksin.

— "Niin minä teen," päätti Yrjö; "menen sinne, sairastani katsomaan, ja jos en aivan ymmälle käy, niin luulenpa voivani huomata, kenen sydän sinulle sykkii."

— "Kiitos, ystäväni, kiitos!"

Aamulla meni Niilo opistoon. Yrjö läksi Olkkosen taloa kohti, mutta ennenkuin hän pääsikään sinne, tapahtui muuan seikka, joka pakoitti hänet palaamaan kotio takaisin. Jotakin omituista oli tapahtunut, sillä Yrjö oli palatessaan aivan läpi märkä, vaatteista vuosi vesi virtana. Hän pukeutui kotona uudestaan ja läksi nyt nuoren sairaansa luokse.

Sairas oli kaikkea muuta kuin sairastunut. Yrjö oli ennustanut oikein: Aina oli yhtä kukoistava ja viehättävä kuin ennenkin. Pian olivat tohtori ja hän puuttuneet vilkkaasen keskusteluun.

— "Niin, minä en milloinkaan unohda sitä baalia ylioppilashuoneessa. Muistatteko, tohtori, kuinka viehättävältä tuo valssi 'An der schönen blauen Donau' kajahtelee orkesterin soittamana? Ensin noin hiljaa la-la-la ja sitten pieni crescendo tam-tam..."

— "Niin kyllä ja sitten forte trala-la-trala-la."

— "Niin ja sitten vähäinen ikäänkuin vaikeroiva sävel ja..."

— "Ja sitten riemuisa, hurmaava fortissimo trallalla-la."

— "Mieleni tekisi heti paikalla..."

— "Ja mikä estäisi! Sallitteko?"

Ja tohtori sairaansa kanssa tanssivat, tohtorin lallattaessa ja rallattaessa kaikki nuo Straussin pianot ja fortet, vaikeroivat ja hurmaavat sävelet.

Heidän tanssinsa keskeytyi sillä välin huoneeseen tulleen isän taputuksista;

— "Bravo, sairastunut ja tohtori, bravo! Oikeinhan te tanssitte *avec blesir*, kuten viskaalin rouva sanoo."

— "Suokaa anteeksi," virkkoi Yrjö, "mutta Aina neidellä oli niin hauskoja muistoja eräistä tanssiaisista Helsingissä, ja kun minäkin olen suuri tanssin ystävä..."

— "Niin pistitte tanssiksi, aivan oikein. Niin, muistan minäkin ne. Siellähän myös ensi kerran näimme Niilo tohtorin. Hänen uusi teoksensa oli ilmaunut silloin, ja hänestä puhuttiin paljon juuri sinä iltana. Emme kumminkaan tutustuneet vielä silloin."

Aina löyhytti liinallaan vilvoitusta kasvoille, joille oli hehkuvan punan nostanut — luultavasti äsköinen vilkas tanssi.

Yrjö ajatteli toisin.

Laura tuli kutsumaan puistoon suurukselle.

Isä läksi sieltä pian kauppatöimillensä. Lauran mentyä emännän puuhille sisään, virkkoi tohtori Ainalle:

— "Tuo baali Helsingissä on siis teille hauskojen muistojen ilta?"

Aina katsahti häneen terävästi.

— "Kuinka te niin omituisesti sitä kysytte?"

— "Siellähän soi tuo viehättävä 'An der schönen, blauen Donau?' ... Sen vuoksi minä vaan ... mutta *à propos* tansseista! Eilen te pyörryitte juuri, kun soitettiin valssia 'Tuhat ja yksi yötä'. Ja tiedänpä erään olennon, jolle eiliset iltahuvit ovat tuskallisten, rauhattomien muistojen hetki."

— "Kuka se on?"

— "Saanko sanoa?"

— "Sanokaa vaan, tai — ette saa sanoa."

— "Uskokaa, neitini, että eräs, joka niin suurella huvituksella muistelee 'An der schönen blauen Donau,' on vaikuttanut eräessä toisessa ja vast'edeskin on vaikuttava 'tuhannen' rauhatonta yötä, epätietoisuuden tuskallista yötä."

Aina vaipui ajatuksiinsa; rinta aaltoeli. Hän ei kuullut, kuinka puiston portti narahti; hän ei nähnyt niinkuin Yrjö, että Niilo astui puistoon. Yrjö viittasi häntä lähenemään hiljaa.

— "Tohtori," virkkoi Aina viimein, silmiään nostamatta. "Minkätähden olette niin paha?"

— "Samaa sanoitte eilenkin, ja niin ikävätä kuin onkin kuulla tuota, niin hauska mun on muistaa sanoneenne, ett'eivät *kaikki* tohtorit kumminkaan ole pahoja. Ja hän ei ole paha."

— "Kuka?"

— "Saanko sanoa?"

Aina peitti korvansa käsiinsä. Se oli samaa kuin "sanokaa."

— "Hän on sama, jonka muisto teissä niin miellyttävänä sekaantuu muistoon noista tanssiaisista Helsingissä."

Hiljainen kaste kimalteli purpuraisilla kukilla.

Yrjö nousi hiljalleen. Niilo oli saapunut aivan lähelle. Yrjö otti ystävänsä kädestä ja viitaten Ainaan, kuiskasi:

— "Hän."

Niilo istahti Ainan viereen...

Salissa, jonne Yrjö meni, istuivat isä ja Laura, kuunnellen Sylvester Sylvestrius'en puhetta. Vanhalla lehtorilla näkyi olevan jotakin hyvin tärkeätä kerrottavana. Yrjön astuessa sisään, huudahti hän: "Kas tuossa, tuossa tulee hän, tuo jalo mies, ylevä nuorukainen! Sallikaa puristaa kättänne!"

— "Mutta mitä tarkoitatte, lehtori?" kysyi Yrjö, hämmästyneenä katsellen ympärilleen.

— "Sitä tarkoitan, että te olette jalo mies. Ja minä kerron tässä ystävilleni koko asian. Älkää kieltäkö minua, älkää kieltäkö. Niin," jatkoi lehtori, "sillalla näkee hän, että Kuitusen pieni tytär oli pudonnut laiturilta veteen, ja silloin hän, mitään muuta miettimättä, syöksyy sillalta, kolmen sylen korkeudesta, suin päin veteen, ajattelematta, että saattaisihan pohjalla olla kiviä, joihin hän helposti musertuisi. Tuokion ajan ovat hän sekä lapsi veden alla, mutta pian nousee hän, käsissään kallis taakka. Hän ui rannalle, laskee lapsen hätäyneen äidin syliin ja, ennenkuin tämä ennättää sanoa sanaakaan, on hän jo kaukana poissa. Äiti ei häntä tuntenut, mutta onneksi satuin minä sillan toisesta päästä näkemään, ja minä olen valmis koko maailmalle kertomaan, että vielä on jaloutta, altiiksi-antaumista maailmassa, on, kaks kertaa kaks, niinkin! Ja tämä jalo mies olette te tohtori, te itse!"

— "Hyvä herra," virkkoi Yrjö; "te liioittelette: mitä minä tein, olisi kuka hyvänsä tehnyt."

— "Ei olisi joka mies tehnyt, kaks kertaa kaks!"

Laura katseli nuorta tohtoria ihastunein silmin; viimein hän nousi ja, ojentaen hälle kätensä, sanoi:

— "Kiitos, jalo herra; kiitos monin kerroin: te olette pelastaneet ristityttäreni!"

— "Mikä onni!" huudahti Yrjö ja puristi pehmoista kättä ja puristi sitä kauan.

Heidän katseensa kohtasivat tosiaan...

* * * * *

Kului kuukausi. Olkkosen talossa oli muutamia vieraita. Yrjö ja Niilo olivat myös siellä.

Kauppaneuvos piti vieraille pienen puheen, jota seurasivat lasien helähdykset ja kaksinkertaiset onnentoivotukset.

— "Kukas oli oikeassa?" kysäsi pormestarin rouva hiljaa viskaalin rouvalta.

— "Jaa, sitä oli minun mahdoton arvata, *imbossibe!*"

Sylvester Sylvestrius tarttui lasiinsa ja rupesi pitämään puhetta.

— "Hyvä herrasväki," lausui hän. "Kaks kertaa kaks on neljä, sen tietää kukin. Ja tän'iltana on tapahtunut juuri semmoinen kombinationi. Mutta onnellisuuden maailmassa käy laskut toisin kuin tavallisessa. Nyt on ilmeisesti todistettu, ja minunkin vanha sydämmeni tuntee, että kaks kertaa kaks onnellista on sittenkin ainoastaan kaksi onnellista, sillä kaksi ovat onnellisia silloin, kun tuntevat itsensä *yhdeksi* onnelliseksi olennoksi. Niin aina olkoon ja siihen maljan juon!"

Muutamat vieraista arvelivat Sylvestrius'en puhetta näppäräksi; muutamat eivät arvelleet mitään; viskaalin rouva arveli, ett'ei tässä ollenkaan olisi huolinut astua esiin "geografillisilla kvantiteeteilla."

Mutta kaikki kilistelivät laseja ja sanoivat:

— "Onneksenne!"

"TALLELLAHAN ON!"

(Lääkäarin päiväkirjasta.)

* * * * *

"Pikku Emmi on hyvin kipeänä: jos suinkin voit, niin riennä meille." — Näin kirjoitti minulle kaupungin pastori X.

Pikku Emmi, hänen viisi-vuotias tyttärensä oli aina ollut lemmikkini. Sattumus oli ohjannut minut hänen terveytensä hoitajaksi hamasta hänen synnyinhetkestään saakka. Hänen syntymisensä oli ollut raskasta ja pitkällistä, jonka vuoksi minut kutsuttiin avuksi, ja — lääkäarin taidonko vaiko sattumuksen avulla, en tiedä, vaan — pikku Emmi jäi eloon. Lääkäri tuntee — hetkeksi ainakin — tavallista suurempaa kiintymystä sitä kohtaan, jonka hengen hän on pelastanut tai jonka pelastukseen hän kumminkin on ollut välikappaleena, mutta erinomaista on ollut kiintymykseni tähän lapseen. Usein olen kuullut jonkun tunteen kuiskaisevan minulle: "tuo lapsi tekee käänteen elämässäsi" ... Ennetunteita en usko, niille mä nauran. Aina tyyten mietittyäni tätäkin asiaa, on järki tuonut esiin tukevia syitä tuommoisten ennetunteiden mahdottomuudesta, vaan juuri kun olen suuni vetänyt nauruun niille, juuri silloin on taas kuulunut kuiskaus: "tuo lapsi tekee käänteen elämässäsi..."

Ainoa talo täällä, jossa minulla, paitsi sairaiden luona, on tapana käydä, on pastori X:n. Siellä on minusta aina ollut niin kodikasta, niin lämmintä, jopa onnellistakin, ja tuohon on ollut syynä aina pikku Emmi. Kesäiseen aikaan kun heidän taloansa lähenen, kuulen jo kaukaa: "Emmin tohtori tulee, Emmin tohtori tulee!" — niin on pienonen minua aina nimittänyt — ja katsahdettuani ylös avonaisiin akkunoihin, olen nähnyt lapsen ihanat kasvot kukkasten keskellä. Sisään tultuani ja istahdettuani on pienonen kiivennyt polvelleni ja siinä haastellut, naurellut tuolla raittiilla, viattomalla ja sydämmelle käyvällä tavalla, jolla ainoastaan lapsi voi haastella ja naurella. Ja silloin on Emmi aina vienyt minut ajatusten maailmaan, ei noiden yksivakaisten, jännittäväisten, vaan vienojen, unohduksissa olleiden, kaukaisten ajatusten. Silloin minä, Emmi polvillani, olen haaveillut kuni lapsena muinoin, ja sydämmeeni on saanut rauhaa, on tullut tyyneyttä, jotka maailman myrskyt ja pauhut olivat sieltä karkoittaneet. Olen silloin, lapsi sylissäni, muuttunut lapseksi minäkin; olen laulellut hänelle samoja lauluja, joita lapsenakin muinoin vierittelin; olen kertonut hänelle satuja, pienenä kuulemiani, olen leikkinyt lapsen kera, ja lapsi on ollut iloinen, onnellinen, ja hänen iäkäs ystävänsä on ollut iloinen, onnellinen hänkin.

Mutta äkkiäpä tuo onnellisuus on kadonnut, haaveillut haamuina haihtuneet, kuultuani Emmin yskäisevän. Huu! minä tunnen tuon yskän, kolkon kalman-yskän! Ja silloin, painaen suudelman noille hehkuville poskusille, ja, estääkseni häntä väsyttämästä itseänsä, olen laskenut lapsen polviltani pois.

Kaksi viikkoa sitten olin taas ollut siellä, taaskin ollut onnellinen ja taaskin herännyt uinailuistani Emmin yskäyksestä. Virkani toimet olivat vaatineet minun olemaan kaupungista poissa kaksi viikkoa, ja juuri kotiin palattuani sain pastorilta kirjeen: "Pikku Emmi on hyvin kipeänä, jos suinkin voit, niin riennä meille."

Minä kiiruhdin paikalla sinne.

* * * * *

En kuullut nyt ulos Emmin iloista ääntä, en nähnyt tällä kertaa pienenosen kasvoja akkunassa, ei tullut

tuttuni salissa vastaan, ei, hän makasi nyt sairastuoteella! Pastorin vaimo tuli vastaan ja hätäyntyneenä virkkoi: "jos taitonne voi, niin pelastakaa mulle enkelini!" — Me astuimme sairaan kammioon.

— "Kas niin," huudahti Emmi, nähtyään minut, "tulettehan te, Emmin tohtori; minun rintaani ahdistaa niin kovasti, ja tämä peitekin painaa niin paljon; isä ja äiti eivät sitä usko, mutta Emmin tohtori sen kyllä uskoo. — Painaahan tämä?" lisäsi hän ja tarttui käteeni.

— "Kyllä se painaa, lapseni," vastasin minä, "mutta koetahan olla kärsivällinen vielä vähän aikaa; huomenna olet jo terve."

— "Huomenna jo!" huudahti hän, ja kesken kyyneleitänsäkin koetti hän naurahtaa. Mutta samassa tuli ankara yskän-kohtaus, joka pani sydämeni vavahtamaan.

Minun ei huolinut kauan tutkistella taudin laatua; se, mitä jo aikaa sitten olin pelännyt, oli valitettavasti nyt käynyt toteen. Emmin rintaan oli hänen elämänsä ensi hetkestä saakka sijoittunut vamma, tauti, joka on pilkaksi tehnyt lääketieteen taistelua sitä vastaan, vamma, joka kaataa verkalleen, mutta kaataa varmaan ja joka, pienoseen sijansa otettuaan, tekee elon-aamusta illan ennen aikojaan. Minun poissa ollessani oli Emmi vilustunut ja tauti muuttunut n.s. pikaiseksi. Raskaalla sydämmellä istahdin pöydän ääreen, kirjoittaakseni hänelle helpoittavia rohtoja. Emmin äiti ei nähnyt käteni vavistusta: se olisi kertonut hänelle, että tämä oli viimeinen lääkekirje, mitä hänen lapselleen kirjoitin.

Vähitellen taukosi taudinpuuska, Ahdistus alkoi lievetä; valitus vaiken, ja vähemmin temmotellen kohoeli rinta. Emmi nukahti...

Hetken kuluttua hän avasi silmänsä jälleen. Ne olivat entistä kirkkaammat nyt, nuo kauniit, suuret silmät; entistä valkoisempi oli kasvojen iho ja entistä kirkkaampina hehkuivat poskipääät.

— "Äiti, nyt on Emmi jo terve; niin, Emmin tohtori se antaa aina niin hyviä rohtoja."

Niin virkkoi lapsi, kääntyen minuun päin, ja veti suunsa hymyyn...
Tuota hymyä en unohda milloinkaan.

Iloissaan likisti äiti lastaan rintaansa vastaan; mutta lieneekö samassa joku aavistus, vai minun kasvoniko ilmaisseet hänelle jotain kamalata, en tiedä, mutta kyyneliä rupesi hänen silmistään putoelemaan lapsen pielukselle. Kalpeana seiso iä vuoteen ääressä: hänelle olin sanonut totuuden.

— "Mitäs itket, äiti?" kysyi Emmi nähtyään äitinsä kyneleet. — "Enhän minä enää ole kipeä. Nyt olen taas niin terve. Enkö ole?" liitti hän sitten, mutistaen pienen suunsa niin vakuutetun totiseksi ja myhähtäen jälleen, ja totuttuun tapaansa ojensi minulle kätensä koeteltavaksi.

Hiljaa, tuskin tuntuvasti tykytti enää valtasuoni... Pitikö minun ilmoittaa lapselle, mitä tiesin? Pitikö minun karkoittaa ennen aikojaan tuo viaton, viimeinen hymy hänen huuliltaan? Vai pitikö minun pettää lasta, joka niin luottavana odotti minulta myöntävää vastausta? Miksipäs, arvelin sitten itsekseni, miksipäs murheeksi muuttaisin Emmin ilon? Elämä ei ole ennättänyt tarjota hänelle vielä muuta kuin onnea; tiensä, tuo lyhyt tiensä maailmassa on kulkenut kukkapolkuja myöten; nyt väsyi pieni matkamies ja istahti kukkainsa keskeen ... niinpä nukkukoonkin sitten niiden pariin, näkemättä tuonen toukkaa, joka on matanut häneen. Hiljaa se on jäytännyt hennon taimen juuret; hiljaa suhahtakoon sitten lännen tuuli ja taivuttakoon taimen, uuvuttakoon kuni ilta-uneen vain... Minä vastasin: "terve olet, pienoseni, ja huomenna olet ihan terve."

— "Tiesinhän sen; kuulithan, äiti, mitä Emmin tohtori sanoi!" huudahti hän iloissaan. — "Mutta," lisäsi hän vähän ajan perästä, "minua rupeaa nukuttamaan. Minä laskeun levolle. Kukkasat ne jäävät nyt kastelematta, mutta kastele, äiti, sinä ne tän'iltana."

Ja totuttuun tapaansa pani pienonen kätensä ristiin ja rupesi lukemaan iltarukousta. Rukous oli noita yksinkertaisia lasten rukouksia, mutta se tuntui niin tutulta minusta. Niin, se oli sama, jota äitini minulle, pienenä ollessani, oli opettanut. Tietämättänikin menivät käteni ristiin, ja jok'ainoa lapsen lausuma sana kajahti niin armaalta sydämmessäni...

Rukouksen päätettyänsä Emmi sanoi jäähyväiset äidilleen ja isälleen, pyytäen, että hänet kaikin mokomin herätettäisiin aamulla varhain ruokkimaan kanarianlintua; tän'aamuna hän ei ollut jaksanut sitä tehdä. — "Hyvää yötä, Emmin tohtori," virkkoi hän viimein minulle. Hänen äänensä oli heikonnut heikkonemistaan; viimeinen sana oli pelkkää kuiskausta vaan. Minä lähenin vuodetta, otin lasta kädestä kiinni ja suutelin häntä. Samassa tunsin vähäisen puristuksen kädessäni. Se oli viimeinen kuolon tempaus... Lännen tuuli oli suhahtanut, taimi taipunut, kukka nukkunut uneen iäiseen...

Tuommoisessa tilassa en ollut ensi kertaa. Usein olen seisonut kuolinvuoteen vieressä, nähnyt useain kuolintuskat, painanut monen silmät kiinni. Minua ovat liikuttaneet sairaan kärsimiset ja vaivat; mutta

nähtyäni niiden loppuneen kalman unessa, olen levollisena aina lausunut itsekseni: "Nythän on *kaikki* lopussa. Hän *oli*, häntä *ei ole* enää"... Mutta toisin oli nyt. Min'en voinut irroittaa kättäni vainajan kädestä, en kääntää silmiäni pois hänen kasvoistansa, joille *oli* jäänyt tuo hymy, ja nyt ensi kertaa pyrki huulilleni kysymys: "Virka, vainaja, mitä näet nyt?"

Surun sortamana oli äiti laskeunut tuolille vuoteen ääreen. Pastori istahti hänen viereensä. Vasemmalla kädellään hän syleili vaimoaan, oikealla silitteli hänen armaita suortuviansa.

— "Tallellahan on!" virkki viimein pastori.

Kului hetkinen... Äiti nosti silmänsä ylös, pyyhkäsi pois kyynelensä ja toisti:

— "Tallellahan on!"

Vait! Salista rupesi nyt kuulumaan laulu. Siellä lauloi Emmen kanarianlintu. Mitä visersi se? Visersikö se kuolinvirttä vainajalle; lauloiko lohdutusta vanhemmille, vai kertoiko se mulle armaita, kauan unohduksissa olleita seikkoja? Minä luulen, että sen lauluun olivat yhdistettyinä kaikki nämä asiat. Vielä kerran katsahdin vainajaan. Lännen mereen laskeuva aurinko heitti kultaisia säteitensä Emmen kasvoille. Ne olivat vielä kuni elossa olevan. Samassa sai syömmeeni sykkeitä, niin outoja ja kumminkin niin tuiki tuttuja; pian tunsin silmässäni jotain himmeätä: se oli kyynel, kyynel kuivana, jäykkänä oleessa silmässäni, ja nyt — ensi kertaa kaksikymmenvuotisten riitain ja taistelujen perästä omassa itsessäni, vakauneena virkoin minäkin:

— "Tallellahan on!"

KESÄINEN TARINA.

Päivä oli kovin helteinen, se paistoi koko terältä, eikä ihmekään siis, että koko luonto oli kuin uneen uupunut. Pilviä, ei valkoisiakaan hattaroita, jaksanut kohota taivaalle, linnut eivät laulaneet, eivät äännelleetkään, liikkunut ei lehtikään puussa, tuskinpa haavankaan. Keltainen maantie yksin ei saanut maata. Mäeltä laskivat alas rattaat, kolisten kovalla hiekalla. Kolinasta heräsi lintu oksalla, jänis pensaan takaa hyppäsi maantien poikki korvat sojossa, pari hiekkajyvää sinkosi pyöristä tienviereiseen lammikkoon; se röyhelsihe tuokioksi, vaan pian oli sen pinta jälleen tyyni, pian oli jänis pensaan takana taaskin rauhassa, lintu painanut päänsä siiven alle: rattaat olivat kaukana, ne nousivat tuolla verkalleen ylös mäkeä.

Lähdemme seuraamaan rattaita.

Niillä istui nuori mies ajatuksissaan. Mitä hän mielti, sitä ei niin varmaan tiedä, mutta monenlaista hän vaan näkyi mieltävän. Hevonen juoksi joutuisaan.

— "Mitäs sitä elukkatasi räökkäät?" sanoi herra; "ennätetään tässä vähemmälläkin. Anna käydä!"

Kyytipoika katsahti kiitollisena herraan ja pysäytti juoksun. Hiljaa kulkivat rattaat. Aurinko paahtoi jälleen, rattaiden ritinä se oli niin yksipuolista, aina yhtä ja samaa, yhtä ja samaa. Hevonen kulki puolitoruksissa, kyytipoika oli koko toruksissa. Äkkiä äänsi herra:

— "Ei tässä nyt makaamaan ruveta maantielle. Anna jaosta!"

Kyytipoika käski hevostaan; tämä puisteli vähän päätään ja läksi jolkottamaan. Jott'ei torkku taaskin valtaa saisi, rupesi kyytipoika ensin hyräilemään, koroittoaen hyräilyänsä vähitellen lauluksi. Eikä ollutkaan hänen laulunsa pelkkiä "rekiviisuja"; yksinkertainen se oli, mutta sisälsi niin paljon totuutta, että se olisi antanut aihetta paksulle filosofilliselle teokselle. Poika lauloi:

"Makkarass' on kaksi päätä:

Toinen pää ja toinen pää."

Laulettuaan sen kerran, lauloi hän sen vielä kerran ja sitten vielä monta kertaa, niin että tuo ajatuksiinsa vaipunut herrakin rupesi kuuntelemaan sitä. Ja mitä enemmän hän sitä kuunteli, sitä enemmän hän huomasi laulun totuuden. Mitä tarkemmin hän ajatteli omaa elämänsä ja tilaansa, sitä selvemmin huomasi hän, että makkarass' on kaksi päätä: toinen pää ja toinen pää.

Hän oli nuori maisteri, tiedonhalukas, oli päättänyt lukea yliopistossa, — siinä toinen pää. Mutta varat loppuivat, maaseudulla oli kelpo kotiopettajan paikka tarjona, sinne hän nyt meni varoja hankkimaan, —

siinä toinen pää.

Hän oli oppinut ja taitava, hän tulee siis toimeen uudessa virassaan, — siinä toinen pää; mutta hän ei ole ylhäisissä seuroissa ollut ja semmoisiin hän nyt oli menossa; mitenkä hän tulee toimeen siellä? — siinä jälleen toinen pää.

Ja tämä viimeksi mainittu seikka huoletti maisteria kaikista enimmin. Talo, johon hän nyt menee, on hänelle umpi outo. Isäntäväki on ylhäistä herrasväkeä, aristokraattillista. Isäntä itse kuuluu olevan suora mies, emäntä vanha hyvä-sydäminen rouva, — heidän kanssaan siis pian perehtyy; oppilaansa kanssa, joka oli 13-vuotias poika, hän kohta tulee tuttavaksi. Siltä puolen siis asia suoritettu. Mutta sitten kuuluu talossa olevan tytär, kaunis ja nuori, oleskellut ulkomailla... Mitenkäs maisteri hänen kanssaan tulee toimeen? Sitten kuuluu heillä käyvän paljo vieraita, niiden joukossa tietysti runsas määrä nuoria neitoseja — siinä tulee seurustelemiset, siinä leikit, siinä monet muut semmoiset, joista maisteri kernaasti olisi poissa, mutta sehän ei sovi, joukkoon täytyy mennä. Ja hiis! Siinä sitten satut sanomaan sanan vähän toisapäin kuin olla pitäisi, siitä he sitten nauravat ja... Mutta mitäpä minä heidän nauruistaan? Olen semmoinen kuin olen, teen tehtäväni rehellisesti; vähät minä ihmisten naurusta...

Tuolla tavalla hän aina lohdutteli itseään, mutta yhä suuremmalla voimalla tunkivat entiset ajatukset jälleen esiin. Uudet olot ... uudet toimet ... uudet seurat ... uudet ... hm... Ja maisteri tunsu tuossa sydämen alla semmoista kummallista puristusta. Hän sytytti papirossin, mutta se vaan pahensi asiata. Oikein rupesi vatsaa kivistämään, ei juuri kivistämään, mutta se tuntui vaan niin kummalliselta, ja yhä kummallisemmalla se tuntui, kuta lähemmäs tultiin kestikievaria. Siitä ei enää ole kuin pyssyn kantama siihen hoviin, johon hänen matkansa piti. Voi jos olisi vielä edes parinkaan peninkulman päässä, niin ennättäisi vielä oikein tarkasti miettiä! Niin ajatteli maisteri, mutta sitten johtui hänelle taas mieleen, että parempihan on mitä pikemmin pääsee perille, sillä tehtävähän mikä tehtävä. Kyytipoika ikäänkuin arvasi hänen ajatuksensa; hän lauloi nyt niin, että vuoret vastaelivät:

"Makkarass' on kaksi päätä:

Toinen pää ja toinen pää."

— "Niin on, poikaseni, niin on! Kohtakos tullaan kestikievariin?"

He käänsivät samalla oikeaan.

— "Tuoss' on!" sanoi poika, viitaten ruoskan varrella punaista taloa mäen alla.

— "Jumalan kiitos! Viimeinkin!" sanoi maisteri.

Kestikievarin pihan poikki kulki samassa muuan nais-ihminen kaupunkilaisessa palvelustytön puvussa. Ehdottomastikin säpsähti maisteri:

— "Tuo mahtaa olla hovin piikoja!"

Ja entistä pahemmin kivisti sydän-alusta, ei juuri kivistänyt, mutta tuntui vaan niin kummalliselta.

— "Tarvitsetteko hevosta, herra?" kysyi kestikievari.

— "Tarvitsen kyllä, taikka ... en tarvitse vielä; niin no, odottakaa nyt vähän!" Ja maisteri meni vierastupaan.

* * * * *

Kului hetki, eikä maisteri vieläkään vaatinut hevosta; hän virui sohvalla ja ajatteli vaan, mitenkä hän nyt ensin tulee sisään uuteen taloon ja tekee ensimmäiset tuttavuudet. Ja yhä vaan tuntui kummalliselta tuo sydän-alus, niinkuin ainakin, kun hermot kiihtyivät epätietoisessa odotuksessa. Viimein nousi hän ylös, otti hattunsa ja meni ulos kävelemään, vähän virvoittuakseen, ennenkuin hoviin lähtisi.

Parinkymmenen sylen päässä alkoi männikkö; sinne hän meni, yhä syvemmälle ja syvemmälle. Löysipä hän lähteen, ja kivelle sen viereen istahti hän. Puiden humina, lähteen lirinä — nuo olivat vanhoja tuttuja hänelle, ne saivat hänet rauhoittumaan. Hän rupesi mietiskelemään tulevaista oloansa yliopistossa: siellä hän taas pääsee rakkaiden Romalaistensa ja Kreikkalaistensa pariin, nauttimaan hengen ravintoa, jommoista ei enää nykyaika voi luoda. Ja kuinka lavealle leviää sitten hänelle vaikutusala! Edistystä tieteelle, hyötyä ja kunniaa isänmaalle! Kuinka ihanata!... Maisteri ei istunut enää kivellä metsässä, hän istui yliopistossa, opetus-istuimella, hän puhui hartaille kuulijoille, niin innollisesti, niin...

Samassa kuului vähän matkan päässä pyssyn laukaus.

Koneen-omaisesti läksi maisteri kulkemaan sinnepäin, josta laukaus oli kuulunut. Hän astui puoleksi

ajatuksissaan muutamia askeleita, mutta äkkiä hän pysähtyi, sillä hänen eteensä aukeni kuva, jota hän ei enää milloinkaan unohtanut.

Viiden kuuden sylen päässä näki hän ison hongan, sen juurella oli iso kivi, ja kivellä seisoi nuori neitonen. Nuori oli tuo neitonen ja kaunis kuin kevät-aamu. Vaaleat kiharat laskeutuivat punanauhaisen olkihatun alta ja tuuheina valuivat hartioille. Kasvot tosin eivät olleet säännölliset, mutta joka ainoa piirre niissä oli hentoutta, armautta, ja pitkäin ripsien alta näkyi — silmät, niinkö luulette? ei! — taivas sieltä näkyi, ei taivas, mutta kaksi taivasta; ja suu — vaan ei, se on liian lauha sana — suukkonen, tuommoinen pikkuruinen, täynnä vallattomuutta!... Sininen hame, lumivalkoiset sukat, ja kengät pienoiset kuin keijukaisen. — Selässä riippui neitosella pieni pyssy.

Maisteri ei voinut liikahtaa paikaltaan. Taanoiset klassilliset ajatukset olivat hänellä vielä jäljellä: hän luuli tosiaankin näkevänsä itse Dianan. — Vaan mitä katselee metsän meluinen emäntä niin lakkaamatta ylös honkaan? Vait! Hän liikahtaa, hän kurottaa kätensä alimmaista oksaa kohti, pieni hyppäys, — ja kauniit kädet saivat kiinni oksasta, ja niin siinä riippuu Diana. Ja yhä ylemmäs on hänellä mieli, käsi kurotakse seuraavaan oksaan, mutta liian se on korkealla. Vaan kas tuossahan pistää ulos sopiva oksa toiselta puolen puuta. Hips! Siinä riippuu neitonen, entistä pikkuisen ylempänä, mutta ei enää ole kiven kohdalla. Yhä vieläkin ylemmäs on hänen halunsa, mutta harmillistahan on, että juuri tämä honka on niin oudosti luotu, etteivät kauniit, huimapäiset Dianat pääse ylemmäksi: seuraava oksa on liian korkealla, sinne ei yrittämistäkään. Alas siis! Vaan voi! Alhaalla on juuri lähteen silmä: märäksi käyvät sorjat kengät, kastuvat valkoiset sukat ja sitten vielä on lähteen vesi niin kylmää — brrr!

Siinä riippuu metsän meluinen emäntä maan ja taivaan välillä, milloin harmilla silmäisten ylös, milloin kauhulla katsahtaen alas.

— "Ah!" kiljaisee hän viimein. Maisteri seisoi tuolla huomaamatonna entisellä paikallaan, lumottuna, ihastuneena. Entäs sitten tuo "ah!?" kuinka ihanalta se kuului, raikkaana, hopeankirkkaana! Ja hiljalleen kertoi metsän kaiku: ah! Ja sitten vielä järven toinen ranta kuiskasi niin armaasti: ah! — Niin ihanata oli tuo maisterin mielestä, että hän olisi kernaasti tahtonut olla koko ikänsä metsässä, katsella salaa kaunista Dianaa ja kuulla sen huutelevan: ah!

Kului muutama silmänräpäys, niin jo äänsi neitonen;

— "Aih!"

Ja kun vielä silmänräpäys oli kulunut, niin häneltä kuului:

— "Voih!"

Ja tämä ei enää ollutkaan niin heleätä; siinä kuului jotakin pelon-alaista. Pian herätti maisterin hänen makeista unelmistaan kimeä:

— "Auttakaa!"

Ja nyt vasta huomasi hän neitosen huutelevan vaarassa. Pari hyppäystä — ja hän oli Dianansa luona. Hellästi tarttui hän lumoajattareen ja nosti hänet vielä suuremmalla hellyydellä alas kivelle.

— "Herra, kuinka olen teille kiitollinen," lausui neitonen, laskeumatta kiveltä alas. "Katsokaas herra," lisäsi hän osoittaen ylös puuhun, "tuota oravaa teki mieleni saada: minä ammuin sen, mutta nähtävästi vaan haavoitin poloisin. Katsokaas, kuinka se raukka tuolla istuu hyyristyneenä oksain juureen. Voi, voi jos minä sen saisin!" Ja pienoinen jalka polkasi sammaleiseen kiveen kaksi kolme kertaa peräkkäin.

— "Te tahdotte tuota oravaa, niinkö?" sanoi maisteri. "Hetimitä!"

Nämä viimeiset sanat kuuluivat jo hongasta. Harvoin on orava niin nopeasti kiivennyt puuhun, kuin maisteri nyt.

Silmänräpäyksessä oli immen sylissä pienoinen orava.

— "Ty-ty-ty!" puhui Diana otukselleen. "Poloisen, kuinka sun jalkasi on käynyt pahoin; mutta älä huoli, kyllä se parannetaan. Herran tähden, kuinka sinä olet sorja! Katsokaas, herra, eikö se ole kaunis?"

Maisteri katsoi ihastuksella, ei kumminkaan oravaan, vaan kauniisiin kätösiin, jotka oravaa hyväilivät.

— "Ne ovat erinomaisen kauniit," sanoi hän ihastuksensa ylenpalttisuudessa.

— "Kauniit? Mitkä niin?" kysäsi neiti ihmetellen.

— "Kaunis, kaunis," selitti maisteri nolostuen, "kaunis on, nimittäin tuo orava, oikein totta minä

tarkoitin oravaa."

Pitkät ripset kohosivat puolilleen ja kaksi taivasta katseli niiden alta niin veitikkamaisesti tuohon nolostuneeseen Apollonin poikaan. Mutta äkkiä purskahti tyttönen nauruun, heleään, kirkkaasen.

— "Herra, voi kuinka te olette lystin näköinen?"

— "Kuinka? Minäkö?" änkytti maisteri aivan neuvotonna.

— "No, taivas, pikkuruinen käpy on tarttunut teille tuohon noin!"

Maisteri pyyhkäsi käpyn parrastansa, jota hän piti *à la Napoléon*, ja kirosi mielessänsä kaikki semmoiset kävyt, jotka saattavat nuoren miehen noloksi.

— "Ty-ty-ty!" puhui Diana jälleen oravalle. Hän hyväili sitä, silitteli sitä, jopa suutelikin niin armaasti ja viehättävästi, että maisteri kesken nolouttaen unohti kaikki klassilliset unelmat ja toivoi olevansa tuommoinen pikkuinen, haavoitettu orava.

— "Antakaas kätenne, herra," sanoi neitonen, "minä hyppään alas."

Maisteri otti kädestä, neitonen hyppäsi maahan. Ja mikä hyppäys! Niin, täynnä suloutta! Se viehätti maisteria niin, ettei hän muistanut päästää pois Dianan kättä omastaan, ja — ihmeellistä! — ei Dianakaan sitä vetänyt pois. Ja niin he seisoivat tuossa, sanaakaan virkkamatta: kaksi taivasta ja kaksi klassillista silmää vastatusten. Vaan pian laskeutuivat taivaan kannet, ja hehkuva puna lensi immen kasvoille.

— "Herra," kuiskasi; hän kainona, vetäen hiljaa kätensä pois. "Minä kaiketi näytän teistä hyvin kummalliselta, minä ... minä..." Neitonen kävi hämille.

— "Ty-ty-ty," lisäsi hän, kääntyen oravan puoleen.

— "Neitoseni," vastasi maisteri, "jos uskaltaisin sanoa, niin näytätte te ... te..." ja hänkin sekottui ja kävi hämille.

— "Ty-ty-ty," lisäsi hän, kääntyen myöskin oravan puoleen.

Pian toipui Diana.

— "Kummallisesti olemme tutustuneet. Sallikaa esitteleidäni: nimeni on Anni, Koskelan herran tytär."

— "Kosk... Kosk...?"

— "Koskelan."

— "Herran tähden!" äänsi äkkiä maisteri ja samassa johtui hänelle taas mieleen kyytipojan laulu.

— "Kuinka te sanoitte?" kysäsi toinen kummastellen.

— "Minä sanoin: 'Herran tähden!'"

— "Miksikä niin?"

— "Näettekö, neitoseni, nimeni on Lauri Leinola..."

— "Lein...?"

— "Leinola."

— "Herran tähden!" äänsi vuoroansa Anni. "Sittenhän olette sama maisteri, jota olemme odottaneet veljeni opettajaksi?"

— "Niin juuri," sanoi maisteri huoaten.

— "Jesta! kuinka hauskaa, kuinka erinomaisen hauskaa, että minä ensimmäisenä saan sanoa teille terve-tultuanne!"

Ja neitonen ojensi Laurille kätensä ja puristi oikein sydämmellisesti.

— "Kiitos!" virkkoi Lauri ja — en tiedä mistä se tuli, mutta — hänkin puristi oikein sydämmellisesti.

Ja siinä he nyt jälleen seisoivat käsi kädessä, vaan sitten jälleen lankesivat katseet maahan. Taas oli

orava hyvään tarpeeseen.

— "Ty-ty-ty!" sanoi sille Anni.

Ja maisteri sanoi myöskin:

— "Ty-ty-ty!"

Kohta he läksivät metsästä ulos.

Tiellä kertoi hänelle Anni lähteneensä tän'aamuna pikku veljensä kanssa kirkonkylään rattailla. Takaisin lähdeittäessä oli hän lähettänyt veljensä ajamaan yksin, itse sitä vastoin oli hän tullut oikotietä, soutanut veneellä Vellamonlahden poikki, kulkenut ruuhella Sinisalmen yli ja sitten metsikössä ampunut oravia: hän muka rakastaa erinomaisesti metsästämistä.

Maantiellä oli veli jo odottamassa rattainensa.

Anni käski pojan mennä jalkaisin kotia, hyppäsi rattaille ja pyysi maisterin istumaan viereensä; kaikki tuo tapahtui niin pikaisesti, että maisteri tuskin oli istahtanut Dianan viereen, niin jo läksivät rattaat liikkeelle. Valkoiset kädet olivat ohjaksissa, Lauri oli saanut hoidettavikseen pyssyn ja armaan oravan.

Ja huimaa menoa tuossa menttiin.

— "Ajakaa varovasti, neitiseni," sanoi maisteri säikähdyksissä, "täss' on pahoja kiviä,"

Vastaukseksi helähti heleä nauru.

— "Pelkäättekö?" kysäsi Anni, veitikkamaisesti katsoen vieressään istuvan Adoniin, jolla oli työ ja tuska, pidellessään pyssyä, oravaa ja — hattua. "Kiire ajaminen on parhaimpia huvituksiani. Hips!"

Ja kivet iskivät tulta.

Lauri herra oli kuin puolipyöröksissä. Hän istui mukavasti keijuvilla rattailla, ihana Diana ohjasi virkkua juoksijata, ja puut ja pensaat kiitivät heidän ohitsensa, ja tuolta näkyi jo hovikin, ja nyt ajettiin sillan yli...

— "Tpruu!" Nyt oltiin päärakennuksen portaiden edessä.

* * * * *

Olipa sekin yö, minkä maisteri nyt ensi kertaa vietti uudessa talossa! Oikeastaan ei se ollut mikään yö eikä se ollut päiväkään: yöllä ihmiset makaavat, päivällä he valvovat, mutta Lauri maisteri ei maannut eikä valvonut tänä yönä, olihan tuommoisessa unen ja valveen sekaisessa olossa, jota ei oikein osaa nimittääkään. Eilispäivän tapaukset ilmautuivat tuhansissa ja tuhansissa eri muodoissa hänen sielunsa silmäin eteen. Hän näki ukko Ciceronin, niin vanhan ja vakaan näköisen; hän ihaili vanhaa puhujaa, mutta kun hän tarkemmin katseli, niin huomasi hän Ciceronin harmaassa parrassa pienen männynkävyn. Ja vähän matkan päässä seisojaksi Diana, nauraen käpyjutulle, nauraen niin, että Laurin kävi oikein sääli vanhaa miestä. Toisinaan hän taas oli kiipeevinänsä korkeaan puuhun, ylemmäs, vielä ylemmäs, ja sieltä puhui hän hartaille kuulijoille, joiden joukossa hän näki kaunokaisen immen, orava sylissä. Toisinaan hän seisojaksi tuon immen kanssa, piti häntä kädestä, ja kaikki oli niin suloista ja hiljaa ympärillä. Lauri oli niin merkillisen rohkea, hän puhui neitoselle niin hyvästi ja kauniisti, ja neitonen hymyili vielä kauniimmin, ja — Lauri nosti tuon pienosen käden huulillensa ja oli painaa siihen palavan suudelman, mutta silloin näki hän, että hänen edessään seisojaksi ukko Cicero, parrassa pieni männynkäpy.

Tuollaisia kuvia hän näki koko pitkoisen yön, käänneksen itseensä kupeelta toiselle.

Hänen herätessään oli aurinko ollut ylhäällä pari hetkeä. Aamu oli kaunis. Minä kernaasti kertoisin ja kuvailisin tuota aamun ihanuutta, mutta kyllähän lukijattareni ja lukijani itsestänsäkin tietävät kuinka ihmeen ihanata kesäinen aamu on Suomessa (nimittäin kun ei ilma ole paha). Lauri nousi, avasi akkunaa ja rupesi, niinkuin sanotaan, täysin hengähdyksin nauttimaan raikasta ilmaa. Maisterin asunto oli pihanpuoleisessa rakennuksessa, ja sieltä hän nyt katseli pulskaa päärakennusta, jonka asukkaat vielä näkyivät olevan unen vallassa. Mutta vähän ajan perästä liikahtivat kartiinit eräässä akkunassa, ne vetäysivät syrjään ja akkunassa näkyi — Anni, keveässä aamupuvussa, ihanana, viehättävänä.

— "Tipu, tipu, tipu, kuli, kuli, kuli," huuteli Anni akkunastaan, eikä aikaakaan niin lensi akkunalle koko joukko kyyhkysiä, joille Anni heitteli herneitä ja jyviä. Kasvoipa siivekästen vierasten joukko: pian tuli sinne varpusiakin. Taampaa nämä ensin katsoivat kyyhkysten makean leivän juhlaa, ja sitten pienin hyppäyksin uskalsivat vähitellen lähestyä isoisten ateriaa. Karjapihalta kurkisti kukkokin kateellisin silmin tätä mässäämistä, mutta pian tuo mahomettilainen kutsui monen monet puolisonsa ympärilleen, nämä taas monen monet poikansa ja tyttärensä, ja ylpeesti johdatti pappa kukko ne Annin akkunalle.

Olipa tuossa nokkinaa! Kyyhkysistä oli eräs valkoinen vallon rohkea: se lentää leyhytteli ensin Annin pään kohdalla, vaan viimein laskeusi hänen olallensa, ja huuliltansa syötti Anni lempilintuaan. Lauri ei ollut jouten hänkään. Hän oli hiljalleen ottanut esille piirustusvihkonsa ja yks kaks pannut paperille tuon kauniin kuvan kauniina kesä-aamuna (paitsi muita taitoja oli näet hänellä myös tavattoman hyvä piirustamisen taito). Hän oli koko ajan ollut näkymättömissä, mutta saatuaan valmiiksi kyyhkysen Annin olalle, hän ihastellen työtään, ojensi sitä vähän kauemmaksi ja katseli sitä, päätään kallistellen. Kyyhkysen varvas oli vielä korjattava; hän katsahti alkuperäiseen kuvaan, mutta samassa huomasi Anni hänet.

— "Ai!" kiljasi hän jälleen hopeankirkkaalla äänellään ja veti kartiinit eteensä, niin ettei niiden takaa näkynyt muuta kuin ihana pää ja kauniit suortuvat.

— "Hyvää huomenta, maisteri!" sanoi hän ja hymyili, Laurin mielestä, niinkuin Rafaelin enkeli.

— "Jumal'antakoon!" vastasi Lauri ja koetti piiloittaa piirustansa.

— "Näittekö kaunista unta ensimmäisenä yönä uudessa talossa?" kysyi Anni.

— "Erittäin kaunista!"

— "Kestä te unta näitte?"

— "Teistä," sanoi maisteri viattomasti.

— "Minustako? Hahaha! Hyvästi!"

Ja Rafaelin enkeli katosi akkunasta.

— "Nyt hän varmaankin suuttui," arveli Lauri ja oli hyvin pahoillansa.

En tiedä, oliko Anni suuttunut, mutta sen varmaan tiedän, etteivät Annin siivekkäät ystävät tykänneet yhtään hyvää ateriansa keskeyttämisestä. Varpuset eivät uskaltaneet tosin muuta kuin tehdä pari pientä epäkohteliasta hyppäystä, kyyhkysen päätänsä kurottaen lausuivat vain parilla kolmella sanalla paheksumisensa, mutta kukko se piti aika melua, kaakatti ja leyhytteli siipiään ja viimein loukatulla ambitionilla kutsui perheensä pois epäkohteliaan vieraan näkyvistä.

— "Kyllä hän varmaan suuttui," lausui Lauri jälleen. "Ei olisi pitänyt noin suoraa päätä sanoa hänelle, mitä unta minä näin. Paha onkin sanoa sellaista nuorelle tytölle, jota tuskin vielä tunteeakaan."

Aamiaisen jälkeen kohtasi hän Annin yksin.

— "Neitini," yritti hän puhumaan ja pysähtyi, sillä kaksi taivasta näkyi jälleen.

— "Herrani?" vastasi toinen.

— "Te olette luultavasti ... hm..."

— "En ole ensinkään hm."

— "Ei, mutta minä tarkoitan sitä, että te..." ja Lauri nolostui yhä enemmän.

— "Mitä niin?"

— "Että aamulla, kun teidät näin..."

— "Niin mitä sitte?"

— "Niin minä tulinkin sanoneeksi teille jotakin..."

Kirkas puna lensi Annin kasvoille, mutta hän, niinkuin neitokset aina, osaavat sen jälleen poistaa, kun tahtovat. Hän sanoi huolimattomasti:

— "Mitäs te sitten sanoitte?"

— "No, mutta," arveli maisteri itsekseen, "pitääkö minun nyt uudistaa taanoinen tuhmuus?"

— "Mitäs se sanoittekaan? Kertokaa."

— "Sanoin, että unissani olin nähnyt teitä."

— "Entäs sitte?"

— "Ei muuta mitään."

— "Hm."

— "Hm."

— "Mutta mitäs te nyt oikeastaan tarkoittatte?" kysäsi Anni, ja suu, tuo pieni ruusuinen suu, oli taas niin vallaton.

— "Minä näette pelkään..."

— "Nähdä minua unissanne, niinkö?"

— "Niin juuri," sanoi maisteri, huomaamatta Annin ansaa.

— "Ha-ha-ha! Kuinka te olette kohtelias!"

— "Voi, voi, neitini," vaikeroi Lauri tuskissaan, "minä tarkoitin ihan toista. Minä näette pelkäsin teidän suuttuneen, kun sanoin nähneeni teistä unta."

— "Vai niin, te siis vain narrasitte?"

— "En narrannut, en," vakuutti Lauri.

— "No mutta minkätähden minä olisin suuttunut siitä?"

— "En minä tiedä, minä päätin vaan siitä, kun te niin vetäysitte akkunasta pois ja sanoitte: hyvästi."

— "Herran tähden, kuinka te vielä olette naiivi ja ujo, voi, voi!"

Tuossa hän seisoj Lauri parka punaisena ja neuvotonna noin suorasta puheesta. Anni huomasi sanoneensa liian paljon ja hänenkin oli hankala olla ja kun hän tarkemmin katsoi Lauriin, niin tuli hänen vielä hankalampi olla, sillä kaikessa noloudessaan oli Lauri kaunis mies. Anni koetti naurahtaa, mutta se ei onnistunut. Vaan milloin on nainen kauan ollut neuvotonna?

— "Ai, ai, kelvoton Ponttu, kun taas ahdistaa Mirriäni," kiljasi hän äkkiä, ja "hush, Ponttu!" kuului kohta sen jälkeen tuolta pihan perältä Annin ääni.

Lauri meni kammioonsa. "Te olette vielä niin naiivi ja ujo": — tuo lause ei antanut hänelle rauhaa. Hän päätti olla tästä puolin toisin. Mutta miten? Keltä kysyisi hän neuvoa? Lauri aprikoi kauan tuota asiaa ja viimeinkin näkyi keksineen keinon. Hän istahti ja kirjoitti paraimmalle ystävällensä Helsinkiin seuraavan kirjeen:

"Oma Ystäväni!

Heti kun olet saanut tämän kirjeen, niin mene kirjakauppaan ja osta mulle eräs kirja, jonka nimeä en minä itsekään tiedä, mutta jotain tuollaista se on; 'Gentilhomme' tai 'Das Gesellschaftsleben,' — sanalla sanoen osta semmoinen kirja, jossa on hyviä neuvoja seuraelämää varten. Osta se kiireesti ja vielä kiireemmästi lähetä se ystävällesi

Laurille.

P. S. Ensi kirjeessä laveammalta itsestäni. Älä unohda: 'Gentilhomme' tai jotakin sellaista."

Syystä tai toisesta kirja viipyi kaksi viikkoa, ja näiden kahden viikon aikana oli maisterilla useampiakin kohtauksia, jotka saattoivat hänen suuresti kaipaamaan tuota "Gentilhommea" tai jotakin sellaista. Vaan niistä kertoileminen ehkä väsyttäisi lukijata.

*****

Huolimatta veitikkamaisuudestaan oli Anni helläsydämmisin neitonen maan päällä. Usein sattui niin, että koko talon herrasväki meni illanpuhteella järven yli huvitteleimaan. Maisteri tietysti oli mukana oppilaansa kanssa. Kaikkiällä oli hovin tiluksia, ja hovinherra, kuten kunnan isäntä konsanaan, piti hauskimpana työnään kävellä peltojaan ja niittyjään katsomassa. Hyvällä aviopuolisolla ei voi olla muuta kuin myötätuntoisuutta miehensä kanssa: peltoja ja niittyjä rakasti rouvakin katsella. Niinpä kävikin usein noilla mainituilla huvimatkoilla, että pappi tarjosi mammalle kätensä, ja niin he menivät. Lauri, Anni ja Annin veli jäivät kolmen kesken, mutta maisterin johdolla oli pojasta tullut utttera kasvien tutkija: hänkin katosi metsään hakemaan harvinaisempia kasveja, — ja niin jäivät Anni ja Lauri yksikseen. Silloin he istahtivat jollekin kauniille paikalle.

— "Kertokaa, maisteri, nyt jotakin."

— "Mitäpä minä osaisin kertoa?"

— "Noin te aina sanotte, mutta kun kerran vaan pääsette alkuun, niin sitten kerrotte niin kauniisti."

— "Te luulette?"

— "Than totta." Ja Anni katsoi suurilla silmillään Lauriin niin vilpittömästi ja pyytämällä, että olisipa ollut hyvin kova sydän sillä, joka olisi voinut kieltää.

Lauri kertoi, ja hän sitä osasikin tehdä. Milloin otti hän puheeksi luonnontieteiden suuren edistymisen, hän jutteli milloin tähtitieteestä, milloin kemiasta, milloin taas runoudesta. Hän puhui aina kernaasti Shakespearen Hamletista, tuosta kohtalon vainoamasta, joka on kutsunut hautain maailmasta yllykettä kostolleen, jota huutaa hänen isänsä veri; Hamletista, joka aina vain epäilee, jonka innollinen puhkuaminen raukenee ja mieli ei kykene työhön; Hamletista, joka näkee *kohtalon* joka paikassa, arvellen: mikä huomenna tapahtuu, ei tapahdu tänään.

Hän ei ollut kaunopuhelias, Lauri maisteri, hän istui hiljaa asemillaan, viuhtomatta, vauhtomatta, mutta ääni se oli niin soinnukasta, niin sydämmen pohjasta lähtenyt, ja silmissä paloi innostuksen tuli. Ja Anni kuunteli häntä hartaasti, innostuen hänen kanssaan, heltyen hänen kanssaan. Tuolloin, kuullessaan Laurin puhetta, hän tunsu itsensä nöyryytetyksi, Lauri oli hänen mielestään jotain tavallista enempi, ja usein Annissa arkana heräsi ajatus, olla usein, hyvin usein Laurin kaltaisen olennon luona, hyyristyä hänen syliinsä myrskyssä ja iloita hänen kanssaan silloin kuin sydän tuntee rauhaa, onnea, voimatta selittää syytä siihen. Mutta kun oli nuoria neitosisa samassa seurassa, silloin oli hän jälleen entinen huimapäinen Anni, jossa Laurin neuvottomuus isoissa seuroissa herätti sanomatonta iloa.

* * * * *

Olipa taaskin kaunis aamu. Lauri meni ulos kävelyille, mukana nyt, niinkuin ainakin, piirustusvihkonsa. Mutta ihmeellistä! Sen koommin kuin kuva Annista ja kyyhkyselästä oli valmistunut, oli Lauri piirustanut useampia muitakin, mutta kaikkiin niihin kuvasi hän ehdottomastikin joko Annin ja kyyhkyn tai kyyhkyn ja Annin. Niin kävi tänäkin aamuna. Tultuaan metsään ohjasi hän askeleensa — tietämättänsä, sehän on arvattava — sille paikalle, jossa hän ensi kerran oli kohdannut Annin. Hän istahti sen kiven juurelle, jolla Anni oli seisonut silloin, ja — tämäkin tietysti tapahtui hänen tietämättänsä, aivan kuin romaaneissa on tavallista. Siinä hän otti esille piirustusvihkonsa, ja rupesi piirustamaan, päästään huolimattomasti kynän kulkemaan paperilla. Kului tuokio, niin ilmausi paperille järvi, järvelle ruuhi, pienonen tietysti, ruuhen perälle neitonen, Anni tietysti. Jo ilmautui osa kyyhkystäkin olalle, mutta nyt vasta rupesi maisteri ajattelemaan, sopiiko muka kyyhkystä nyt tuohonkin panna. "Kenties olisi sentään parempi, jos laittaisi oravan, kesyn oravan; niin, mutta..."

Ja hän ajatteli, kumpiko olisi luonnollisempi, oravako vai kyyhkynen. Ties kuinka kauan hän olisi siinä istunut, jollei häntä olisi keskeyttänyt heleä ääni hänen takanaan.

— "Miks'ette jatka eidylistä kuvaanne?"

Herran tähden: Annihan se oli! Hän oli hiljaa hiipinyt luokse ja katsellut olan ylitse maisterin työtä.

— "Miks'ette jatka?" kysyi Anni toistamiseen.

— "Siks' että te niin äkkiä..."

— "Häiritsin teitä, niinkö?"

— "Ette millään muotoa, mutta..."

— "Ketä olette tahtoneet piirustaa tuohon?"

— "Tahtonutko? Eikö se ole onnistunut? Ettekö tunne, kuka ruuhessa istuu? Malttakaas! Pari piirrettä vielä. Kas näin. Tunnetteko nyt?"

Anni punastui.

— "Kuka teille on antanut luvan piirustella minun muotokuviani?" sanoi hän hyvin äkäisenä.

Voi neitosisa, voi ihmeellisiä olentoja! Kun sattumalta, äkkiä kosketat heidän herkkään hermoonsa, sanot heille jotakin miellyttäväistä, jonka äkkinäisyys estää heidät kohta vastausta löytämästä, niin he joko itkevät tahi ovat suuttuviansa!

Säikähtäneenä vakuutti Lauri:

— "Tuhannesti anteeksi, neiti: minä en tiennyt tämän olevan teidän mieltänne vastoin. Minä vakuutan, ett'en tästä puolin enää kertaakaan sitä tee."

Lauri parkaa! Hän oli niin viaton vielä. Kaikesta näkyi, ettei hän vielä ollut lukenut Gentilhommea tai jotakin sellaista. Gentilhomme ei olisi puhunut noin vilpittömästi.

Vähäinen harmin, nimittäin oikean harmin, väre lehahti Annin kasvoilla.

— "Sallitteko minun edes säilyttää tämän kuvan itselleni?" kysyi vilpitön Lauri.

— "En."

— "Minä revin sen siis rikki. Tahdotteko sitä?"

— "En."

— "Mutta kuinkas sitten?"

— "Antakaa minulle tuo lehti."

— "Kuinka?"

— "Luonnollisesti siten, että repäisette sen irti vihostanne ja annatte minulle."

— "Mutta, neitini..."

— "Mutta, herrani, tahdotteko taas suututtaa minua?" ja pieni jalka yritti polkea pienen lemmikin, joka sattui olemaan sen kohdalla.

— "Taivas varjelkoon!"

Ja Anni sai mitä oli tahtonut. Hän kumartui, otti tuon korean lemmikin ja tarjosi sen ääneti Laurille, joka otti sen yhtä ääneti vastaan.

— "Mitäs tämä nyt merkitsee?" arveli Lauri itseksensä. "Ensin suututaan kuvasta ja sitten se otetaan ja pannaan koreasti povellet ja sitten annetaan lemmikki. Hiis! Eiköhän tuommoisesta olisi selitystä Gentilhommessa?"

He läksivät kulkemaan kotiapäin.

Anni oli suutuksissaan koko matkan, hän puhuikin koko matkan selvällä suuttumuksen äänellä. Hän rupesi kyselemään, oliko Laari jo kauan harjoitellut piirustusta; ilmoitti sitten itsellään olevan suuren halun oppia piirustamaan ja lopuksi, aina vaan suuttuneella äänellä, kysäsi:

— "Tahtoisitteko ruveta opettamaan minulle piirustusta?"

— "Teillekö!"

— "No onko se niin ihmeellistä?"

— "Ei suinkaan."

— "Tahdotteko, minä kysyn?"

— "Vallan kernaasti."

He olivat juuri tulleet päärakennuksen portaiden kohdalle.

— "Alkakaamme jo tänään," sanoi Anni.

— "Niinkuin käskette."

— "Nyt juuri, käykäämme saliin."

— "Suokaa anteeksi, nyt en voi; Kaarlo veljenne odottaa minua. Meidän pitää lukea."

— "Miks'ei hän saata mennä kukkia hakemaan?"

— "Meidän pitää ensin tutkia eilen kootut kukat?"

— "Tutkikaa illalla vasta."

— "Ne näivettyvät siksi."

— "Herran tähden, kuinka olette itsepäinen!"

— "Suokaa anteeksi, minä vaan tiedän velvollisuuteni," vastasi Lauri vakaasti.

— "No niin, minä ymmärrän sen," lausui Anni sulattavalla äänellä, leppyneenä. "Mutta sitten eikö niin?" liitti hän, ojentaen Laurille kättä.

— "Hetimitä kuin olemme lopettaneet."

Lauri meni oppilaansa luo.

Taivas, sitä kukkain paljoutta, minkä poika oli koonnut eilen! Niitä tutkiessahan menee pari tuntia! Mutta onneksi olivat useimmat jo ennättäneet näivettyä. Tuoreet tutkittiin, siihen kului puoli tuntia, joka maisterista tuntui iankaikkisuudelle. Hän istui rauhatonna, teroittaen valmiiksi kaksi lyijykynää.

— "Maisteri," sanoi Kaarlo, "tästä kukasta en voi saada selkoa, se näkyy olevan *cruciferi*."

— "Ai, se on hyvin vaikea *cruciferi*; menehän nyt hakemaan muitakin samallaisia, niin tutkimme ne yhdessä."

Kaarlo meni kukkia hakemaan, mutta pian palasi hän jälleen.

— "Maisteri, tässä tuli teille kirja ristisiteessä."

Se oli — "Gentilhomme," tuo kauan ikävällä odoteltu Gentilhomme, mutta nyt ei Lauri olisi malttanut ruveta lukemaan oman veljensä kirjettä, niin kiire oli hänellä.

Anni odotti häntä, ja odottaessaan oli myöskin teroittanut valmiiksi kaksi lyijykynää.

* * * * *

Anni oli hyvin ahkera oppilas ja edistyi hyvin, vaikka hän joskus, harmissaan onnistumattomasta piirteestä, repäsi koko lehden tuhansiin palasiin.

— "Mitäs varten te nyt repäsitte sen?" sanoi Lauri silloin aivan tyyneesti.

— "Mitä vasten! Minua harmittaa, kun ei saa, mitä tahtoo."

— "Maailma ei olisikaan maailma, jos täällä kaikki saisi heti paikalla ilman mitään vaivaa."

— "Mikäs se sitten olisi?"

— "Onnen taivas."

— "Hm."

Ja Anni piirusti jälleen tyyneenä.

Jos oli oppilas hyvin innollinen, niin ei opettajakaan ollut vähemmin innollinen. Ja tuo molemmanpuolinen into kasvoi päivä päivältä.

Entäs "Gentilhomme?"

Laurilta oli suurissa määrin kadonnut halu saamaan Gentilhommen viisaita neuvoja. Hän selaili sitä kumminkin joskus. Muun muassa sai hän tietää, että gentilhomme, astuessaan ulkona naisten luokse, ei ainoastaan ota hattua päästensä, vaan pitää sitä kädessään, kunnes naiset pyytävät hänen panemaan sen jälleen päähän.

— "Jospa koettaisi," arveli hän.

Sattui kerran olemaan vieraita heillä, neitosia suuri joukko. Lauri kutsuttiin puistoon, jossa immet istuivat. Hän meni ja tultuaan heidän luokseen teki kuin gentilhomme. Annia ei ollut siinä. Puhe alkoi kauniista ilmasta ja loppui pahaan ilmaan, ja alkoi jälleen kauniista j.n.e. Annin tultua muuttui puheenaine vilkkaaksi, huvittavaksi. Mutta aina vaan piti Lauri hattua kädessään — uskollisena Gentilhommen seuraajana. Hän rupesi jo vähitellen pitkästymään paljain-päin-oloon. Hän nosti hattuansa, päähän pannakseen, vaan laski sen jälleen alas.

— "Mikäs teillä nyt on?" kysäsi viimein Anni.

— "Kuinka niin?"

— "Miksi olette paljain päin, vaikka aurinko paahtaa niin sanomattomasti? Miks'ette pane hattua

päähänne?"

— "Teidän luvallanne," virkkoi opettelevainen Gentilhomme ja teki kuin oli käsketty.

— "Kuinka? Ha-ha-ha!" helähti Anni nauramaan. "Mistä saakka te olette ruvenneet seuraamaan joutavan päiväisiä etiketin sääntöjä? Minä en ainakaan niitä siedä, ja pahimpia vihollisiani ovat hienot gentilhommet."

— "Gentilh...?" kysäsi Lauri, arvellen itsekseen: "tietäisikö hän minun lukeneen tuota kirja-repaletta?"

Vieraiden kesken nousi väittelyä etiketin tarpeellisuudesta ja tarpeettomuudesta, ja sillä välin maisteri mitään virkkamatta riensi kamariinsa, jonka uuni pian oli täynnä revityn Gentilhomme palasia. Ja ensi yönä nousi sakea savu piharakennuksen uuninpiipusta: koko Gentilhomme haihtui hiljaiseen yön ilmaan.

— "Minä en tahdo olla hänen vihollisensa." oli Lauri arvellut, sytyttäessään paperiroviotansa.

* * * * *

Mutta kesä kuluu. Elokuu on jo puolessa, ja loppuhunsa juoksee kesäinen tarina.

Jos joku lukijoista paheksuu sitä, etten ole mitään puhunut Annin vanhemmista, niin pyydän heidän muistamaan, että vanhemmat, joilla on jo tyttäriä, tuommoisia kesäisiä kukka-olentoja, kuuluvat syksypuoleen, ja niihin ei kesäinen tarina ulotu.

Piirustustunnit tulivat viimein Annille ja Laurille joksikin välttämättömän tarpeelliseksi asiaksi. Sunnuntait olivat heistä ikävimpiä päiviä, sillä silloin ei piirustettu.

Oliko Annissa herännyt niin sanomattoman suuri piirustamisen into?

En tiedä varmaan. Mutta yksinänsä hän ei piirustanut koskaan, aina piti Laurin olla ohjaamassa. Ja sitä paitsi oli hänen niin peräti hauskaa haastella Laurin kanssa kaikellisista asioista ja kuulla hänen huvittavia puheitaan. Lauri kertoili taiteen historiasta kertoi Titianista, Rafaelista, kertoi yksinkertaisella tavallaan, mutta lämpimästi, innostunein katsein. Taiteesta Lauri ei voinut kauan puhua, kääntämättä puhettansa kansalliseen taiteeseen, ja voi kuinka kauniisti hän siitä puhui! Usein silloin luisui kynä hiljaa, huomaamatta Annin kädestä; hän kuunteli hartaasti, kauniin silmin lakkaamatta katsoen puhujaan. Ja yhä useammin nousi hänen mieleensä ajatus, saada olla usein, hyvin usein Laurin kaltaisen olennon rinnalla, iloita, innostua hänen kanssaan, ja niin luottavaisena hyyrityä hänen rintaansa vasten, kun myrsky käy ja ukkonen pauhaa. Mutta ei! Lauri seisoi hänen mielestensä liian korkealla hänestä, ja sitä paitsi: mitä sanoo isä? Harvemmin ja harvemmin kajahteli metsä Annin iloisista lauluista; usein aamulla jäivät siivekkäät ystävät unhotuksiin: Annin oli mieluista uinailla olennota, johon voisi täydellä luottamuksella kiintyä.

Lauri oli muuttunut hänkin. Samassa määrässä kuin Annin rajuus väheni, väheni Laurin ujous. Usein hän piirustustunnilla ihaili kaunista oppilastansa, joka tuossa niin uutterana piirteli, niin lapsellisen totisena. Keskusteluissaan Annin kanssa oli hän tullut huomaamaan hänen puhtaan sydämensä. Annin vilkkaus oli hänestä vaan "keväisen virvoittavia tuulahduksia keskellä elämän syksyistä kolkkoutta," niinkuin Lauri itsekseen sanoi. Ja tuon tuostakin arveli Lauri, kuinka hauska olisi usein, hyvin usein nauttia noita tuulahduksia, imeä niistä jälleen uutta virkeyttä uupuneeseen mieleen. Mutta ei! Anni oli korkeammalla asemalla kuin hän, ja sitä paitsi: mitä sanoo Annin isä?

Mitä Annin äitiin tulee, niin oli Lauri hänen kultapoikansa, sen tiesi Lauri. Senvuoksi he eivät ollenkaan kysyneet: mitä sanoo äiti? He olivat vain epätiedossa siitä, mitä isä sanoisi.

Erään kerran oli Anni piirustanut veneen, joka teloillansa seisoo järven rannalla. Illemmalla olivat kaikki puutarhassa teetä juomassa. Anni toi piirustuksensa, joka oli hänen mielestensä onnistunut paremmin kuin muut, ja näytti sitä isälle.

— "Hm," sanoi isä, "varsin somasti tehty, kunnia opettajallesi! Mutta," lisäsi hän, naurahtaen: "tiedätkös mitä tämä oikeastaan merkitsee?"

— "Mitäs se merkitsee?"

— "Kuvan alle sopisi kirjoittaa":

"Vesille venosen mieli
tervatuiltakin teloilta."

— "Ai; kuinka kaunista!" huudahti Anni, ja paikalla oli kaunis lause kuvan alle kirjoitettu.

— "Onpa tuohon vielä jatkoakin," nauroi isä ja katsahti maisteriin, joka oli kuin tulisilla hiilillä.

— "Jatkakaa isä."

— "Tahdotko?"

— "Minä pyydän."

Isä nousi, lähestyi tytärtänsä ja nipistäen häntä poskesta sanoi: se kuuluu näin:

"Neidon mieli miehelähän
kultaisestakin kodista."

Sen sanottuaan meni isä pois. Anni punastui ja painoi päänsä äidin syliin. — Tuo kuva oli maisterista milt'ei kauniimpi kuin kyyhkyskuva.

* * * * *

Oli elokuun 31:s päivä. Anni ja Lauri tulivat saliin piirustustunnille. Ensi kertaa ei Anni uskaltanut katsoa Lauria silmiin, hän oli hämillänsä aivan kuin Laurikin.

Kuva, jota Annin nyt oli piirustaminen esitti nuorta naista kutomassa.

Kauan oli kumpainenkin ääneti.

— "Mitä ajattelette maisteri?"

— "Muistuu mieleeni Schillerin lause, katsoessani tuota kuvaa."

— "Mikä niin?"

— "Tämä":

"Kunnia naisten! he kutovat meille Taivahan ruusuja elomme teille."

— "Min'en ymmärrä," sanoi Anni, vaikka ymmärsi vallan hyvin.

Taas äänettämyys.

— "Voi, voi kuin tuo paikka on vaikea!" sanoi jälleen Anni. "Auttakaa minua, maisteri! Ottakaa kädestäni kiinni ja taivuttakaa sitä tekemään tuo vaikea kohta."

Lauri istahti hänen viereensä, ja hänestä tuntui niin omituiselta, niin ihanan omituiselta.

— "Kas niin, tuossa on käteni teille," sanoi Anni.

— "Kätkennkö minulle?" kysäsi maisteri ja katsahti kahteen taivaaseen.

— "Niin juuri. Miksi niin kummallisesti katsotte minuun?" vastasi Anni, ja ruusupilviä näkyi ympäri taivasten rantoja.

Lauri otti Annia kädestä. Taivas, sitä sähkövirtaa, mikä nyt virtailemaan Laurin suonissa! Hän piti kauan kädestä kiinni.

— "Miks'ette opeta mua piirustamaan?"

— "Siks'että, siks'että..." hän ei saanut muuta sanotuksi, sillä, näettehän, tuo sähkövirta...

Viimein joutui hän niin kokonaan tunteittensa valtaan, ettei muistanut mitä teki. Hän nosti tuon kauniin, pehmosen käden ja suuteli sitä kerran, kaksi ja vielä monta kertaa.

— "Herra!" huudahti Anni, "mitä tämä merkitsee?" Lauri ei laskenut häntä.

— "Tahdotko," kuiskasi hän, "tahdotko kutoa taivahan ruusuja elämäni tielle?"

— "Päästä, Lauri, sinä olet niin liian runollinen tänään," sanoi Anni, riuhtasihe irti ja juoksi ovelle. Pysähtyen siellä, kääntyi hän maisteriin ja entisellä veitikkamaisuudellaan sanoi:

— "Enemmin runoa, Lauriseni! Luulenpa, että minäkin sain runonhengen."

— "Oi, virka," lausui Lauri innoissansa, "Sä kiellätkö pyyntöni, kiellätkö sen?"

— "Sun pyyntöäs? ... en!"

— "Sen tahdot siis täyttää!"

— "Siltä se näyttää," liitti Anni ja juoksi ilmoittamaan papalle ja mammalle uutista, jota pappi ja mamma jo kauan olivat odottaneet.

* * * * *

Huomenna...

Mutta huomenna oli jo syyskuun 1 päivä, ja kesäinen tarina ei kerro syksyn ajoista.

KESÄKYLVIILTÄ.

Kun tulee kesä, niin silloin helsinkiläiset, kuka vaan voi, kiirehtivät maalle — terveyttä hakemaan, sillä kaupungin kuumuus, pöly ja tomu on niin hankalata, vahingollista. Maalla taas arvellaan toisin: nyt tulee kesä, pitää mennä Helsinkiin — terveyttä hakemaan, siellähän on höyrykaapit, massagit, puolikylyt, kokokylyt, dushit, istuinkylyt, jalkakylvyt, hikikylyt ja — taivas tiesi mitä kaikkea.

Jos siis herra Rikkinen, rikas maatilan omistaja Sortavalan tienoilta, tuli nuoren Amelie rouvansa kanssa Helsinkiin, ja jos herra Nikkisen, rikas maatilan omistaja Porin tienoilta, tuli nuoren Emelie rouvansa kanssa Helsinkiin, — niin siinä ei ole mitään kummallista, sillä kumpaisellakin oli silmämääränä: "Jolla raitis ruumis on, terveys kanss' hyvä" j.n.e.

Herrat Nikkinen ja Rikkinen olivat olleet koulutovereita, hyviä ystäviä, mutta, niinkuin usein tapahtuu, olivat he eronneet eri haaroille, muistellen tosin toisiaan, mutta tietoja toisistaan saamatta. Sortavalan ja Porin väli onkin jopa kuinkin pitkä ja hankalakin, ennenkuin kaikki aikeissa olevat emä- ja haararadat meidän maassa alkavat siunatun vaikutuksensa. Toisistaan mitään tietämättä jo kymmeneen vuoteen, olivat he kumpikin rouvansa kanssa tulleet Helsinkiin.

Muutamia päiviä Helsinkiin tulonsa jälkeen istui herra Nikkinen kylpylän salissa, odotellen vuoroansa ja sillä välin lukien sanomalehteä. Kotvasen kuluttua tuli sinne herra Rikkinenkin. Hän istui, ympärilleen katsahtamatta, toisen pöydän ääreen ja, odottaessaan vuoroansa, rupesi hänkin lukemaan sanomalehteä.

Kului vähän aikaa, niin tuli matami ilmoittamaan, että nyt pääsee kylpemään herra ... kas niin, hän oli unohtanut, kummanko vuoro olisi ensin Nikkisenkö vai Rikkinenkö. Asia on nimittäin se, että joka kylpymatamilla on määrätty alituiset kylpyvieraansa, ja Rikkinen sekä Nikkinen saivat saamaan saman, tietysti itse siitä vielä mitään tietämättä. Matami sekoitti nuo niin läheiset nimet ja oli kotvan aikaa neuvotonna, mutta pian hän keksi keinon. Hän lausui kovaa:

— "Nyt on amme valmiina, herra ... hm ... ikkinen."

— "Jaha! Jaha!" vastasi salista yhtä haavaa kaksi henkeä, jotka myös samalla kiiruhtivat ovea kohti käytävään ja sieltä ammehuoneeseen.

— "Suokaa anteeksi," sanoi Rikkinen, kummastellen toisen röyhkeyttä. (Hän ei vielä tuntenut ystävänsä). "Minun on vuoroni."

— "Ei mitään anteeksi pyytämistä," vastasi Nikkinen, "mutta minunpa vuoroni nyt onkin."

— "Ei suinkaan; sanoihan matami selvään minua nimeni."

— "Mikäs teidän nimenne sitten on?"

— "Rikkinen."

— "Mitä?!"

— "Rikkinen se on, teidän palvelukseksenne. Entäs teidän?"

— "Nikkinen."

— "Mitä?!"

— "Nikkinen se on, teidän palveluksenne."

Ja kaksi -ikkistä katselivat toisiinsa tarkasti.

— "No, koira vieköön, sinäkös se olet?" huudahti viimein Rikkinen.

— "Ihan oikein, mutta jollet sinäkin ole sinä, niin annan sormen kädestäni!"

— "Ystäväni armas!"

— "Oma viljon veljyeni!"

Ja kaksi -ikkistä syleilivät toisiaan.

— "Kuinka ihmeellisesti olemme tulleet yhteen näin monen vuoden perästä?" lausui Nikkinen. "En luullut Porista lähtiessäni saavani täällä niin suurta iloa. Kuinka ihmeellistä!"

— "Ihmeellistä," arveli Rikkinen. "Sinä tulet Porista, minä Sortavalasta."

— "Mutta kerro, veliseni, kerro..."

— "Anteeksi, hyvät herrat," virkkoi matami. "Paljo kylpyvieraita on odottamassa minua. Ettekö suvaitsi kylpeä pikemmin?"

— "Matami kulta," sanoi Nikkinen, "menkää, menkää ja pitäkää huolta muista, kyllä minä itse valelen ystävääni."

— "Kukas teitä sitten valelee?"

— "Minä, minä, arvattavasti minä," lausui Rikkinen.

Matami meni nauraen pois. Ystävykset jäivät kahden kesken. Ja kylpymatami ei ole kuuna päivänä niin hartaasta kädestä valellut kylpyvierasta, kuin nyt Nikkinen Rikkistä ja Rikkinen Nikkistä.

— "Veliseni," virkkoi Nikkinen, sittenkuin kumpikin oli tarpeeksensa valellut ja valeltu. "Tohtorin määräystä myöten pitää nyt kävellä kokonainen tunti. Emmekö menisi Alppilaan? Sinne on pari virstaa, takaisin toinen mokoma, siinähan saisimme jutella yhtä ja toista."

— "Sehän sopii vallan hyvin."

Ystävät läksivät astumaan Alppilaan päin.

— "Paha juttu, kun tohtori on kieltänyt tupakkaa polttamasta," arveli toinen vähän ajan kuluttua.

— "Hyvin se on paha."

— "Minä arvelen kumminkin, ettei kelpo sikari juuri mitään vaaraa tekisi. Minulla taitaa vielä olla mukana matkaltani muutamia."

— "Taitaapa minullakin vielä olla pari kappaletta."

Molemmat ottivat taskustansa sikarikotelot, jotka kummallakin olivat täynnä kelpo havannoja. Sikarit pantiin tulelle ja käsi kädessä astuivat ystävykset, vilkkaasti puhellen keskenänsä.

— "Ystäväni Nikkinen!" sanoi toinen kotvasen kuluttua.

— "Ystäväni Rikkinen!"

— "Tiedäs, mitä ajattelen?"

— "Melkeinpä arvaan. Sinun mielestäsi matka kai tuntunee pitkältä näin jalan astua."

— "Aivan niin. Mitäpä jos otamme hevosen?"

— "Entäs tohtorin käskyt?"

— "Mutta onhan niitä vielä aikaa seurata; ystäväänsä ei tapaa kymmenen vuoden perästä joka päivä."

— "Samaa minäkin, ystäväni Rikkinen."

— "Ei siis muuta kuin: isvossikka!"

Ei viipynyt montakaan minuuttia, niin istuivat -ikkiset Alpin verandalla, viinilasit edessä.

— "Vai niin, vai niin," virkkoi Nikkinen ja löi ystävätänsä olalle, "vai olet sinäkin siis nainut! No, ei muuta kuin morjens! Ollos onnellinen, niinkuin lauletaan Preciosassa."

— "Kiitos; samaa sulle! Kuinka olet tyytyväinen avioliittoosi?"

— "Älä, veliseni, kyselekään! Nyt minä vasta oikein elämätä nautin, onnea nautin, autuutta nautin. Minun Amelieni se vasta enkeli on: hiljainen, lempeä — ja kuinka hän rakastaa minua! Ajatteles, eikös tuo ole ihanata, kun tulet kotia, niin sulla on tuommoinen pikkurainen mustasilmä vastassa. Se tulee ovella jo luoksesi, suikkaa suuta ja sano: armaani, kultaseni..."

— "Niin juuri: armaani, kultaseni, miksis viivyit kauan ulkon'?"

— "Niin lempeästi, niin hiiden lempeästi! Entäs sitten, kun mieli tekee uutta hattua tai parasollia ja niin edespäin, niin voi vietävä kuinka kauniisti hän pyytää! Olispa peto, joka kieltäisi. — Ei, veikkoni, toista on nainen miehen elämä, toista. Vaan kuinka on sinun laitasi?"

— "Aivan sama. Sanon kuin ennen muinoin Väinämöinen: kaikkea mies katuu, vaan ei nuorra naimistaan. Enkeli on minunkin Emelieni. Ja niin hellä niin hellä! Kun joskus tuhmuudessani satun kieltämään häneltä jotakin, niin hän rupeaa itkemään, ja kyyneleitä valuu silloin silmistä..."

— "Onko ne mustat?"

— "Siniset, veikkonen, siniset ihan kuin taivas! Niin, silloin itkee hän ja sano: ah! ja jos kuulisit tuon: ah! niin heltyisitpä, heltyisitpä paikalla."

Ja ystävykset ylistelemään vaimojensa hyviä avuja ja sitä onnea, jonka avio-elämä tuo mukanaan. He muistelivat muun muassa niitä, toisinaan hyvinkin kuivia, päiviä, joita olivat saaneet ennen vanhaan Helsingissä viettää. Esimerkiksi nuo aterioimiset siellä ravintolassa. Toista muka on nyt, toista, koira vieköön, kun tuommoinen musta- tai sinisilmäinen kaataa lautasellesi lientä, sanoen: "tässä, kultaseni."

— "Apropos liemestä," lausui äkkiä herra Nikkinen. "Mitäs arvelet, emmeköhän söisi aamiaista täällä?"

— "Samaa yritin sanoa minäkin."

Teetettiin kelpo aamiainen ja nautittiin se, höystäen sitä kelpo viinillä ja nuoruuden muistelmilla.

Sittenkuin kaikki avioelämän runolliset puolet oli kuvailtuina selvää selvemmiksi, kääntyi puhe yksivakaisemmille aloille.

— "En saata kieltää," lausui Nikkinen, "kyllä minulla on turvallinen asema. Rikas minä en juuri ole, mutta onhan minulla talo, kelpo talo onkin; sitä paitsi olen osakkaana parissa kolmessa tehtaassa, parissa laivassa ja Porin teateriyhtiössä. Asiani käyvät hyvin. Mutta näes olen joskus arvellut sitäkin, että vasta maailmassa ehkä ilmautuu tuommoisia, hm..."

— "Niin, minä ymmärrän, tuommoisia pikku Nikkisiä, he-he-he!"

— "Niin juuri, ja tietysti niistä on huolta pitäminen. Senvuoksi joskus tuntuu kuin en eläisi oikein säästäväisenä. Usein olen päättänyt edes osaksi vähentää menoja, mutta..."

— "Mustat silmät..."

— "Niin kyllä, sääli on näet kieltää. Muija on vielä niin nuori, tahtoo huvituksia, ja tiedäthän, etten minäkään niitä juuri hylji, ja senvuoksi jäävät säästämis-aikeet aina siksensä."

— "Samaa olen minäkin ajatellut, aivan samaa kuin sinäkin. Ja, näin meidän kesken sanoen, kyllä se on varmaa, että nuoren muijan kanssa menot kasvavat puolta suuremmiksi."

— "Se on ihan varmaa."

— "Vaikk'en minä sitä suinkaan sano millään pahalla tarkoituksella."

— "Enempää kuin minäkään."

— "Minulla on nyt varoja, Luojalle kiitos, runsaasti, kauppa-asiani Pietarissa käyvät vallan hyvin. Mutta näes, kun ajattelen..."

— "Pikkisiä Rikkisiä, he-he-he!"

— "... niin tuntuu toisinaan, etten ole minäkään oikein säästäväinen. Otetaan nyt esimerkiksi tämä kylpymatka."

— "Niin, tämä kylpymatka."

— "Mitä se nyt oli tarpeen? Emelie on terve, minä itse en ole tautia tuntenut koskaan, ja," lisäsi Rikkinen, lyöden vatsaansa, "terveys kasvaa kasvamistaan. Mutta hän arveli sen olevan niin hauskaa, ja pyysi ja pyysi: mennään, kultaseni, Helsinkiin, mennään, lintuseni! — No, mitäs tuohon voi muuta sanoa kuin: mennään, mennään. Mutta kyllä tämäkin matka maksaa kauniin summan."

— "Maksaa maar."

— "Ei tämä kylpeminen juuri, mutta otapa lukuun muut menot. Asunnot kallistuvat Helsingissä sitä myöten kuin uusia taloja rakennetaan (täällä näet kaikki käy nurin niskoin), osta mitä hyvänsä, kaikki on niin hirveän kallista. Tämä viiniputeli esimerkiksi, maksaa ravintolan isännälle 6 markkaa, mutta hän ottaa siitä 12."

— "Sata prosenttia!"

— "Sitten on Emeliellä paljon tuttavvia, ja minne mennään, niin kohta sanoo hän: rakkaani, käskepäs à la glacea tai muuta semmoista. Arvaahan sen mikä summa siihen menee!"

— "Mutta tiedätkös, Rikkinen, mitä?" sanoi äkkiä Nikkinen. "Minä olen saanut ihanan ajatuksen."

— "Minkä niin?"

— "Koska me kumpainenkin olemme tahtoneet olla säästäväisiä, mutta se ajatus on jäänyt aina sikseen, niin tehdäänpäs nyt oikein luja päätös: ei tehdä kaikkea mitä muijamme tahtovat, nimittäin semmoista, johon rahaa menee."

— "Tuohon käteen!"

— "Ja jos horjumme, niin silloin aina kehoituksilla autamme toisiamme."

— "Olkoon menneeksi! Siten säästyy varoja noiden pikkisien Nikkisien ja Rikkisien varalta."

— "Aivan niin."

— "Maltas, milläs me ensinkin aloitamme? Otetaanpas vähän järjen jännitystä. Poika! Puteli Champagnea!"

Ystävykset tekivät säästäväisyys-liiton, jonka ensimmäinen hedelmä olisi se, ettei kumpikaan mene rouvansa kanssa huomenna soitannollisille iltahuveille Runnupuistoon: siellä menee näet niin paljon rahaa, kun Ameliella sekä Emeliellä on paljon tuttavvia, ja niitä tietysti täytyy kutsua teelle ja illalliselle, eikä sitä huonoa illallista ilkeä teettääkään. Riemuissansa liitostaan päättivät ystävykset olla koko tämän päivän yhdessä: syödä päivällistä Runnupuiston table-d'hôtessa ja illemmällä pistäytyä Wiaporian katsomassa. Hauska tuota tosin olisi, arvelivat he, ottaa muijat mukaan, mutta saahan heidän kanssaan aina olla yhdessä, lapsuuden ystävää ei tapaa kymmenen vuoden perästä joka päivä.

— "Täytyy kumminkin käydä sanomassa, etteivät odota meitä päivälliselle," sanoi Rikkinen.

— "Hm. Se on vähän vaikeata."

— "Kyllä se on vaikeata."

— "Minä tiedän, mitä tehdään. Kirjoitetaan pieni kirje ja lähetetään se vaikka ravintolan pojalla heille."

— "Sinä olet yhtä kekseliäs kuin ennenkin."

Herrat Nikkinen ja Rikkinen ilmoittivat mitä kauniimmilla sanoilla kumpikin rouvallensa, ettei heitä huoli päivälliselle odottaa, sillä — no niin, sitten he panivat pienen valheen, en muista varmaan minkä. Mutta jos joku tahtoo siitä tietoa saada, niin kysyköön ensimmäiseltä mieheltä, jolla on tuommoinen musta- tai sinisilmäinen, joka sanoo: armas ukkoseni, taikka huokaa: ah!

Voi rouva parkoja, kun jäivät koko päiväksi yksinänsä ikäviini! — niin huokaa ehkä joku. Ei heillä ollut hätääkään. Ihmeellinen sattumus laittoi näet asiat niin, että rouvat Nikkinen ja Rikkinen olivat vanhoja koulukumppaleja ja — mikä vielä kummallisempaa — olivat kohdanneet toisensa myöskin kylpylaitoksessa. (Aseta nyt tuommoinen sattumus esim. näytelmään taikka novelliin, niin on varma, että useakin Tuomas epäilee ja sanoo: ei ole totta). Arvattavasti oli näillä naispuolisillakin ystävyksillä ollut julman paljon kertomista toisilleen, kenties vielä enemmän kuin heidän miehillensä. Senvuoksi olivat hekin päättäneet viettää tämän päivän yhdessä, käydä Runnupuistossa, Alppilassa, Wiaporissa j.n.e. Rouva Nikkisellä oli eräs kaukainen sukulainen Helsingissä, ylioppilas. Rouva Rikkisellä taas oli

täällä setä, virkamies erityisiä asioita varten tai jotakin sellaista.

Ystävykset tapasivat ylioppilaan ja virkamiehen esplanaadilla, ja nämä tuskin olivat saaneet kuulla rouvien kauniin päätöksen, niin jo tarjoutuivat heti paikalla ciceroneiksi. Heillä olikin hyvä aika. Ylioppilaat tekevät lukukauden aikana hirveän paljon työtä, — sitähan ei kukaan epäile; ei siis kummakaan, että he kesällä lepäävät vaivoistansa. Virkamiehet erityisiä asioita varten taas ovat sellaisia, jotka erityisesti tekevät sängen vähän ja ylipäänsä ei mitään.

Niin, sitten läksivät he katsomaan Helsingin ihania seutuja. Sattumuksesta olivat he päättäneet käydä samoissa paikoissa kuin heidän miehensä, mutta aivan toisessa järjestyksessä vaan — taas sattumus. H:rat Nikkinen ja Rikkinen olivat aamiaisella Alppilassa, päivällisellä Runnipuistossa ja illalla kävivät Wiaporissa. Rouvat taas kävivät aamulla Wiaporissa, söivät aamiaista Runnipuistossa, päivällistä Alppilassa ja — se sanottakoon heidän kunniaksensa — viettivät illan kotonansa, odotellen miehiänsä kotia.

Vaan lähemmepä seuraamaan herroja -ikkisiä, aion päätöksen tehneitä ystävyksiä.

Runnipuistossa söivät he pulskan päivällisen, saivat paljon uusia tuttavias ja, ruoan sulamisen edistämiseksi, menivät heittämään keiloja. Kello oli 10 j. pp., kun tuo Olympian leikki päättyi. Kaikki olivat peräti iloisella tuulella, herrat Nikkinen ja Rikkinen kaikista iloisimmalla. Tekipä heidän mieltä vielä pistäytyä Wiaporisiin, ja niin he tekivätkin: katsoivat Ehrensvärdin hautapatsasta ja moittivat Wiaporin huonoa champagnea.

— "Aika olisi jo kotiakin," arveli toinen.

— "Aikapa olisi."

He menivät rannalle, mutta — ah! Hyöryveneet eivät kuljekaakaan yösydännä! Mitä tehdä? Höyryvene oli rannassa, mutta makeinta unta lepäsi kokassa penkin alla masinisti. Ei muuta neuvoksi kuin röykytettiin masinisti ylös.

— "Laita kaupunkiin meidät," sanoi Nikkinen, ja Rikkinen sanoi samalla lailla.

— "Kuka hullu sinne yöllä menee? Minä tahdon maata. Hyvää yötä, herrat!" vastasi masinisti haukotellen ja, kääntäytyään toiselle kupeelle, nukkui kuin tallukka.

Kauan aikaa olivat ystävykset neuvottomina, mutta viimeinkin saivat erään venäläisen sotamiehen soutamaan heidät kaupunkiin.

Yö oli kirkas ja ihana. Tuulonen puhalteli niin armahaisesti, leyhyttäen vilvoitusta ystäväysten tulistuneille kasvoille. He riisuivat palttoot pois ja nauttivat ihanata yöilmaa, yhä enemmän käyden runolliselle tuulelle.

— "Pysähdy, veikkonen," sanoi Rikkinen sotamiehelle. "Älä souda!"

— "Ne ponimaju."

— "Stoi! Ymmärrätkös nyt?"

— "Aha!"

Ja vene keijuili hiljaa.

— "Ystäväni," sanoi Nikkinen Rikkiselle jotenkin kankealla kielellä, mutta sitä suuremmalla hartaudella. "Oletkos lukenut 'Margaretaa'?"

— "Sitäkö, joka on ollut Kuukauslehdessä?" kysyi toinen yhtä kankeasti.

— "Ei, mutta sitä toista."

— "Kivenkö kirjoittamaa?"

— "Niin."

— "Olen kyllä lukenut."

— "Muistatkos, siinä on eräs kaunis kohta."

— "Siinä on montakin kaunista kohtaa."

— "Kyllä minäkin sen tiedän. Mutta siinä on eräs, joka sopisi tähän."

— "Veneesenkö?"

— "Ei, mutta tähän tilaisuuteen. Se on niin ihmeen ihana kohta."

— "Kuinkas se kuuluu?"

— "En muista kuolemaksenikaan. Vaan maltas, kielelläni pyörii... Jo muistan; se kuuluu: Vait..."

— "Entä sitten?"

— "En muista muuta, mutta näin se alkaa: vai! — Ihmeen ihana kohta."

— "Totisesti. Mutta aika kuluu, ja luulenpa muijain ikävöivän meitä; kello onkin 1/2 3."

— "Onko se niin paljo jo? Souda, veikkonen, souda!" lisäsi hän kääntyen sotamieheen.

— "Ne ponimaju."

— "Marsh! Ymmärrätkös nyt?"

— "Aha!"

Kaupungin rantaan tultuansa, he maksoivat runsaalla mitalla soutomiehelle ja olivat jo mennä pois, kun sotamies huudahti:

— "A paljtoo, hospodaa!"

— "Kas saakeli," sanoi Nikkinen, "kun olivat jäädä veneesen meidän palttoomme. Rehellinen mies, tuo soutaja. Vot!" lisäsi hän ja antoi miehelle juomarahaa.

Näin nyt olivat ystävykset viettäneet hauskesti päivän ja yön yhdessä. Tämän ajan kuluessa olivat he muistelleet yhtä ja toista niin runsaissa määrin, että päätä huimasi aika lailla. Kankeana oli kummallakin kieli ja siitä syystä ei mielikään enää ollut täysissä höyryissään.

— "Hyvästi nyt, rakas ystäväni," sanoi Rikkinen, "minä käännyn tästä kotia."

— "Jumalan haltuun, makaa makeasti ja muista päätöstämme."

— "Mitä päätöstä?"

— "Säästäväisyyden päätöstä."

— "Niin, no se on tietty."

Emelie rouva heräsi miehensä tullessa kotia ja, arvattavasti, huokasi: ah! kun mies näin kauan oli ollut poissa. Nikkinen ei kumminkaan ruvennutkaan puolusteleimaan, vaan pani kaikessa äänettömyydessä maata.

Amelie rouva heräsi myöskin.

— "Armaani, onko tämä laitaa, että nuori vaimo jätetään yksiksensä?
Kaarle, Kaarle, missä on sinun entinen hehkuva rakkautesi?"

— "Lapsukaiseni," lausui Rikkinen, joka oli oikein runollisella tuulella ja puhui suurella pathosella, "sinä sanot rakkaus. Haa, mikä on rakkaus? Rakkaus, rakkaus se on semmoinen ... joka rakastamansa olennon tähden ei mitään säästä... Ei, ei, minun ei niin pitänyt sanoani. Minä tarkoitin: joka rakastamansa tähden säästää, hyvin paljon säästää. Haa! Rakkaus, se on, se on, niin sanoakseni ... tunto ... sanalla sanoen se on rakkaus!"

Ja Rikkinen nukkui kesken luentonsa rakkaudesta.

* * * * *

Aamulla vallitsi puolisojen välillä entinen rauha ja sovinto. Jalo säästäväisyyden päätös oli miehisillä puolilla tarkassa muistissa. Naispuolisilla oli myöskin tarkassa muistissa jotain: he näet olivat päättäneet lähteä tänä iltana Runnipuistoon iltahuveille. Niin olivat ehdottaneet ylioppilas ja tuo virkamies erityisiä asioita varten ja rouvat olivat ilomielellä siihen suostuneet.

Kahvipöydässä lausui rouva Nikkinen miehellensä:

— "Tiedäs, Fredrik, kuinka kauniita hattuja minä näin Fontellin akkunassa!"

— "Vai niin?"

— "Ne olivat niin erinomaisen sieviä, ja niin helppoja kuin kuuluvat olevan!"

— "Soo-o!"

— "Mitäs arvelet, Fredrik?" kysyi Emelie vähän ajan kuluttua.

— "Että tänään on kaunis ilma."

— "Ei, mutta niistä hatuista?"

— "Hattu mikä hattu," arveli Fredrik ja päätti olla lujana.

— "Katsos nyt, kultaseni, tuota minun hattuani. Katsos!"

— "Katson."

— "Mitä arvelet siitä?"

— "Hm. Hattu mikä hattu."

— "Niin, mutta minä arvelen," sanoi Emelie rouva, jolta kärsimys jo rupesi loppumaan, "minun mielestäni se ei ole mikään hattu, onhan tuommoinen lällä."

— "No olkoon vaikka lällä."

— "Ja senvuoksi ostat sä minulle uuden hatun."

— "Hm."

— "Ostathan?"

— "En tiedä."

— "Mitä? Etkö tiedä? Sinä siis kiellät! Fredrik, ensi kertaa kuulen sinulta kiellon pyynnölleni, nyt jo, kun vasta olemme pari kuukautta olleet yhdessä!"

— "Kokonaista seitsemän."

— "Vai niin, siis on aika ruveta olemaan vaimonsa tyrannina!"

Emelie rouva jatkoi vielä vähän aikaa samalla nuotilla, jonka loppuna oli sydäntä särkevä: ah! siihen kuuluvain kynnelten kanssa silmissä, jotka olivat siniset kuin taivas.

Muuta ei tarvinnut. Jutun loppu oli se, että herra Nikkinen heltyi, ja loppujen loppu oli se, että hän lupasi ostaa rouvalleen kauniimman hatun.

Voi kuinka kaunis oli Emelie, kun hän nyt hymyili kesken kyneleitään! Se oli niin kaunista, että herra Nikkinen vastustelematta lupasi illalla lähteä Runnipuistoon.

— "Mutta," arveli hän sitten itsekseen, "en puhu Rikkiselle mitään. Hän tietysti ei tule sinne, sillä hän on paljon lujempi mies kuin minä."

Aivan samalla lailla oli käynyt aamulla Rikkisenkin luona. Amelien parasolli oli viikon kuluessa käynyt huonoksi; siis: ensin makeat pyynnöt, sitten vähän kieltoa, sitten pikkusen itkua ja huokauksia, sitten anteeksi pyynnöt ja lopuksi lupaus sekä ostaa parasolli kuin myöskin mennä Runnipuistoon.

— "Mutta," arveli hän, annettuaan tämän jälkimmäisen lupauksen, "en puhu Nikkiselle mitään. Hän varmaankin on jyrkästi kieltänyt eikä suinkaan tule sinne, sillä hän on lujempi minua."

Ystävykset rouvinensa tapasivat toisensa Fontellin puodissa.

Nikkinen otti ystävänsä sivulle ja kysäsi:

— "Kuules, ethän sinä suinkaan mene Runnipuistoon tän'iltana?"

— "Ja niin, minäkö?"

— "Niin, sinä."

— "Tuota ... niin, en minä mene, ja niinhän me päätimmekin. Entäs sinä?"

— "Jaa niin, minäkö?"

— "Niin, sinä."

— "En minäkään mene, muistanhan minäkin päätöksemme."

Kumpikin tunsu sanomattoman helpoituksen: nythän sopii kainostumatta tehdä mieliksi musta- tai sinisilmäiselle, joka sanoo: "kultaseni" tahi huokaa: ah!

Illalla istui Runnipuiston verandalla erään pöydän ääressä herra Nikkinen rouvansa kanssa; pian liittyi seuraan myöskin ylioppilas ja virkamies. Herra Nikkinen oli peräti hyvällä tuulella. Emelie pyysi à la glacea, ja herra Nikkinen rientämällä riensi sitä käskemään, mutta ei malttanut odottaa palvelijaa, vaan itse läksi tuomaan sitä rouvallensa. Tällä välin oli paraikaa saapunut herra Rikkinenkin rouvinensa ja asettunut saman pöydän ääreen.

Herra Nikkinen tuli à la glacen kanssa. Kovinpa hän säikähti, huomattuaan Rikkisen, joka puolestaan ei uskaltanut katsoa häntä silmiin. Herra Nikkinen nolostui nolostumistansa ja pysähtyi viimein pöydän ääreen, suu auki tuijottaen eteensä.

— "Mitä perk..." rupesi hän sanomaan, mutta pysähtyi kumminkin, ja purskahti viimein kovaan nauruun, johon pian yhtyi Rikkinenkin.

— "Mitä kuuluu, ystäväni?" sanoi Nikkinen nauraen Rikkiselle.

— "Kiitos, hyvin vain, kuinka itse jaksat?"

Ilta vietettiin varsin hauskasti. Ylioppilas oli oikein sukkela, ja virkamies osasi jutella sanomattoman paljon hauskaa ulkomaisista kylpylaitoksista, joissa hän joskus oli käynyt erityisiä asioita varten. Hän kertoi niin perin viehättävästi, että herrat Nikkinen ja Rikkinen lupasivat ensi kesäksi lähteä rouvainsa kanssa Baden-Badeniin kesäkylyville.

HALLAYÖNÄ.

Niin tuskallisen kolkkoa oli kaikki...

Kesä oli mennyt menojaan, sen mukana kirkkaat päivät ja valoisat yöt. Myöhäistä oli kesä ollut tänä vuonna: ruis oli vielä monessa kohdin leikkaamatta, vaikka jo oli syyskuu. Myöhään illalla saavuin eräasen kestikievariin matkoillani. Matkoillani ... paremmin sanoen harharetkillä; matkalla on aina joku määrä, tarkoitus, — minä samoilin seudusta toiseen. Olin kadottanut jotain ja haeskelin sitä, tietämättäni mistä sen löytäisin. Olin lähtenyt jotain pakoon, — mieletön työ! — se seurasi mua kaikkialla. Rauhan olin kadottanut, surua pakenin; toista en löytänyt, toisesta en päässyt.

Äitini oli otettu minulta pois... Minä ymmärsin nyt runoilijan sanat:

"Se lohduttaa, kun tiettyä on mailla
Joku, ken haavat sitoo, hellä on, —
Vaan ilman haut' on sydän puoltaan vailla,
Se itkee verta ja on rauhaton."

Ja minä vaelsin ulos uusiin seutuihin, oudoille aloille, kuljin sinne, missä sanoivat Suomen aukenevan silmäin eteen ihanimmassa puvussa, sinne, missä jylhää oli ja kolkkoa ... kaiken tuon näin, mutta rauhaa ei ollut missään.

Sillä tapaa saavuin kerran syys-illalla myöhään eräasen kestikievariin pohjoisessa Satakunnassa.

— "Jäättekö yöksi?" kysyi kestikievari.

— "En jää."

— "Kiire mahtaa olla?"

— "Kuinka niin?"

— "Kun lähdette tuonne kylmään yön selkään."

Minä arvelin itsekseni: ei mahda ulkona olla kylmempi kuin rinnassanikaan.

— "Valjastakaa!" sanoin isännälle.

Hän raapasi päätään ja virkkoi verkalleen:

— "Hevoset vietiin niitylle tuonne kauas."

— "Haettakaa; minä odotan."

Isäntä läksi.

Minä heittäysin puiselle sohvalle. Pöydällä paloi talikynttilä. Kauan aikaa, kykenemättä mitään varsinaista ajattelemaan, katselin kuinka karsi kynttilässä kasvoi kasvamistaan, taivuttaen verkalleen punaista päätään. Harmaat seinät puhuivat mulle jotain, — en ymmärtänyt mitä; tyhjyyttä kai puhuivat tyhjään sydämeen. Pienestä akkunasta välähti joskus tähtikin; kyllä sekin jotain puhui, mutta en ymmärtänyt tähden kieltä ... kenties ei puhunutkaan mitään. Sirkka uunin raossa sirkautti pari kertaa, mutta lakkasi jälleen, — paras olikin, sillä tuskin sun kotoista ääntäsi olisin ymmärtänyt, sirkka. Mutta kynttilässä kasvoi karsi yhä pitemmäksi ... minä tuijotin siihen. Ajatusvoima koetteli työtään tehdä: ajatus syntyi, kasvoi vähän, vaan keskosena katosi, uudestaan syntyäkseen ja jälleen keskeytyäkseen, kunnes kokonaan vaivuin ajatusten ja tunteiden maailmasta. Mielenkuvailu heräsi.

Kaukana täältä pienessä kamarissa seisoin pikku poikana. Äitini tuli, pani kirjat kainalooni ja lapaset käteeni; korjasihan vielä huivia kaulassani ja sanoi sitten naurahtaen:

— "Voi pikkuista koulupoikaani!"

Piti näet ensi kertaa lähteäni kouluun.

Minä suutelin äitiäni ja olisin hänen rinnoillaan tahtonut ikäni riippua, unohtaa kaikki ja tietää vaan, että *äiti* on olemassa; mutta hän sanoi: mene lapseni, mene!

Ma läksin...

Mutta ovelta käännyin ja tahdoin vielä kerran katsahtaa äitiin... Häntä ei enää ollut, eikä ollut päiväkään nyt, vaan pimeä oli. Harmaat seinät puhuivat minulle jälleen jotain tyhjyyttä... Tähti loi minuun taaskin mykkää valoansa... Sirkka äännähti kerran, sitten vielä kerran, ja vaikenen kokonaan. Mutta karsi oli kynttilässä kasvanut hyvin pitkäksi...

Askeleita kuului ulkoa. Ovi aukeni ja isäntä astui sisään.

— "Hevonen olis valmis," sanoi hän.

Mä läksin tuvasta ulos ja nousin rattaille. Yö oli synkkä, mutta taivas tähdessä ja kirkas, isäntä tuvan ovelta katseli kohti pohjoista ja sanoi:

— "Halla on tänä yönä, Jumal' armahtakoon!"

Hevonen läksi liikkeelle; rattaat alkoivat yksitoikkoisen litinänsä. Yölepakko lensi äänetönnä riihen katolle. Naapuritalosta kuului koira unisena haukahtavan pari kertaa veltosti. Tie kääntyi pian metsään.

Niin tuskallisen kolkkoa oli kaikki... Yö oli tyyni, kamalan tyyni. Tähdet paistoivat kirkkaasti, mutta niin omituista oli niiden kirkkaus, — tuntui, kuin olisivat ne paistaneet jonkun verhon läpi, loistoaan kumminkaan kadottamatta. Niin, jäisen verhon kautta ne paistoivat, sillä tänä yönä oli halla. Voi, olento Tuonen maasta, niin tuiki tuttu ja vieras sittenkin! Onkohan missään suomalaista sydäntä, jota ei halla sana saisi säpsähtämään? Puhu muukalaiselle pakkasesta kesä-yönä, niin hän joko päätään puistelee uskomatonna tahi korkeintaan kouraan puhalttaa, kylmää muka poistaakseen. Mutta meillä on halla sana pitkän pitkä aave-tarina pettyneistä toiveista, kurjuudesta, viheliäisyydestä, jonka tie päättyy kalman ovelle, joskus rikokseenkin. Halla on meillä peikko, joka kivikalliotakin kulki on jättänyt siihen jäljet. Ja vuosia kuluu, ennenkuin aika saa ne poiskuluttaneeksi. Vihollista ei ole Suomalainen ikinä pelännyt, mutta suora hän on ja rinta rintaa vastaan hän taistella tahtoo; salaa-väijyvän kanssa hän ei osaa taistella, sitä hän pelkää. Kummakos sitten, jos hän, halla sanan kuultuaan, säpsähtää: ei tiedä, milloin vihollinen on asettunut selän taakse ja ampuu sieltä nuolensa.

Ja tänä yönä oli kova halla.

Kyйтиin oli minulle annettu vähäinen tyttö.

— "Eikö sinun ole kylmä?" kysäsin vähän ajan perästä häneltä. "Aika halla nyt onkin."

— "Hallapa tuntuu olevan," vastasi tyttö, vetäen lapaset povestansa. Hän jatkoi: "Ei se sentään rukiille enää mahda juuri paljoa, mutta touot ovat vielä arkoja."

Tyttönen näytti minusta vielä niin pieneltä, mutta hänen äänessään asui aika ihmisen totisuus ja vakavuus.

— "Kuinka vanha sinä olet?" kysäsin.

— "Mikon päivänä tulee kolmetoista."

Tuo kummastutti minua.

— "Etkö pelkää takaisin tullessasi näin yösydännä?"

— "Mitäpä minä pelkäisin? olenhan jo niin monta kyytiä vienyt."

— "Oletko talon lapsia?"

— "Kasvatti minä vaan olen."

— "Ovatko vanhempasi kuolleet?"

— "Isä on elossa vielä; sydänmaalla tervaa polttaa."

— "Entäs äitisi?"

— "Äitini kuoli silloin köyhänä vuonna."

— "Nälkäänkö äitisi kuoli?"

— "Eikä hän niin nälkäänkään kuollut. Viikon sairasti ja sitten kuoli."

Tyttönen puhui yksitoikkoisella, vakavalla äänellään. Ja ympärillä oli kolkko metsä; pimeä oli, niin että tuskin hevosen päätä näkyi. Ilma oli jäistä, mutta kamalan hiljaista: murhamiesihän hiipien kulkee.

— "Muistatko äitiäsi vielä?"

— "Miks'empäs muistaisi? Iso tyttöhän jo olin silloin."

— "Kerros, kuinka hän kuoli."

— "Mitäpä siinä paljon kertomista! Oli näin niinkuin tänään lauantaina. Aamulla minä menin paimeneen naapurin lehmiä ja illalla, kun kotia tulín, seisoi isä minua odottamassa. Tule, tule, sanoi, kyllä nyt taitaa loppu jo olla. Mökissä makasi äiti viimeisillään. Kova jano oli hänellä ollut koko päivän. Ei taida olla maitoa, sanoi äiti. — Mistäpä sitä maitoa otti siihen aikaan? — Onko sinun yhtään helpompi? kysyi isä. — Eikä ole helpompikaan; kyllähän kuolemalla on kovat kourat, mutta sitten tulee helppo. Älä sinä minua itke; itke noita, sanoi hän isälle ja osoitti veljeäni ja minua. Otas, sanoi hän sitten minulle, raamattu ja lue se eilinen paikka. Isä otti valkeata päreesen ja minä luin. Kun olin lopettanut, virkkoi äiti: kyllä *Hän* murheen pitää. Enempää hän sitten ei puhunutkaan. Vähän ajan perästä kun katsottiin, niin oli hän jo kylmä."

Tyttö vaikení.

Kuu nousi metsän takaa ja loi hopeata härmään.

— "Kuinka sitten kävi?"

— "Kolmen päivän perästä hän sitten haudattiin. Kestikievari otti minut luokseen, ja hyviähän he ovat minulle olleetkin; veli joutui kaupunkiin oppiin. Isä meni sydänmaalle tervaa polttamaan. Juhannuksena kävi hän täällä, huivin toi minulle ja rusinoita."

Ja yhä vaan yksitoikkoisena puheli tyttö: en kuullut värähdystäkään hänen äänessään.

Kuinka hätä ja puute tekee lapsesta pian aika ihmisen, sen saatoín vielä ymmärtää. Mutta kuinka saattoi tyttö olla niin tyytyväinen? ei sanaakaan valitusta, ei moitetta! Ma katsoin tyttöön; suuret mustat silmät olivat niin levolliset, — ja kumminkin oli hän nyt juuri jutellut tapauksen samallaisen, kuin mikä minut oli syössyt syvälle epätoivoon, ja hän oli lapsi, minä mies. Levollisina katsoivat suuret silmät, — ja hän oli halla-yönä kyyditsemässä outoa kautta synkän salon ja tiesi, ettei hänellä ole omaa kotia.

— "Suritko kauan äitiäsi?" kysyin.

— "Itkin minä ensin paljonkin, mutta silloin muistui mieleeni... Vaan kas tuossa on Toriseva."

Olin taas tuon kuuluisan järven rannalla, jossa aina mieleeni on muistunut muukalaisen runoilijan sanat:

Sun kauneutes kolkkohon
Pysähtyy katse ihamiellä:
Kivisten päälle vuorten on
Kiviset vuoret syösseet siellä.

Äkkijyrkkänä laskee vuoren seinä parin virstan matkalla röyhyisenä, jylhänä kapeaan järveen, tyyneeseen ja mustaan, ja jatkaa siellä kulkuansa yhä alas, yhtyen hopeiseen kuutamo-taivaasen. Ja vesi on järvestä syvää, kerrotaan, hirmuisen syvää, ja siellä kummalliset oudot kalat asuntoaan pitävät. Niitä eivät enää nykyajan ihmiset saa nähdä, mutta vaarin aikoina niitä vielä nähtiin joskus. Ja Juhannus-yönä aina sadan vuoden perästä nousee aave järven pohjasta.

Minä pysäytin hevosen ja äänettönnä katselin Torisevaa.

— "Tuo on Inkerin kallio," sanoi tyttöni, osoittaen kädellään ulospistäväää vuoren laitaa.

— "Minkätähden sitä Inkerin kallioksi sanotaan?"

— "Siitähän Inkeri järveen heittihe."

— "Kukas se Inkeri oli?"

— "Niin ainakin vanhat ihmiset kertovat; talvi-iltoina äiti vainaja usein jutteli sitä; mummolta sanoi kuululleensa lapsena ollessaan."

— "Mitäs se oli sitten?"

— "Tuolla puolen vuoren, sanovat, oli ennen vanhaan suuri kartano elikkä linna semmoinen, jossa suuri ritari asui, ja hänellä oli tytär, Inkeri nimeltään, niin kaunis, niin kaunis, ettei missään ollut niin kaunista. Sulhanen oli hänellä, nuori Lalmanti ritari, josta hän oli pitänyt jo pienestä saakka. Olis häätkin tulleet kohta, mutta syttyi suuri sota Saksanmaalla ja sinne täytyi Lalmantinkin lähteä kuninkaan kanssa; sillä kuningas sanoi, että kaikkien ritarien pitää lähteä sotimaan uskon edestä Turkkilaisia ja murjaaneja vastaan. Tuolla kalliolla he sitten istuivat yhdessä viimeisen illan ja lupasivat olla uskollisia toisillensa. Lalmanti läksi ja oli poissa monta vuotta. Sillä välin tuli heidän taloonsa ruma Eerikki ritari ja kosi Inkeriä; mutta kun ei häntä saanut, niin kirjoitti hän valheellisen kirjeen semmoisen, jossa sanottiin, että Lalmanti muka oli kaatunut sodassa. Kun nyt ensimmäinen sulhanen oli kuollut, niin pakoitettiin Inkeri menemään Eerikki ritarille. Väen vietiin tyttö parka vihille; mutta kun hää-iltana morsianta piti morsiuskamariin saatettaman, niin hän oli kadonnut kokonaan, ei löydetty mistään. Inkeri oli paennut tuolle kalliolle. Siinä istui hän ja katsoi alas Torisevaan, katsoi, katsoi ja itki. Kyyneleet putosivat rotkoon tuonne ja helmiksi muuttuivat, ja siellä ne vielä tänäänkin ovat, mutta sinne ei kukaan voi päästä niitä noutamaan. Kaikki kyyneleet putosivat rotkoon, paitsi yhtä, jonka tuuli kantoi järveen. Se ei helmeksi muuttunutkaan, mutta siitä Vellamon neitonen syntyi. Tämä istahti lumpeen lehdelle kiikkumaan ja lauloi:

"Tule, tule neiti nuori,
Tule, Inkeri ihana!
Armas ompi Ahdin mailla
Olo oiva Aaltolassa;
Tääll' on vuoret, kullan vuoret,
Tääll' on laaksot, lemmen laaksot,
Täält' ei nouda nuodemiehet,
Raasta rautaiset ritarit
Väen vienoa vihille,
Pakon sulhasen sylihin.
Tääll' on vuode, puhdas vuode
Puhtahalle pulmuselle,
Tehty lemmen lehtisistä,
Sotkan uuden untuvista;
Veden väki, Vellamoiset,
Aallotarten armas kansa
Sua siinä tuudittavi,
Unten maille uuvuttavi.
Siitä Koittaret koreat,
Päivän tyttäret soreat
Kutsuilevat karkeloihin,

Lemmen leikin lyöntilöihin.

"Ja sitten nousi järven pintaan suunnaton joukko pieniä Vellamoisia, jotka ulpukoista portaat laittoivat semmoiset aina kalliolle saakka ja saattoivat Inkerin alas.

"Silloin oli Juhannus-yö.

"Eipä aikaakaan, niin palasi Lalmanti ritari Saksanmaalta ja kuultuaan morsiamensa hukkuneen ja saatuaan tietää Eerikki ritarin viekkauden, vaati hän Eerikin miekkasille ja tappoi hänet. Hän riensi takaisin muille maille ja sanotaan saaneen surmansa kaukana itäisellä maalla, toisella puolen Arapien korpea. Mutta aina sadan vuoden perästä Juhannus-yönä Lalmanti ritari tulee tänne valkoisen ratsun selässä; hän rientää Inkerin kalliolle, ja sinne Inkerikin nousee Torisevasta Vellamon neitona. Siinä he käsityksin istuvat, kunnes Juhannus-aurinko nousee; silloin he eroavat taas sadaksi vuodeksi. Mutta Eerikki ritari ei ole saanut rauhaa haudassaan: hän samoilee vuorella tuolla ja niin kolkosti vastaa, kun paimenet tältä rannalta sinne huutelevat."

Tyttö vaikenä...

Puolivälissä kalliota ja järven pintaa kasvaa petäjä, moni mutkainen tarupetäjä. Kauan vielä ajattelin: olisikohan tuo voinut estää Inkeriä putoamasta...

Kuu kumotti niin kirkaasti Inkerin kalliolle; minä laskin katsettani alemmas, nähdäkseni paikkaa, missä Vellamo lumpeen lehdellä oli laulellut; mutta usmaa oli Toriseva ruvennut nostamaan. Järven pintaa ei näkynyt enää; näin vaan, että

Kivisten päälle vuorten on
Kiviset vuoret syösseet siellä.

Ja Eerikki ritari rauhatonna vaeltaa vuorella. Miltähän kuuluu rauhattoman haamun huuto, ajattelin. Minä äänsin, ja Eerikki ritari vastasi.

Huh! Tuo oli kamalaa.

* * * * *

— "Eiköhän tule kylmä?" kuulin tyttöseni viimein sanovan. "Hevonenkin rupeaa jo värisemään."

Me nousimme rattaille. Sääli minun oli tyttöä; ma heitin villavaippani hänen ylitsensä ja otin itse ohjakset.

Pian tulimme kestikievariin.

— "Suuri kiitos, hyvä herra, paljon kiitoksia," sanoi tyttönen, tultuamme vierastupaan ja pantuaan vaippani tuolin selkämykselle.

Minä käskin valkeata uuniin ja istuin sitten hänen kanssaan lämmittelemään,

— "Puhaltakoonhan hevonen vähän," sanoi tyttönen, ojentaen pieniä käsiänsä lähemmäs valkeata; "pian lähden takaisin. Paljon nyt kulkee matkustajia, ja huomen-aamulla tulee postikin."

— "Ei suinkaan sinua tänä yönä enää kyytiin panna?"

— "Molemmat rengit on kipeinä meillä, isännän täytyy odottaa postia, kukas sitten muuta kyytiä veisi jollen minä? Hollinpito on meillä urakalla: hollimiehiä ei ole. Saanhan huomenna sitten levätä."

Miks'et valittanut, lapsi, miks'et? Moni sinun sijassasi olisi tehnyt niin.

— "Mikä sinun nimesi on?"

— "Maija Leena. Äiti vainaja sanoi Lienuksi vaan."

— "Jäipä puheemme taanoin kesken. Suritko kauan äitiäsi?"

— "Itkin ensin monta päivää, mutta sitten muistin sen virren, mitä äiti vainaja niin mielellään aina oli laulanut, ja sitten en itkenyt enää."

— "Mikä se oli?"

— "Olipahan vaan Virsikirjasta virsi semmoinen."

— "Laulas, tyttöni, se."

Tyttö katsahti minuun, arveli vähän ja lauloi sitten:

"Hän tietää oikean avun-ajan,
Hän toimittaa kaikk' parahin."

Lienu pysähtyi. Hän huomasi äänensä olevan sorroksissa; hän punastui vähän ja äänetönnä katsoi leimuavaan takkaan.

Mutta takkavalkea se loisti nyt niin kirkkaasti harmaille seinille.

Kotvasen kuluttua nousi hän tuolilta.

— "No kyllä nyt taas tarkenee," sanoi hän. "Jumalan haltuun, herra. Vaan kas kuinka tuo on pitkä," lisäsi hän ja niisti kynttilästä pitkän karren mennessään.

Hän meni ulos. Minä kiiruhdin hänen jälkeensä, auttaakseni häntä hevosta kääntämässä kapealla pihalla, mutta tyttönen oli jo portilla.

— "Hyvästi!" huusi hän vielä kerran ja katosi hallaiseen usmaan.

* * * * *

Taas olin yksinäni kestikievari-tuvassa, mutta nyt siellä oli valoisa ja lämmin. Lienu oli niistänyt karren kynttilästä ja uuni liehtoi lämmintä.

Kauan vielä istuin uunin ääressä ja ajattelin pientä Lienua, kunnes viimein itsekseni rupesin hyräilemään:

Hän tietää oikean avun ajan.

Tuntui, kuin ei sydän enää olisikaan puoltaan vailla.

Huomenna jatkoin matkaani; mutta määrätön se ei enää ollut: kotiani kuljin.

Aamu oli lämmin ja kaunis. Halla oli tehnyt paljon vahinkoa, mutta kulkeissani V:n kappelin kirkon ohitse, lauloivat siellä ihmiset:

Hän toimittaa kaikk' parahin.

— "Hallainen maa tarvitsee kyntäjiä," lausuin itsekseni ja riensin kotia.

Rauhaa olin saanut.

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK NOVELLEJA I ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase "Project Gutenberg"), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™

electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of

the work in its original "Plain Vanilla ASCII" or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, "Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation."
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain "Defects," such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the "Right of Replacement or Refund" described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you 'AS-IS', WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™'s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.